

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ С.І. Сидоренко
« _____ » _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

**ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА»**

**Тема: *МІЖВАРІАНТНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК РІЗНОВИД
ВНУТРІШНЬОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ БРИТАНСЬКОГО ТА
АМЕРИКАНСЬКОГО ВИДАНЬ ПЕРШИХ ДВОХ КНИГ ДЖ. РОУЛІНГ З СЕРІЇ
РОМАНІВ ПРО ГАРРІ ПОТТЕРА)***

Виконавець: студентка групи ФЛ-201«М» ГНАТІВ ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

Керівник: канд. філол. наук, доцент СИДОРЕНКО СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2020

РЕФЕРАТ

Дипломна робота «МІЖВАРІАНТНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК РІЗНОВИД ВНУТРІШНЬОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ БРИТАНСЬКОГО ТА АМЕРИКАНСЬКОГО ВИДАНЬ ПЕРШИХ ДВОХ КНИГ ДЖ. РОУЛІНГ З СЕРІЇ РОМАНІВ ПРО ГАРРІ ПОТТЕРА)»: 109 с., 6 табл., 2 діаграми, 80 літературних джерел.

Об'єкт дослідження: оригінальний текст перших двох книг Дж. Роулінг з серії романів про Гаррі Поттера – “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” – і тексти їх американських видань.

Мета роботи полягає в аналізі змін, що їх зазнав оригінальний текст перших двох романів Дж. Роулінг про Гаррі Поттера в американському виданні, як результату трансферу вихідного тексту, створеного на одному варіанті англійської мови, в іншу мовно-культурну спільноту, що послуговується іншим варіантом англійської мови.

Методи дослідження: аналіз та синтез теоретичного матеріалу; індуктивний та дедуктивний, необхідні для формулювання визначень «внутрішньомовного» й «міжваріантного» видів перекладу та окреслення мовної специфіки сучасних британського і американського варіантів англійської мови; порівняльно-перекладознавчий аналіз використано для зіставлення між собою тексту-оригіналу (британське видання) та тексту перекладу (американське видання); зіставний метод – для виявлення змін на лексичному, граматичному та орфографічному рівнях текстів британського та американського видань обох книг; описовий метод – для опису лексичних, орфографічних та граматичних замін, їх розподілу на групи та створення візуальної репрезентації встановлених типів замін у текстах перекладу; метод суцільного відбору – для виокремлення прикладів графічних, лексичних та граматичних змін у текстах перекладу; метод кількісних підрахунків – для визначення та наочної ілюстрації відсоткового і кількісного співвідношення лексичних, граматичних та орфографічних замін у текстах перекладу; метод узагальнення – для формулювання та представлення отриманих в ході дослідження висновків.

Результати магістерської роботи рекомендується використовувати під час викладання курсів «Теорія перекладу», «Художній переклад», «Вступ до перекладознавства», а також в ході написання студентами-філологами наукових робіт подібної тематики, які ляжуть в основу їх майбутніх наукових напрацювань.

ВНУТРІШНЬОМОВНИЙ ПЕРЕКЛАД, МІЖВАРІАНТНИЙ ПЕРЕКЛАД, ДІАХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД, БРИТАНСЬКА АНГЛІЙСЬКА, АМЕРИКАНСЬКА АНГЛІЙСЬКА.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Міжваріантний переклад в контексті перекладознавчих досліджень	8
1.1. Внутрішньомовний переклад в типології перекладу	8
1.2. Міжваріантний переклад як вид внутрішньомовного перекладу	18
Розділ 2. Методологічні засади дослідження міжваріантного перекладу	26
2.1. Методи дослідження та обґрунтування вибору матеріалів роботи	26
2.2. Методика дослідження мовної специфіки британського тексту перших двох книг з серії романів про Гаррі Поттера в їх американському виданні	31
Розділ 3. Відтворення мовної специфіки британського оригіналу в американському виданні перших двох книг з серії романів про Гаррі Поттера	35
3.1. Мовна специфіка сучасних британського та американського варіантів англійської мови	35
3.2. Адаптація вихідного тексту романів “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” для американської аудиторії	40
3.2.1. Орфографічні заміни	40
3.2.2. Лексичні заміни	46
3.2.3. Граматичні заміни	59
Висновки	69
Список використаних джерел	73
Додатки	81
Додаток А	82
Додаток Б	86
Додаток В	91
Додаток Г	95
Додаток Д	99
Додаток Е	102
Додаток Ж	108
Додаток З	109

ВСТУП

Мова має динамічний, а не статичний характер, тому її еволюція з плином часу – річ невідворотна. У процесі таких змін комунікація між поколіннями погіршується, а іноді і взагалі перестає бути можливою без перекладача. Природним є існування визначених історичними та соціокультурними чинниками різних варіантів однієї мови. Тому, з огляду на лексичні, граматичні та інколи навіть фонетичні відмінності різних варіантів однієї мови, їхні носії можуть мати проблеми з взаєморозумінням в процесі комунікації. Одним із способів усунення такого роду проблем є внутрішньомовний переклад.

Попри те, що на практиці ми зустрічаємось з внутрішньомовним перекладом (наприклад, нові переклади релігійних текстів чи текстів класичної літератури сучасною мовою (діахронний переклад) чи переклад британських видань для американської аудиторії (міжваріантний переклад)), на сьогоднішній день поняття внутрішньомовного перекладу потребує більш ґрунтовного осмислення як в межах вітчизняного перекладознавства, так і в межах світової філології. Серед вітчизняних та закордонних науковців, чії праці певною мірою дотичні до цього дещо незвичного, дискусійного та ще не до кінця вивченого явища, назовемо Р. О. Якобсона, С. І. Сидоренка, Т. В. Шмігера, К. К. Зетсен, О. О. Журавлеву, Л. Л. Нелюбіна.

Міжнародне співробітництво та міжкультурне спілкування у сфері бізнесу, політики та культури вимагають нового погляду на типологію перекладу, переосмислення традиційних поглядів на переклад.

Актуальність теми дослідження визначається підвищеною увагою сучасних перекладознавчих досліджень до аналізу перекладацького процесу як культурного трансферу, діалогу культур, і провідною роллю англійської мови в полікультурному діалозі глобального світу.

Мета магістерської роботи – аналіз змін, що їх зазнав оригінальний текст перших двох романів Дж. Роулінг про Гаррі Поттера в американському виданні, як результату трансферу вихідного тексту, створеного на одному варіанті англійської

мови, в іншу мовно-культурну спільноту, що послуговується іншим варіантом англійської мови.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Дати визначення внутрішньомовного перекладу як виду перекладу.
2. Розкрити зміст поняття «міжваріантний внутрішньомовний переклад» та з'ясувати його статус у типології перекладу.

3. Окреслити мовну специфіку сучасних британського та американського варіантів англійської мови.

4. Проаналізувати орфографічні зміни оригінального тексту романів Дж. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” в американському виданні.

5. Проаналізувати лексичні зміни оригінального тексту романів Дж. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” в американському виданні.

6. Проаналізувати морфологічні та синтаксичні (граматичні) зміни оригінального тексту романів Дж. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” в американському виданні.

Об’єктом дослідження є оригінальний текст перших двох книг Дж. Роулінг з серії романів про Гаррі Поттера – “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” – і тексти їх американських видань.

Предметом дослідження є орфографічні, лексичні та граматичні зміни, яких зазнали оригінальні тексти книг Дж. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” в американському виданні.

Матеріалом наукової розвідки виступають британське та американське видання перших двох книг Дж. Роулінг з серії романів про Гаррі Поттера – “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” британського видавництва Bloomsbury (2014 р.) та американського видавництва Scholastic (1998 р.) і “Harry Potter and the Chamber of Secrets” британського видавництва Bloomsbury (2018 р.) та американського видавництва Scholastic Press (1999 р.).

Методика дослідження передбачала три етапи його виконання. На *першому* (підготовчому) етапі дослідження було сформульовано мету й завдання, об'єкт та предмет дослідження та зібрано текстовий матеріал. На *другому* (теоретико-методологічному) етапі дослідження було: *а)* підготовлено теоретико-методологічну базу; *б)* з'ясовано зміст та сформульовано визначення понять «внутрішньомовний» і «міжваріантний переклад», а також з'ясовано статус останнього в типології перекладу; *в)* проаналізовано специфіку сучасних варіантів англійської мови – британського та американського й виокремлено відмінні ознаки в лексичному, граматичному та орфографічному аспектах. На *третьому* (практичному) етапі було *а)* зіставлено оригінальний текст британського видання з текстом перекладу американського видання; *б)* виявлено яких саме змін в результаті міжваріантного перекладу зазнали тексти американського видання книг Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets”; *в)* виокремлено приклади змін з тексту перекладу; *г)* розділено знайдені заміни на 3 типи – лексичні, граматичні та орфографічні; *р)* класифіковано заміни відносно одна одної відповідно до трьох вище названих типів; *д)* узагальнено отримані в ході дослідження результати.

В ході виконання роботи було застосовано такі загальні та лінгвістичні **методи** дослідження: *аналіз* та *синтез* теоретичного матеріалу (наукового доробку вітчизняних та іноземних вчених); *індуктивний* та *дедуктивний* (дали змогу сформулювати визначення «внутрішньомовного» й «міжваріантного» видів перекладу та окреслити мовну специфіку сучасних британського і американського варіантів англійської мови); *порівняльно-перекладознавчий аналіз* необхідний для зіставлення між собою тексту-оригіналу (британське видання) та тексту перекладу (американське видання) в лексичній, граматичній та орфографічній площинах; *зіставний метод*, необхідний для виявлення змін на лексичному, граматичному та орфографічному рівнях текстів британського та американського видань обох книг; *описовий метод* – для аналізу лексичних, орфографічних та граматичних замін, їх розподілу на групи та створення візуальної репрезентації встановлених типів замін у текстах перекладу; метод *суцільного відбору*, в ході якого було обрано 1137

прикладів графічних, лексичних та граматичних змін у тексті перекладу; метод *кількісних підрахунків* – для визначення та наочної ілюстрації відсоткового і кількісного співвідношення лексичних, граматичних та орфографічних заміन у адаптованому для носів американського варіанту англійської мови тексті; метод *узагальнення* – для формулювання та представлення отриманих в ході дослідження висновків.

Наукова новизна роботи полягає у введенні поняття «міжваріантний внутрішньомовний переклад» в практику перекладознавчих досліджень та новому погляді на американські видання романів Дж. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” у перспективі внутрішньомовного перекладу як результат перенесення вихідного тексту, що належить британській мовній спільноті, в американську культуру, яка послуговується іншим варіантом англійської мови.

Практичне значення отриманих результатів роботи полягає у тому, що її фактологічний матеріал, основні теоретичні положення, а також висновки можуть бути використані під час викладання курсів «Теорія перекладу», «Художній переклад», «Вступ до перекладознавства», а також можуть бути корисними для студентів-філологів у ході їх науково-дослідницької роботи в галузі перекладознавства.

Апробація результатів дослідження здійснена на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку» (м. Одеса, 22–23 травня 2020 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення дипломної роботи викладені в тезах двох доповідей: ««Американізація» британського тексту як вид внутрішньомовного перекладу (на матеріалі американського видання британського оригіналу книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”)», яка прийнята до друку організаційним комітетом міжнародної науково-практичної конференції «Філологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Львів, 11–12 грудня 2020 р.) та Сидоренко С.І., Гнатів О.В. Відтворення мовної специфіки британського оригіналу книги «Гаррі Поттер і філософський камінь» в

американському виданні. Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку: Міжнародна науково-практична конференція (Одеса, 22–23 травня 2020 р.). Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2020. Ч. I. С. 90–94.

РОЗДІЛ 1

МІЖВАРІАНТНИЙ ПЕРЕКЛАД В КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Внутрішньомовний переклад в типології перекладу

З плином часу мова мова зазнає кількісних змін, які тягнуть за собою якісні, як наслідок, носій сучасного стандарту мови не в змозі зрозуміти літературні твори написані декілька століть тому. Очевидно, що, з одного боку, мова – динамічна система, а з іншого – продукт минулого. Тобто науковці вирізняють стан мови (певний часовий зріз) та розвиток мови (впродовж певного тривалого періоду часу). Для позначення вище вказаних понять в науці прийнято використовувати терміни синхронія і діахронія. Під синхронією розуміють безпосередньо стан мови в певний момент її розвитку, в певний часовий проміжок та процес вивчення мови в цьому стані. Натомість історичний розвиток мови та дослідження мови в часі тобто в її історичному розвитку – це діахронія [15, с. 334]. Мова – це інструмент для спілкування в суспільстві і між суспільствами, який реалізується як синхронно, так і діахронно. В ході спілкування, з точки зору діахронії, непорозуміння виникають через зміну мови з плином часу: написані декілька століть тому тексти, наприклад англійською мовою, нині пересічний носій англійської не зрозуміє, тому не сприйме і не відтворить подану інформацію. В ході спілкування, з погляду синхронії, проблеми виникають і тоді, коли спілкуються носії соціальних або регіональних варіантів однієї мови. Тобто, якщо учасники комунікації є носіями однієї мови, але або відмежовані одне від одного часом, або певними культурними чи історичними факторами, комунікація між ними може бути ускладненою. З плином часу мова зазнає змін, тому очевидно, що нинішнє покоління носіїв певної мови не зрозуміє написаних декілька століть тому літературних творів. На додачу, навіть між двома варіантами однієї мови існують відмінності (в лексиці, граматиці, вимові чи орфографії). Зумовлені ці відмінності певними чинниками: культурними, історичними та темпоральними [63, с. 693; 40, с. 182;].

Культурний чинник є одним із факторів впливу в контексті перекладу. Деякі представники певної культури очікують, що текст перекладу передає слова, написані автором, максимально точно, а для інших важливо, щоб було передано намір та основний посыл автора твору. Науковці зазначають, що «сама концепція перекладу може навіть відрізнятись в залежності від типу тексту» [11, с. 49]. Найчастіше переклад трактують як передавання тексту на одній мові засобами іншої мови, але варто підкреслити, що в ширшому сенсі переклад торкається не тільки тексту, але і культури безпосередньо, адже в ході перекладу явища культури, характерні для тексту джерела, переносять в іншу, звичну для вихідного тексту. Взаємодія культур, які представляють різні мовні спільноти, на словесному рівні можлива завдяки перекладу, який можна вважати інструментом для реалізації такого роду взаємодії. Відтак, переклад – це одна з умов для здійснення міжкультурної комунікації. Таким чином переклад – це свого роду діалог між різними культурами, який впливає на розвиток цільової культури і дає можливість побачити, яким чином формуються цінності та ідеологія і який вплив вони чинять на суспільство в різні історичні епохи. Звідси, традиційно прийнято досліджувати переклад як результат, і переклад як процес [11, с. 4; 12, с. 210; 18, с. 20-23; 76, с. 315].

Поняття «переклад» доволі широке за своєю природою, під ним розуміють процес передачі тексту з однієї мови іншою, продукт (перекладений текст), дисципліну та саме явище. Якщо розглядати переклад як процес, то в перекладознавстві зазвичай виокремлюють три його різновиди (за Р. О. Якобсоном): внутрішньомовний, міжмовний та міжсеміотичний типи перекладу – так звана тріада Якобсона. Центральним у класифікації Р. О. Якобсона є міжмовний переклад (тобто, переклад з однієї словесної мови на іншу, приміром, з іспанської на англійську, з фінської на угорську, з французької на українську тощо) [28, с. 12-13]. Ми ж у нашому дослідженні зосередимо свою увагу саме на внутрішньомовному перекладі. Роль перекладу в процесі комунікації не обмежується функцією посередництва між носіями різних мов та культур, адже безпосередньо під спілкуванням як таким (і між носіями різних мов, і між носіями різних варіантів

однієї мови) можна розуміти процес і продукт перекладу, мета яких полягає у тому, щоб донести зміст будь-якого висловлювання, сказаного навіть рідною мовою, до реципієнта. Безумовно, повне і адекватне розуміння сказаного чи написаного чужою для реципієнта мовою без перекладу на рідну мову частково можливе, або взагалі неможливе. Подібна ситуація виникає і в ході спілкування між представниками однієї культури, носіями однієї мови: людина нерідко вдається до інтерпретації почутого або прочитаного, послуговуючись синонімічними висловами чи парафразами [18, с. 22-24]. Такий процес характерний для внутрішньомовного перекладу, про який наприкінці 50-х років минулого століття заговорив американський лінгвіст і перекладознавець російського походження Р. О. Якобсон. Вчений запропонував провести межу між двома сторонами сутності природи перекладу: між його лінгвістичною та інтерсеміотичною сторонами. У межах лінгвістичної сутності було виокремлено два різновиди: «інтралінгвістичний», тобто переклад зі стародавнього варіанта якої-небудь мови на її сучасний варіант, й «інтерлінгвістичний», тобто переклад однієї мови іншою. «Інтерсеміотична» сторона (або трансмутация) полягала в «інтерпретації вербальних знаків за допомогою невербальних знакових систем», наприклад, перенесення літературного твору в балет, театральну постановку тощо. З погляду науковця, переклад – це свого роду обмін знаками або в межах однієї мови (rewording), або в межах двох різних мов (translation proper), або під час перетворення однієї системи знаків в іншу (transmutation). Опираючись на теорію знаків Ч. С. Пірса, у своїй статті «О лингвистических аспектах перевода» (“On Linguistic Aspects of Translation”) він виділив три типи «інтерпретації вербального знака»: (1) відтворення вербальних знаків іншими знаками однієї й тієї ж мови; (2) відтворення / цілковите перетворення вербальних знаків засобами іншої мови; (3) відтворення вербальних знаків шляхом використання невербальних знакових систем. Відповідно до трьох означених вище типів «інтерпретації вербального знака» було виділено такі види перекладу: (1) внутрішньомовний або інтралінгвістичний переклад (перейменування, перефразування в межах однієї мови) – передача вербальних знаків іншими знаками однієї й тієї ж мови; (2) міжмовний переклад або

інтерлінгвістичний (власне переклад) – передача вербальних знаків однієї мови засобами іншої мови; (3) міжсеміотичний переклад (трансмутація) – передача вербальних знаків певної мови шляхом використання невербальних знакових систем [2, с. 17; 28, с. 12-13; 43, с. 72, 76; 52, с. 233; 61, с. 283].

Як правило, для внутрішньомовного перекладу посередник не потрібен, тобто цей вид перекладу відбувається без участі перекладача як такого. Однак, існують ситуації, коли присутність такого посередника є необхідною. Таким посередником не обов'язково повинен бути перекладач, це, наприклад, може бути і лікар, який зміг би розтлумачити пацієнту незрозумілі медичні терміни у його анамнезі, або адвокат, який пояснив би своєму клієнту написаний незрозумілою для нього юридичною мовою закон тощо. Попри те, що у повсякденному житті в ході спілкування рідною мовою ми не концентруємо свою увагу та думки на необхідності перефразування чи інтерпретації почутого або написаного, ми почасти несвідомо, вдаємося до такої дії. Найяскравіше це проявляється тоді, коли переповідаємо почуту історію своїми словами, уточнюємо сказане, або прояснюємо для себе щось незрозуміле чи імпліцитно виражене. Ми ніби розкодуємо отриману інформацію і перекодуємо її сенс іншими мовними одиницями рідної мови. Це наводить науковців на думку, яку ми, до слова, розділяємо, що внутрішньомовний переклад можна вважати природною, заздалегідь заданою складовою спілкування в межах рідної мови [18, с. 22-24].

За словами Т. В. Шмігера, внутрішньомовний переклад – майже зовсім недосліджена і знехтувана область теорії перекладу, як і в рамках вітчизняного перекладознавства, так і у світовій філології загалом. Незважаючи на те, що поняття «внутрішньомовний переклад» з'явилося ще наприкінці 50-х років минулого століття завдяки Р. О. Якобсону, чия праця та типологію перекладу цитували чимало разів, цілісного бачення цього явища досі так ніхто з науковців не запропонував [31, с. 143]. Редакторка “Routledge Encyclopedia of Translation Studies” Мона Бейкер стверджує, що попри наявність запропонованої Р. О. Якобсоном класифікації, немає жодного ґрунтовного дослідження, яке сповна розкрило б поняття внутрішньомовного та міжсеміотичного перекладу [76, с. xvii]. Майже

відсутні дослідження, де було б подано детальне порівняння внутрішньомовного та міжмовного перекладів [53, с. 239]. Як зазначає К. К. Зетсен, нині в перекладознавстві бракує емпірично обґрунтованих досліджень, які стосувалися б всебічного опису не лише внутрішньомовного перекладу, але й подібних та відмінних особливостей між внутрішньомовним та міжмовним перекладом [62, с. 810]. Згідно з поглядом С. І. Сидоренка, сучасні перекладознавчі дослідження оминають стороною «феномен внутрішньомовного перекладу», адже сам цей термін за своєю природою доволі дискусійний, а внутрішньомовний переклад не є надто розповсюдженим явищем. Однак, як зазначає науковець, уже саме існування цього явища в перекладознавстві породжує необхідність у його більш глибокому теоретичному осмисленні [22].

К. К. Зетсен виділяє чотири взаємопов'язані фактори, які відіграють ключову роль для внутрішньомовного перекладу – знання, час, культура та простір. Іншими словами (за Т. В. Шмігером): здатність цільової читацької аудиторії сприймати інформацію подану в тексті; потреба осучаснення мови (в цьому випадку діахронічний чинник призводить до відсутності розуміння носіїв мови певних понять через їхню віддаленість у часі); потреба пояснення культурних реалій, зокрема в адаптаціях та переказах (іноді час між створенням оригіналу та його перекладом порівняно короткий, як, наприклад, у випадку, коли написаний текст одним варіантом мови перекладають на інший її варіант; у такому випадку труднощі зумовлені саме культурними відмінностями, а не часом); фізична зміна вихідного тексту – його скорочення або розширення. Операції над текстом, які виконують у рамках внутрішньомовного перекладу, такі ж, як і в межах міжмовного. Зрозуміло, що серед усіх операцій найбільш помітним буде спрощення, однак і опущення, і додавання, і реструктурування більш виразно проявлятимуться у внутрішньомовному перекладі, ніж у міжмовному, зауважують вчені [31, с. 146; 62, с. 805; 76, с. 115].

Т. В. Шмігер у своїй науковій праці означає засади для сприйняття внутрішньомовного перекладу й zarazом наголошує, що вони за своєю природою радше гіпотетичні, ніж доведені. За словами науковця, по-перше, на роль

внутрішньомовного перекладу як системного явища в полісистемі не впливає стан літератури, радше необхідність переосмислення літератури в суспільно-політичних умовах. По-друге, потреба у внутрішньомовному перекладі не залежить від часового чинника. По-третє, внутрішньомовний переклад дотичний до всіх лексико-граматичних параметрів тексту, і цим він не відрізняється від міжмовного перекладу. Прийоми стилізації чи одомашнення можна з однаковою мірою застосовувати до перекладу в межах однієї мови, якщо на увазі мається жанр «перекладу», а не поняття «модернізації» чи «варіації». Текстологічні зміни – не обмежуються тільки перейменуванням, мають місце і зміни на морфологічному та синтаксичному рівнях, що можуть мати різне семантичне і стилістичне значення. По-четверте, внутрішньомовний переклад відкритий для множинності перекладів, а еталон перекладу існує в ідеалі [31, с. 148].

С. І. Сидоренко виділяє два ключові чинники, які визначають необхідність використання внутрішньомовного перекладу. По-перше, важливу роль відіграє історичний розвиток мови та мовної спільноти [22]. Прикладом може слугувати англійська мова. У наслідок низки історичних змін у системі мови її теперішні носії не можуть без перекладу зрозуміти твори англійської літератури написані в добу Середньовіччя (наприклад оповідання Джеффри Чосера). Кожне покоління читачів по-різному сприймає оригінал художнього тексту, який із плином часу зазнає зовнішніх змін, але всередині живе за власними законами, що залежать від темпів і характеру розвитку мови та суспільства загалом. Відтак, накопичення мовних та соціокультурних нововведень, без яких, з одного боку, неможливий історичний розвиток будь-якої мовної общини, з іншого боку, стає каменем спотикання, коли виникає необхідність зрозуміти написаний попередніми поколіннями текст. Як правило, у такому випадку, реципієнт замість довершеної картини описаного отримує спотворений авторський задум [22, с. 195]. По-друге, неоднорідність мовного соціуму, яка зумовлена історичними та соціокультурними причинами. Наслідком такої неоднорідності є існування різних форм мови, характерним для яких є певні лексичні, фонетичні та граматичні відмінності. М. Л. Бакалінський зазначає, що в мові поряд із літературним стандартом існують і різні її варіанти,

зокрема національний та територіальний, регіональні та соціальні діалекти. Існування таких варіантів стає причиною виникнення ймовірного непорозуміння під час комунікації між їхніми носіями, подолати яке можна за допомогою перекладу мовою, яка була б зрозуміла. Саме в такому випадку доцільним є використання внутрішньомовного перекладу [2, с. 15; 22, с. 195-196].

Під час внутрішньомовного перекладу, згідно з поглядом Р. О. Якобсона, використовують або інші слова, які є синонімічні до слова, що в оригіналі тексту, або ж парафраз. Вчений додає, що синоніми або парафрази навіть у межах однієї мови, як правило, не рівнозначні, а це призводить до неможливості відтворити й передати повністю ідентичний сенс при перекладі на внутрішньомовному рівні [32; 10, с. 35]. О. А. Журавлева пише, що під час внутрішньомовного перекладу хронологічно віддалених від сучасності текстів треба враховувати не тільки його адекватність та еквівалентність, але й семантичні зміни, що виникають у результаті історичного розвитку мови (тобто необхідною є адаптація тексту до культурно-історичних особливостей сучасного суспільства), та вірна інтерпретація значень слів, які трапилися в тексті оригіналу [8, с. 9-10]. Науковці підкреслюють, що лексика перекладу сучасною мовою ілюструє зміни діахронного характеру, які відбулися в лексичній, граматичній і стилістичній площинах мови оригіналу. Під час перекладу хронологічно віддалених від сучасного читача текстів перекладач насамперед повинен з'ясувати, чи не змінилось значення слів у тексті оригіналу з плином часу. Почасти перекладач справді використовує ті самі лексеми, що й в оригіналі, якщо їхнє значення актуальне в сучасному мовленні, але відмови від зайвої незвичної метафоричності не уникнути та й доведеться віднайти більш вдалий синонім, якщо давня лексема втратила своє значення [7, с. 98; 31, с. 147].

Т. В. Шмігер зауважує, що впродовж останніх двох десятиліть внутрішньомовний переклад у плані теоретичного опису пройшов шлях від Якобсонового розуміння його як перейменування, в основі якого фактично лежить пошук відповідного синоніма, до бачення цього виду перекладу як самостійної категорії перекладознавства [31, с. 143]. Тут думки деяких вчених розділилися. Дехто з іноземних науковців наполягає на тому, що внутрішньомовний переклад не

варто розглядати в межах перекладознавства як самодостанє явище, аргументуючи таку позицію тим, що внутрішньомовний переклад ніщо більше як звичайне переословлення тексту джерела [42, с. 509]. Як зазначає С. І. Сидоренко, термін «внутрішньомовний переклад» зіткнувся зі скептичним ставленням: почасти його ототожнюють чи замінюють іншими, наприклад, перефразування, адаптація, перейменування, симпліфікація тощо. Внутрішньомовний переклад можна ототожнити з перефразуванням, смисл якого полягає в тому, щоб передати текст оригіналу, дещо змінивши зміст викладу і можливо навіть форму іншим варіантом однієї мови [69]. Деякі дослідники співвідносять перефразування з внутрішньомовним перекладом і навіть задаються питанням чи може перефразування бути різновидом внутрішньомовного перекладу? Однак, це питання залишається відкритим [56, с. 477]. Інші науковці наполягають на тому, що внутрішньомовний переклад, це не просто перефразування чи переословлення, а цілком самодостатнє явище, якщо розглядати його в контексті перекладознавства, і тим самим воно «передбачає відповідь на фундаментальні питання щодо еквівалентності, перекладності, множинності, перекладацьких втрат і здобутків» [30, с. 6]. Крім того, внутрішньомовний переклад торкається фактично всієї рівнів мови: змінюється написання слів оригіналу, семантика лексичних одиниць, морфологія, синтаксичний лад. Відтак, не варто обмежувати внутрішньомовний переклад поняттями «адаптації» чи «інтерпретації» тексту оригіналу [7, с. 97]. Вітчизняний науковець Т. В. Шмігер також підкреслює, що основні терміни внутрішньомовного перекладу «потрібно формулювати в кожному окремому випадку залежно від обраних методології аналізу та цілі пошуку». На додачу, за словами дослідника, часовий чинник не є ключовим, коли мова йде про вичерпні дослідження щодо внутрішньомовного перекладу в межах українського перекладознавства; в цьому випадку на передній план виходить необхідність переосмислити літературні твори в суспільно-політичних умовах [30, с. 29]. Підкреслимо, що одна з ймовірних причин скептичного ставлення до цього перекладознавчого явища полягає в тому, що термін «переклад» використовується по відношенню до міжмовної комунікації; інша причина – погляди вчених стосовно

того, що процес перетворення тексту в межах однієї мови не зазнає комплексних, а тільки часткових змін [23; 41, с. 258].

«Внутрішньомовний переклад торкається всіх лексико-граматичних параметрів тексту. Текстологічні зміни – це не тільки переословлення, а і зміни на морфологічному й синтаксичному рівнях, що можуть мати відмінне семантичне й стилістичне значення», – підкреслює Т. В. Шмігер [31, с. 143]. Внутрішньомовний переклад передбачає кілька типів змін, яких зазнає вихідний текст. Це зокрема зміни, які мають стосунок до змісту (додавання, опущення чи реорганізація частин тексту) та до мовних аспектів (лексичні, синтаксичні, морфологічні та орфографічні заміни) вихідного тексту. Вчені зазначають, що єдина відмінність між внутрішньомовним та міжмовним перекладом полягає в тому чи передача значення відбувається між двома різними мовами чи в межах однієї мови. Крім того, і внутрішньомовний, і міжмовний переклад використовують однакові інструменти для подолання одних і тих же перешкод та переслідують єдину мету – забезпечити взаєморозуміння між реципієнтами, незалежно від того чи вони розділені часом або простором, чи спілкування відбувається між дорослими та дітьми, чи під час комунікації між експертом технічної галузі та необізнаною в цій сфері людиною [55, с. 264; 33, с. 364].

Бачимо, що Р. О. Якобсон трактує внутрішньомовний переклад як інтерпретацію одних вербальних знаків іншими знаками в межах однієї мови [32]. Опираючись на погляди таких вчених як Р. О. Якобсона, М. Д. Шелії, А.П. Міньяр-Белоручева, В. Я. Задорнова, Е. С. Петрова, А. Паршина, О.А. Журавлева під «внутрішньомовним перекладом» розуміє «переклад сучасною мовою історичного тексту, що написаний мовою попередньої епохи» [8, с. 4]. Варто підкреслити, що за словами О.А. Журавлевої, у процесі такого типу перекладу, намагаючись максимально наблизити текст перекладу до тексту оригіналу, перекладач стикається з певними труднощами на лексичному та синтаксичному рівнях тексту. Також деякі дослідники, під «внутрішньомовним перекладом» розуміють випадки перекладу з діалектів на літературну мову, переклад малозрозумілої мови дитини на «дорослу» мову і навпаки, переклад з одного жанру

в інший тощо. Натомість інші науковці дотримуються думки, що внутрішньомовний переклад – це процес перефразовування, який тягне за собою а) заміну слів або словосполучень синонімами, антонімами, їх тлумаченнями, б) переформулювання фраз, речень, частин тексту шляхом використання прийомів мовної компресії, декомпресії, генералізації тощо [27, с. 133-134].

У Тлумачному перекладознавчому словнику (за редакцією Л. Л. Нелюбіна) знаходимо таке визначення внутрішньомовного перекладу: (1) це перекодування тексту з одного функціонального стилю, з одного жанру в інший, переказ на тій же мові, виклад, адаптація тощо (транспозиція); (2) інтерпретація вербальних знаків за допомогою інших знаків однієї й тієї ж мови; (3) тлумачення словесних знаків за допомогою знаків тієї ж мови, наприклад, переклад давньоруських текстів на сучасну російську мову (внутрішньомовний діахронний переклад) [70, с. 31-32]. Деякі з іноземних вчених під внутрішньомовним перекладом розуміють процес передачі означеного поняття за допомогою його синонімів та антонімів, перефразування чи пояснення тією ж мовою. Інші розглядають внутрішньомовний переклад як переословлення тексту, який будучи написаним в іншу епоху, несе певну мету, створений для певного реципієнта, а від так внутрішньомовний переклад має на меті сприяти комунікації між різними поколіннями реципієнтів, тобто мінімізувати ймовірність того, що сучасний читач не зможе адекватно сприйняти текст, написаний в інший часовий проміжок [40, с. 186]. А треті трактують внутрішньомовний переклад як трансфер закладеного у тексті оригіналу смислу в текст перекладу за допомогою зміни форми та змісту останнього. Такий трансфер зумовлений відсутністю або ймовірністю відсутності в цільовій аудиторії лінгвістичних знань (низьким рівнем лінгвістичної компетенстності), необхідних для тлумачення чи адекватного сприйняття тексту, і, почасти, навіть культурними чи суспільними нормами цільової аудиторії [56, с. 477-478].

На противагу вказаним вище визначенням вважаємо за потрібне навести більш змістовне, на нашу думку, тлумачення поняття «внутрішньомовний переклад», запропоноване С. І. Сидоренком. Вчений визначає поняття «внутрішньомовного перекладу» як таке, що «ідентифікує процес передачі засобами тієї ж мови змісту

мовленнєвого продукту, який внаслідок історичної еволюції мови, її територіальної або соціальної варіативності не може бути адекватно сприйнятий пересічним носієм сучасного мовного стандарту, а також результат цього процесу» [23].

Зважаючи на основне завдання перекладу – забезпечення адекватного розуміння реципієнтом продукту мовлення, який автор створює для реципієнта – вважаємо, що термін «внутрішньомовний переклад» має всі підстави для існування. Відтак, вважаємо за необхідне, підкреслити, що посилаючись на Р. О. Якобсона та С. І. Сидоренка, під поняттям «внутрішньомовний переклад» ми розуміємо такий вид перекладу, що вживається для позначення процесу передачі вербальними знаками однієї і тієї ж мови змісту продукту мовлення, який, зважаючи на еволюцію мови в контексті історичного аспекту, на її територіальну чи соціальну різноманітність, не може бути адекватно сприйнятим носієм сучасного мовного стандарту.

1.2. Міжваріантний переклад як вид внутрішньомовного перекладу

Під перекладом розуміють процес передачі тексту оригіналу словами або однієї і тієї ж мови, або зовсім іншої. Наприклад, якщо ви розповісте почуту від свого друга історію власними словами однією й тією ж мовою, або ж вирішите почитати переклади Біблії на основі попередніх перекладів тією ж мовою, чи приміром ознайомитесь з відтвореними сучасною англійською мовою творами Шекспіра, то ви матимете справу з внутрішньомовним перекладом (за Р. О. Якобсоном) [56, с. 478]. Запропонована Р. О. Якобсоном класифікація типів перекладу, у якій нашу увагу привертає саме внутрішньомовний переклад, хоч є відомою, не знайшла широкого використання в перекладознавчих дослідженнях [9, с. 69-70]. Простота і звичність, притаманні внутрішньомовному перекладу, який зародився разом з появою знакових систем іменованих мовами, обґрунтовують довговічність його існування порівняно з міжмовним перекладом. Невелика кількість людей може здійснювати міжмовний переклад, чого не скажеш про внутрішньомовний, який є більш звичним для пересічної людини завдяки комунікативній компетенції (інтуїтивне знання мовця про рідну мову та можливості

раціонального застосування мовних конструкцій), набутій в процесі онтогенезу. Якщо ж говорити про засвоєння мови, то для дитини безпосередня взаємодія з близьким оточенням в ході вивчення мови слугує доповненням та вдосконаленням її власної комунікативної компетенції за рахунок наочного споглядання того, як дорослі використовують різні способи мовного кодування або пояснень залежно від певної ситуації. Ці пояснення та мовне кодування, які за своєю природою є синхронними, під час діалогу між двома співрозмовниками, є яскравим прикладом внутрішньомовного перекладу. На противагу синхронному внутрішньомовному перекладу виступає діахронний, суть якого полягає у відтворенні тексту написаного в попередню епоху засобами тієї ж мови, але її іншого осучасненого варіанту [40, с. 190].

Переклад – невід’ємна частина будь-якої мови, незалежно від того чи на увазі мається внутрішньомовний чи міжмовний види перекладу. Діахронний переклад, в свою чергу, настільки розповсюджене і постійне явище в кожній мові, що пересічні носії того чи іншого мовного стандарту не помічають, наскільки важливим він є у процесі формування нації, культури та цивілізації в цілому. Без оновлення (адаптації для нового покоління носіїв певного варіанту мови) написаних в різні історичні епохи літературні твори такий внесок неможливий, а отже без внутрішньомовного перекладу не обійтись. Надання сучасного звучання давній літературі є необхідним аспектом існування будь-якого соціуму з наявним у їх складі різноманіттям етносів та етнічних груп, наявністю у них спільної території проживання та відмінних або зовсім різних варіантів однієї мови. Переклад творів з використанням загальної (спільної) мови та доповненням перекладів з інших мов може стати основоположним фактором для розвитку цього соціуму та підтримання своєї особливої культури всередині нього. Римська та Британська імперії свого часу зібрали в собі суцвіття народів з усіх куточків світу, кожен з яких представляв свою мову, але всі разом вони доповнювали спадщину цілого суспільства завдяки намаганням розвивати одну культуру і мову, яка їх об’єднувала [38, с. 188]. Власне, науковці дотримуються думки, що з теоретичної точки зору внутрішньомовний переклад має всі підстави бути на рівні з міжмовним перекладом в типології

перекладу, адже головна його функція полягає в тому, щоб уможливити комунікацію між людьми, нехай і через адаптовані тексти, створені в різні епохи. Під час внутрішньомовного перекладу перекладач також працює з текстом написаним джерельною мовою, яку в силу часового чинника складно зрозуміти, а тому постає необхідність в її перекладі на цільову мову нового покоління її носіїв [40, с. 189; 52].

Іноземні науковці К. К. Зетсен та А. Хілл-Медсен вважають, що під внутрішньомовним перекладом насамперед слід розуміти саме (1) переословлення між різними варіантами однієї й тієї ж мови, тобто між її соціальними або регіональними варіантами, (2) переословлення між діяхронічними варіантами мови (ключовим тут є темпоральний (часовий) чинник), наприклад сучасні переклади творів написаних в попередні століття, (3) переословлення між різними жанрами (функціональний аспект), наприклад переписування фахово-орієнтованих текстів, які насичені термінологічними одиницями, для того, аби їх зрозумів пересічний читач [63, с. 693]. Звідси, внутрішньомовний переклад здійснюється між різними варіантами однієї мови і, як правило, вмотивований він діалектними, часовими або функціональними відмінностями, що існують між цими варіантами [60, с. 83]. Як би там не було, але внутрішньомовні переклади літературних творів – це джерело мовних, культурних та ідеологічних норм періоду, протягом якого ці переклади були виконані [41, с. 268].

Як уже було зазначено в попередньому підрозділі, необхідність використання внутрішньомовного перекладу виникає через (1) історичний розвиток мови й мовної спільноти, який у подальшому призводить до ситуації, коли носій сучасного варіанту мови не може адекватно сприймати текст написаний варіантом цієї ж мови кілька століть тому та (2) зумовлену історичними та соціокультурними причинами гетерогенність мовного соціуму, що виливається в існуванні територіальних варіантів мови, регіональних діалектів тощо, яке тягне за собою виникнення непорозумінь під час комунікації між їхніми носіями. Крім того, згадані чинники визначають основні види внутрішньомовного перекладу. Е. М. Масленникова в межах внутрішньомовного перекладу вирізняє а) переклад як приведення змісту

тексту відповідно до сучасних загальноприйнятих мовних норм та б) переклад як стилістичну модифікацію. Дослідниця додає, що внутрішньомовному перекладу піддаються тексти, які є ранніми письмовими пам'ятками національних літератур і які були створені в період до завершення формування норм сучасної літературної мови, тобто в період коли її граматична система, стабілізація орфографії та орфоепічних норм ще не були остаточного закріплені [16, с.8-14, 15-25]. С. І. Сидоренко виокремлює діахронний (інтертемпоральний) та синхронний внутрішньомовний переклад. У межах останнього науковець пропонує розрізняти міжваріантний та нормалізуючий переклад [23].

Процес діахронного перекладу в межах однієї мови – постійне явище. Носії мови виконують його настільки невимушено, що навіть не спадає на думку задуматись над рівнем складності чи оцінити роль, яку той відіграє для існування цивілізації [58, с. 29]. С. І. Сидоренко зауважує, що поняття міжмовного перекладу та поняття внутрішньомовного діахронного перекладу були співвіднесені В. Н. Комісаровим, який писав, що «перекладач часто має справу з оригіналом, створеним в іншу історичну епоху, також рідною мовою перекладача, яка настільки змінилася з часом, що її попередній стан виглядає як інша мова» [14, с. 224]. Власне, потреба в діахронічному перекладі виникає не лише через незрозумілість давніх текстів для сучасного читача, що є результатом історичної еволюції мови (як наприклад у випадку «Кентерберійських оповідань» Джеффри Чосера). Основна функція діахронного перекладу якраз і полягає в тому, щоб підтримувати зв'язок між культурною спадщиною попередніх та сучасних поколінь. Тексти, які потрібно передати наступному поколінню необхідно дещо «переінакшити», перетворити у нову доступну для сучасного читача форму, з якомога меншими втратами першоджерельного змісту, а це тягне за собою комплексну трансформацію тексту оригіналу на лексичному, морфологічному, синтаксичному, орфографічному рівнях [23]. Для адекватного сприйняття хронологічно віддаленого тексту сучасним читачем перед перекладачем постає завдання не просто модернізувати текст відповідно до вимог сучасної мови, але і віднайти баланс між установкою на сучасного читача зі звичними йому естетичними, світоглядними, культурними

уявленнями і прагматикою автора [7, с. 99; 21, с. 781]. Постає питання, скільки років повинен проіснувати один з варіантів мови, щоб з плином часу його почали вважати зовсім іншою мовою? В “Routledge Encyclopedia of Translation Studies” наводиться приклад, що коли мова йде про твори Шекспіра, то вони зазнають модернізації відповідно до вимог сучасної англійської мови, однак, якщо говорити про оповідання Чосера, то ті зазнають перекладу. Для сучасного носія англійської мови середньоанглійська часів Джефрі Чосера більш «чужа», ніж рання сучасна англійська, якою писав Вільям Шекспір. Твори Чосера складно зрозуміти без належних лігвістичних знань, тому їх модернізація більше скидається на переклад як такий. До прикладу, італійська мова не зазнала кардинальних змін впродовж семи століть, тому пересічний носій сучасної італійської без серйозних проблем зрозуміє написаний у XIV столітті твір Данте «Божественна Комедія», аналогічна ситуація і з грецькою мовою: для того аби сучасний читач зрозумів оповідання Гомера, потрібне мінімальне втручання перекладача [76, с. 114-115].

Власне, центральним в практиці та теорії перекладу в Греції в певній мірі став саме внутрішньомовний переклад – переклад стародавніх текстів на сучасну мову. Варто підкреслити, найвідомішим прикладом внутрішньомовного перекладу вважають переклад Біблії зі старогрецького діалекту койне, на якому було написано майже всі твори Нового Завіту, на сучасний грецький вернакуляр (рідну мову). Попри те, що майже до XIX століття точилася дискусія з приводу необхідності такого роду перекладу Біблії, його все таки було здійснено. Така увага до внутрішньомовного перекладу насамперед пояснюється бажанням продемонструвати, наскільки багатою є літературна спадщина греків. Внутрішньомовний переклад у цьому випадку стає інструментом для репрезентації ідей минувшини [76, с. 430]. Внутрішньомовний переклад є типовим явищем і для турецької мови впродовж кількох останніх століть. В контексті турецького перекладознавства під внутрішньомовним перекладом розуміють так би мовити «оновлення» архаїчних або написаних в іншу епоху текстів. Поряд з тим, основна причина підвищення частотності використання внутрішньомовного перекладу полягає в необхідності спростити написаний в іншу часову епоху текст для нових

поколінь читачів. Однак, науковці стикаються з певними труднощами: неможливістю визначити, які саме тексти зазнали внутрішньомовного перекладу, а які ні, тому що чимала кількість не сприймаються як переклад, а навпаки як спрощена версія написаного колись твору мовою, що через часовий чинник не є зрозумілою її сучасному носію [41, с. 258].

Другим видом внутрішньомовного перекладу є синхронний, в межах якого запропоновано виділяти міжваріантний та нормалізуючий переклад. Щодо нормалізуючого типу внутрішньомовного перекладу, під ним С. І. Сидоренко пропонує розуміти «переклад субстандартного (діалектного, жаргонного, сленгового) мовлення». Мета такого типу перекладу – забезпечити розуміння діалектного, жаргонного, сленгового мовлення шляхом підпорядкування його нормам національної літературної мови. Як правило, цей тип перекладу носить пізнавальний або науково вмотивований характер, тобто ключову роль у використанні такого типу перекладу відіграє не потреба відтворити зміст продукту мовлення, а сам інтерес до вивчення субстандартного мовлення [23].

Насамперед, варто зазначити, що поняття міжваріантного перекладу дещо розширює межі поняття «внутрішньомовний переклад», під яким традиційно розуміють діахронічний переклад та транспозицію. Термін «міжваріантний переклад» доволі часто в силу різних поглядів на сутність цього явища, коли мова йде про адаптацію британських текстів для американської аудиторії, замінюють на такі поняття як «переклад», «перейменування», «адаптація» посилаючись на те, що під час такого роду процесу текст не зазнає комплексних змін. С. І. Сидоренко під міжваріантним перекладом пропонує розуміти «переклад тексту, створеного на одному із національних або територіальних варіантів мови, мовними засобами, що є нормативними для іншого національного або територіального варіанту цієї ж мови» [23]. Варто підкреслити, що міжваріантний переклад – нетрадиційний вид внутрішньомовного перекладу, ще не отримав достатнього наукового осмислення в працях із перекладознавства.

Англійська мова має неоднорідний характер, який проявляється в існуванні її територіальних та соціальних варіантів. Наявність варіантів у межах однієї мови

може бути причиною непорозумінь у ході комунікації між носіями цих варіантів. Засобом нейтралізації такого роду комунікативних проблем може бути свідомий процес адаптації відмінних особливостей одного з сучасних варіантів мовного стандарту з метою запобігти нерозумінню або неправильному розумінню вихідного тексту реципієнтом, який є носієм іншого сучасного варіанту того ж мовного стандарту. Такий процес пропонуємо розглядати як своєрідний «міжваріантний переклад», який можна ввести в парадигму внутрішньомовного перекладу [26, с. 90].

Безумовно, міжваріантний переклад є актуальним для носіїв національних та територіальних варіантів англійської мови – британського та американського її варіантів зокрема. Відмінності між цими двома варіантами англійської мови обумовлені історичними, культурними, географічними, національними і навіть політичними чинниками [23, с. 141; 25]. Неоднорідність мови дається взнаки особливо під час мандрівок: загальновідомо, що британський турист в силу лінгвістичних та культурних бар'єрів ризикує не зрозуміти свого американського співрозмовника. На додачу, проблеми можуть виникати не тільки під час комунікації, але й під час прочитання книг: типовою є проблема, коли читацька аудиторія-носій американського варіанту англійської стикається з тим, що не розуміє значення певних слів у книзі, яка написана британською англійською [47, с. 245-247]. Літературні твори, написані в Британії, часто перед тим, як потрапити на американський ринок, зазнають певних змін. Вмотивовані ці зміни тим, що текст, створений в іншій країні з несхожими культурними особливостями, буде сприйматися як щось чуже носієм американського варіанту англійської мови. Саме тому текст твору джерела немов би «одомашнюють», при звичають до ментальності та вподобань американського читача. Така тенденція не є характерною тільки для американського ринку, подібна ситуація, хоча і рідше, але все ж має місце і тоді, коли книги, написані американською англійською, «переінакшують» на британський манер [37, с. 142-143]. Так, наприклад, британський варіант книги Джоан Роулінг зазнав свого роду «перекладу» на американський варіант англійської. Не обійшлося без резонансних заяв та критичних відгуків, в яких йшла мова про відверту «американізацію» британського варіанту [48, с. 6-7], однак головний

редактор американського видання Артур Левін наголошував на тому, що він не мав на меті американізувати книгу, а навпаки – перекласти її, щоб сприйняття твору американськими дітьми нічим не відрізнялося від сприйняття твору британськими дітьми [80]. В ході такого роду «адаптації» британського видання книг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” американський текст зазнав певних змін у лексичній, орфографічній та граматичній площинах. Такого роду заміни науковці відносять до міжваріантного перекладу, перекладу не між двома різними мовами, а між діалектами, або варіантами однієї і тієї ж мови. Характерною особливістю міжмовного та міжваріантного перекладу є заміна лексичних одиниць тексту оригіналу більш характерними та влучними для цільової культури лексичними одиницями в тексті перекладу, розширення та звуження контексту, реорганізація тексту тощо [50, с. 5].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖВАРІАНТНОГО ПЕРЕКЛАДУ

2.1. Методи дослідження та обґрунтування вибору матеріалів роботи

Хоч сучасні перекладознавчі дослідження оминають стороною явище внутрішньомовного перекладу, адже це поняття за своєю природою доволі дискусійне, уже саме існування цього явища в перекладознавстві слугує підставою для його більш ґрунтовного теоретичного осмислення [22]. Поряд з міжмовним перекладом, в ході якого іноді буває складно, а почасти й неможливо, знайти відповідник означеного поняття, в типології перекладу розрізняють внутрішньомовний переклад, який дає можливість, навіть за відсутності необхідного словесного представлення денотата (означуваний предмет), здійснити переклад у межах однієї мови, щоб донести сказану чи написану думку в ході комунікації. Попри те, що люди навіть не задумуються над тим наскільки часто вони послуговуються внутрішньомовним перекладом, він є невід'ємною частиною щоденної комунікації, адже доволі часто нам доводиться щось пояснювати, переказувати чи перефразувати іншими словами. [17, с. 421].

Відповідно до сформульованих у Вступі цілей та поставлених у роботі завдань постає необхідність у комплексному та системному описі таких явищ як внутрішньомовний та міжваріантний переклад, що в свою чергу зумовлює вибір далі наведених методів дослідження тексту оригіналу перших двох романів з серії про хлопчика-чарівника Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” та тексту їх американських видань.

Не існує чіткого визначення поняття методу. Нині в наукових студіях послуговуються різними тлумаченнями цього поняття. Наприклад, якщо розглядати метод дослідження в межах якоїсь конкретної науки, то під ними прийнято розуміти спосіб, який дає можливість пояснити, описати наукове знання, що за своєю природою може бути теоретичним, узагальнюючим, прикладним. Також під методом розуміють сукупність (комплексну систему) певних прийомів і операцій,

визначених правил, що дають можливість вибудувати певне теоретичне або прикладне знання суб'єктом пізнання, який націлений на розв'язання конкретного науково-практичного завдання для досягнення певного результату в тій чи іншій сфері людської діяльності. Не зайвим буде підкреслити, що кожна галузь знань «має свої методи теоретичного або практичного освоєння тієї частини дійсності, яку вона вивчає» [1, с. 59; 17, с. 31]. Практичне значення методу проявляється в тому, що він служить для дослідника свого роду орієнтиром, який допомагає вибрати основне й позбутися другорядного, окреслити шлях сходження від відомого до невідомого, від простого до складного, від вихідних даних до висновків [13, с. 20].

У широкому значенні, метод – це свого роду інструмент для вирішення головного завдання науки, що полягає у пізнанні об'єктивних законів дійсності, які в подальшому можна буде використати у практичній діяльності людей. Крім того, потреба в застосуванні прийомів наукового пізнання та способів дослідження, експериментальної перевірки результатів дослідження визначається саме методом [4, с.58]. Основна його функція – грамотна внутрішня організація і регулювання процесу пізнання певного явища або об'єкта. Власне, бачимо, що науковці зводять поняття методу до сукупності «визначених правил, прийомів, способів, норм пізнання і дії», які в сукупності складають комплексну систему. Складові частини цієї системи (принципи, способи, вимоги) слугують свого роду орієнтиром для вирішення конкретного завдання чи проблеми, досягнення результатів не тільки в науковій, але і у інших сферах діяльності. Якщо метод обраний правильно, то це дозволить заощадити сили і час, і дійти до мети найкоротшим шляхом. Метод – це свого роду компас, «по якому суб'єкт пізнання і дії прокладає свій шлях, що дозволяє уникати помилок». [5, с. 19]. Наукові дослідження не обмежуються одним методом. У вичерпній науковій розвідці, як правило, послуговуються різноплановими методами. В загальному, коли мова йде про методи дослідження в межах науково-дослідницької діяльності, то виділяють: а) експериментальні; б) обробки емпіричних даних; в) побудови та перевірки теорії; г) викладення наукових результатів [1, с. 60].

Для досягнення поставленої мети та реалізації завдань у дослідженні було використано як загальні, так і лінгвістичні наукові методи, які взаємопов'язані і спрямовані на різностороннє вивчення досліджуваних перекладознавчих явищ (внутрішньомовного та міжваріантного перекладу) для отримання достовірних результатів, висновків та знань про них [4, с. 64]. Розглянемо їх більш детально. Першочергове завдання нашої роботи полягало в тому, щоб з'ясувати природу поняття «внутрішньомовний переклад». Ми зупинили свою увагу на наукових працях таких вітчизняних науковців як С. І. Сидоренко, Т. В. Шмігер та іноземних – Р. О. Якобсон, О. А. Журавлева, В. Hatim, J. Munday, M. Kajzer-Wietrzny, K. K. Zethsen, A. Hill-Madsen, M. Baker та інші. Ознайомившись з наявними науковими джерелами, стало зрозуміло наступне: чимало науковців наголошують на нестачі праць, які могли б сповна висвітлити це явище в теорії перекладу. Попри те, що минуло більше сімдесяти років з того моменту, як Р. О. Якобсон запропонував свою типологію перекладу, де поряд з міжмовним перекладом було виокремлено і внутрішньомовний, останній не отримав цілісного бачення в межах перекладознавства [31, с. 143]. Про це свідчить відсутність вичерпних досліджень та праць, які могли б пролити світло на поняття внутрішньомовного перекладу [76, с. xvii]. Бракує емпірично обґрунтованих досліджень щодо чіткого опису подібних та відмінних рис між внутрішньомовним та міжмовним перекладом [62, с. 810]. Можливо, така тенденція почасти спричинена дискусійною природою цього явища (його часто ототожнюють з перефразуванням, адаптацією, переословленням). Як би там не було, сам факт існування (практичного застосування) такого типу перекладу є підставою для його ретельного теоретичного вивчення [22]. В ході аналізу стало відомо, що почасти це поняття ототожнюють чи замінюють іншими, наприклад, перефразування, адаптація, перейменування тощо. Залучивши метод (1) *операціоналізації понять*, ми отримали змогу уточнити зміст вище означених понять і порівнявши їх, ми дійшли висновку, що внутрішньомовний переклад, на відміну від перефразування чи адаптації, є комплексним поняттям і на додаток передбачає кілька типів змін, яких зазнає вихідний текст. Це зокрема зміни, які мають стосунок до змісту (додавання, опущення чи реорганізація частин тексту)

та до мовних аспектів (лексичні, синтаксичні, морфологічні та орфографічні заміни) вихідного тексту. На основі вище зазначеного методу було сформульовано визначення терміну внутрішньомовний переклад, під яким, вслід за Р.О. Якобсоном, ми розуміємо такий вид перекладу, що вживається для позначення процесу передачі вербальними знаками однієї й тієї ж мови змісту продукту мовлення, який, зважаючи на еволюцію мови в контексті історичного аспекту, на її територіальну чи соціальну різноманітність, не може бути адекватно сприйнятим носієм сучасного мовного стандарту.

В ході опрацювання наукового доробку цілої плеяди вчених, чії роботи мають стосунок до основних понять згаданих вище, було використано також загальнонаукові методи (2) *аналізу* та *синтезу*, які дали змогу з'ясувати статус міжваріантного перекладу в типології перекладу. В ході *аналізу* напрацювань науковців ми дослідили на які види поділяють внутрішньомовний переклад і описали кожен з видів. А *синтез* опрацьованого теоретичного матеріалу дав змогу поєднати описані види у цілісну систему, визначити місце міжваріантного перекладу в цій системі та сформулювати визначення міжваріантного перекладу, під яким розуміємо свідомий процес адаптації відмінних особливостей одного із сучасних варіантів мови з метою запобігти нерозумінню або неправильному розумінню вихідного тексту реципієнтом, який є носієм іншого сучасного варіанту тієї ж мови.

Послуговуючись методами (3) *індукції* та *дедукції* ми дійшли висновку, що мовна специфіка сучасних британського та американського варіантів англійської мови характеризується відмінностями в межах лексичної, граматичної та орфографічної площин. Наприклад орфографія американської англійської в порівнянні з британською англійською є більш спрощеною. Проявляється така особливість в наступному: характерні для британського варіанту англійської мови закінчення слів *-our*; *-tre*; *-ise*; *-(i)se*; *-mme*; *-ogue*; *-ence* в американському варіанті перетворюються на *-or*; *-ter*; *-ice*; *-(i)ze*; *-m*; *-og*; *-ense* відповідно. Крім того, поширеною серед дослідників є думка, що найбільше відмінностей між двома вище означеними варіантами англійської мови існує в межах таких лексико-семантичних

груп як страви, одяг, транспорт. На граматичному рівні найчастіше відмінності проявляються у зміні часових форм дієслова, використанні неправильних та допоміжних дієслів, вживанні прийменників та артиклів [38, с. 113, 118; 44, с. 3-8]. Такого роду відмінності можуть ускладнювати процес сприйняття інформації реципієнтом не тільки в ході спілкування, але й у ході читання. З метою зменшення ймовірності виникнення подібної ситуації редактори американського видання книг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” вдалися до міжваріантного перекладу – адаптації британського оригіналу книги для американської читацької аудиторії.

Щоб виявити, яких саме змін зазнав текст перекладу ми застосували провідний метод роботи – (4) *порівняльно-перекладознавчий* аналіз, в основі якого лежить (5) *зіставний аналіз* форми та змісту тексту перекладу (американське видання книги) з формою та змістом тексту оригіналу (британське видання книги).

Наступний наш крок стосувався збору фактичного матеріалу дослідження. (6) *Методом суцільного відбору* з тексту американського видання книги було виокремлено 1137 прикладів змін, яких зазнав текст перекладу. З них 427 – орфографічні заміни, 372 – лексичні та 338 – граматичні. Далі, скориставшись (7) *описовим методом*, ми виділили та класифікували знайдені в тексті перекладу заміни. Цей метод реалізується через наступні кроки: спостереження, узагальнення, інтерпретація та класифікація. Спостереження дало змогу вичленувати приклади замін з тексту оригіналу. В ході узагальнення заміни було розділено на три типи – лексичні, граматичні та орфографічні. За допомогою класифікації приклади замін було розподілено відносно один одного за певними ознаками. Наприклад, до граматичних замін ми віднесли заміни, які підпадали в одну з далі перелічених груп: а) заміна допоміжного дієслова *shall* на *will* (їхніх негативних форм); б) заміни пов’язані з вживанням артикля *the*; в) заміни прийменників; г) додавання прийменників; г) додавання сполучників; д) заміна неправильної форми дієслова правильною; е) заміна дієслова-присудка у формі однини, коли у функції підмета виступає збірний іменник; є) розширення контексту шляхом додавання речень; ж) звуження контексту шляхом вилучення речень; з) заміна фразових дієслів; и) заміна

займенників; і) заміна часових форм дієслова; к) заміна форми прислівника та прийменника тощо. Складові описового методу дали змогу створити таблиці, текстове наповнення яких слугує візуальною репрезентацією типів замін лексичних, граматичних та орфографічних замін у американських виданнях книг (Додатки А, Б, В, Г, Д, Е).

Для того, щоб за короткий проміжок часу зіставити систематезовані та класифіковані статистичні дані та проаналізувати отримані в ході дослідження результати необхідно звести їх у підходящий для використання формат запису як, наприклад, таблиця, діаграма чи графік. Очевидно, що вибір методів обробки та аналізу експериментальних даних є важливим кроком під час написання науково-дослідної роботи [1, с. 79]. З метою визначення відсоткового та кількісного співвідношення, а також частотності використання лексичних, граматичних та орфографічних замін у вихідному тексті (текст американського видання) було використано метод (8) *кількісних підрахунків*. Цей метод дав змогу створити дві діаграми, які унаочнюють подані у висновках кількісні результати. Перша діаграма висвітлює відсоткове співвідношення орфографічних, лексичних та граматичних замін в американському виданні книг Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets”, а друга – їх кількісне співвідношення в обох виданнях (Додатки Ж, З).

2.2. Методика дослідження мовної специфіки британського тексту перших двох книг з серії романів про Гаррі Поттера в їх американському виданні

Власне, під методикою дослідження ми розуміємо розташовані у певній послідовності прийоми і способи дослідження, якими послуговуємося в ході уявних і фізичних операцій із фактичним (емпіричним) матеріалом задля досягнення мети дослідження і забезпечення розв’язання завдань окреслених у науковому дослідженні [1, с. 77; 17, с. 32]. Відповідно до кожного етапу нашого дослідження було продумано використання тих чи інших методів. Варто підкрислити, при виборі методики дослідження враховують предмет, мету та завдання самого дослідження. Загальновідомо, що методика наукових розвідок має певну структуру, попри свою

індивідуальність при вирішенні конкретного завдання. Серед її основних складових виокремлюють теоретико-методологічну частину; досліджувані явища, процеси, ознаки; сукупність використовуваних методів; порядок застосування обраних методів і методологічних прийомів; послідовність і техніка узагальнення результатів дослідження тощо. Методика наукового дослідження уможливує отримання теоретичних і практичних висновків, в яких знаходяться відповіді на завдання, що їх означено в дослідженні [5, с. 43].

Повертаючись до методики дослідження мовної специфіки британського тексту перших двох книг з серії романів про Гаррі Поттера в їх американському виданні зазначимо, що методика дослідження текстового матеріалу передбачала три етапи його виконання. На *першому* (підготовчому) етапі дослідження було сформульовано мету й завдання, об'єкт та предмет дослідження та визначено матеріал дослідження. На *другому* (теоретико-методологічному) етапі дослідження було: *а)* підготовлено теоретико-методологічну базу; *б)* з'ясовано зміст та сформульовано визначення понять «внутрішньомовний» і «міжваріантний переклад», а також з'ясовано статус останнього в типології перекладу; *в)* проаналізовано специфіку сучасних варіантів англійської мови – британського та американського й виокремлено відмінні ознаки в лексичному, граматичному та орфографічному аспектах.

До теоретичної бази дослідження увійшли праці як вітчизняних, так і іноземних науковців, які працюють у галузі перекладознавства. У своїй науковій роботі ми посилаємось на наукові праці таких дослідників, як Р. О. Якобсон, С. І. Сидоренко, Т. В. Шмігер, К. К. Зетсен, О. О. Журавлева, Л. Л. Нелюбін та інші.

Так, як дослідження побудоване довкола двох основних понять – внутрішньомовний та міжваріантний переклад, першочергове завдання полягало в аналізі теоретичного матеріалу (напрацювань іноземних та вітчизняних вчених), на основі якого вдалося дати визначення внутрішньомовного перекладу як виду перекладу та розкрити зміст поняття «міжваріантний внутрішньомовний переклад».

Науковці стверджують, що описати всі суттєві сторони такого явища як переклад одним розгорнутим визначенням завдання не легке, власне, неможливе.

Слово «переклад» – багатозначне за своєю природою: під ним розуміють не тільки певну інтелектуальну діяльність, яка відбувається в ході перекладу з мови оригіналу на мову перекладу – процес, чи результат інтелектуальної діяльності – текст, створений перекладачем, але й функцію, яку текст перекладу виконує у певному контексті (середовищі) [2, с. 7; 50 с. 221]. Р. О. Якобсон, відштовхуючись від способів інтерпретації вербального знака, розрізняє внутрішньомовний, міжмовний та міжсеміотичний види перекладу [2, с. 7]. Внутрішньомовний переклад здійснюється між різними варіантами однієї мови і, як правило, вмотивований він діалектними, часовими або функціональними відмінностями, що існують між цими варіантами [60, с. 83]. К. К. Зетсен та М. Бейкер наголошують, що з часів створення дослідником вище вказаної типології немає ґрунтовних досліджень, які сповна висвітлили б описане явище в межах перекладознавства [62, с. 795; 76, с. xvii]. Крім того, К. К. Зетсен стверджує, що попри відсутність праць такого роду, нині ми дедалі частіше стикаємося з внутрішньомовним перекладом, під яким, як правило, розуміють тільки діахронний переклад, наприклад тоді, коли читаємо переклади написаних кілька століть тому творів сучасною мовою, або ж твори, які перекладені одним із сучасних варіантів певної мови [62, с. 800]. Під першим прикладом мається на увазі діахронний переклад, а під другим – міжваріантний [23]. Міжваріантний переклад, під яким розуміємо свідомий процес адаптації відмінних особливостей одного із сучасних варіантів мови, щоб запобігти нерозумінню або неправильному розумінню вихідного тексту реципієнтом, який є носієм іншого сучасного варіанту тієї ж мови, є актуальним для носіїв національних та територіальних варіантів будь-якої мови, в тому числі й англійської. Наступним нашим кроком став аналіз літературних джерел, які дали змогу окреслити мовну специфіку сучасних британського та американського варіантів англійської мови. У силу культурних та історичних чинників, британський та американський варіанти англійської зазнали змін на лексичному, граматичному та фонетичному рівнях, які стають каменем спотикання в процесі комунікації між їхніми носіями. Звідси виникає потреба в адаптації цих змін для носіїв одного з варіантів англійської мови. Серед ключових

методів *другого етапу* дослідження назвемо метод операціоналізації понять, загальнонаукові методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції.

На *третьому* (практичному) етапі було *а)* зіставлено оригінальний текст британського видання з текстом перекладу американського видання; *б)* виявлено яких саме змін зазнали тексти американського видання книг Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets”; *в)* виокремлено 1137 прикладів змін з тексту перекладу; *г)* розділено знайдені заміни на 3 типи – лексичні, граматичні та орфографічні; *и)* класифіковано заміни відносно одна одної відповідно до трьох вище названих типів; *д)* узагальнено отримані в ході дослідження результати. На цьому етапі наукової розвідки було застосовано *порівняльно-перекладознавчий аналіз*, в основі якого лежить *зіставний аналіз* форми та змісту тексту перекладу (американське видання книги) з формою та змістом тексту оригіналу (британське видання книги), *описовий метод* і метод *кількісних підрахунків*.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ МОВНОЇ СПЕЦИФІКИ БРИТАНСЬКОГО ОРИГІНАЛУ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВИДАННІ ПЕРШИХ ДВОХ КНИГ З СЕРІЇ РОМАНІВ ПРО ГАРРІ ПОТТЕРА

3.1. Мовна специфіка сучасних британського та американського варіантів англійської мови

На сьогодні існує чимало варіантів англійської мови, однак найпоширеніші – британський (в межах Великої Британії) та американський (США). Цілком очевидно, що відмінності, які існують між американським та британським варіантом англійської, не є настільки значними, щоб носії цих варіантів взагалі не зрозуміли одне одного, але ці відмінності почасти можуть стати причиною нехай і неповного, але часткового нерозуміння між носіями різних варіантів однієї мови [34, с. 1-2]. Звідси, з'являється необхідність у міжваріантному перекладі. За підрахунками близько чотирьох тисяч слів, які використовують носії британського варіанту англійської мови не зрозумілі носіям її американського варіанту. Така особливість зумовлена сукупністю історичних факторів, кожен із яких вносив певні корективи в канву англійської мови, що призвело до ряду відмінностей на фонетичному, лексичному, граматичному та орфографічному рівнях кожного з її варіантів [42, с. 510; 45, с. 1-2].

Виникнення лексичних відмінностей між двома варіантами англійської мови (британським та американським) зумовлено низкою чинників. Ряд нових слів чи нових значень для вже наявних слів з'явилися в американському варіанті англійської через потребу європейських переселенців ідентифікувати невідомі їм раніше поняття, які відсутні у Великій Британії (наприклад, фауна і флора північноамериканського континенту). Не варто недооцінювати і вплив інших мов, зокрема французької, німецької, нідерландської, іспанської [35, с. 247-268; 54, с. 76-79]. Крім того, відмінності зумовлені й технологічним розвитком та культурними особливостями. Як наслідок, запозичення та утворення нових слів у різних варіантах однієї мови не уникнути. Відмінності виникають тоді, коли вже

існуюче англійське слово набуває нового значення, або коли нове чи запозичене слово в одному з варіантів мови тільки частково сприймається його носіями [36, с. 179, 181; 38, с. 91-92].

Оскільки британський та американський варіанти англійської мови взаємопов'язані, то, очевидно, що слова, характерні для одного з варіантів, можуть поступово проникати в інший варіант мови й у підсумку стати невід'ємною частиною лексики носіїв обох варіацій мови. Процес проникнення слів з одного варіанту мови в інший розділяють на чотири етапи. На першому етапі слова абсолютно невідомі носіям іншого варіанту. Для другого етапу характерно, коли носій розуміє закладений у слові сенс, але не використовує його. На третьому етапі носії обох варіантів мови розуміють сенс, закладений у слові, використовують це слово і разом з тим слово зберігає свого роду приналежність до британського або американського варіанту англійської мови. На четвертому етапі, носії варіанту мови, який запозичив слово, сприймають його «за своє» [38, с. 91-92].

Існують різні класифікації прикладів відмінностей британського та американського варіантів англійської мови. Одна з них полягає в тому, щоб згрупувати приклади незалежно від того, якою мірою носії обидвох варіантів мови вживають слово відповідно до його значення (слово – значення). У цій групі прийнято виділяти 5 підтипів: перший – одне і те ж слово, але різне значення у двох варіантах мови; другий – одне слово, але додаткове значення в одному з варіантів мови; третій – одне і те ж слово, але наявні відмінності в стилі (формальному і неофіційному), конотації (позитивна і негативна), частоті використання; четверте – одне й те ж поняття або предмет, але різні слова використовуються на його позначення (найбільше відмінностей саме в цій підгрупі); п'ятий – слово, яке пояснює невідоме носіям іншого варіанту мови поняття в силу культурних, географічних відмінностей тощо. Інша – згрупувати слова відповідно до значення, створити так звану лексико-семантичну групу, наприклад страви, одяг та аксесуари, побутові речі, професії, реалії освіти, подорожі та транспорт тощо [38, с. 92-93].

За словами науковців, саме на лексичному рівні існують найбільш помітні відмінності між британським та американським варіантами англійської мови.

Вважається, що найбільше відмінностей знаходять в межах трьох основних лексико-семантичних груп – страви та продукти харчування, одяг і транспорт. Пояснюється це тим, що в ході життя на новому континенті європейські переселенці почали споживати нові види продуктів харчування, з'явилися нові способи переробки і приготування їжі. З плином часу примхи моди спричинили розбіжності в словнику одягу, відмінності у сфері транспорту пов'язані насамперед з тим, що залізничний транспорт та автомобільна промисловість почали стрімко розвиватися окремо в США та окремо Британії. Отже, сам хід історії посприяв виникненню чималої кількості відмінностей у лексиконі носіїв британського та американського варіантів англійської мови [36, с. 176-178; 38, с. 92-93; 54, с. 125-126]. Наостанок, підкреслимо, що саме на лексичному рівні мови існує найбільша кількість відмінностей, які почасти унеможливають комунікацію між носіями різних варіантів однієї і тієї ж мови.

Відомий американський лексикограф Ной Вебстер наприкінці XVIII століття висунув припущення, що з плином часу американська англійська буде відрізнятися від британської англійської так само, як голландська, данська і шведська мови від німецької. Вважається, що сам Вебстер ініціював деякі з найбільших змін в американському правописі, доказом слугує його Американський словник англійської мови, що став стандартом для правопису слів в американському варіанті англійської [45, с. 84].

В порівнянні з фонетичним та лексичним мовними рівнями орфографія двох варіантів англійської мови не відрізняється настільки кардинально. Орфографія американського варіанту англійської мови тяжіє до двох тенденцій – симпліфікації (спрощення) та регуляризації. Симпліфікація передбачає вилучення літери або комбінації літер, що не впливає на його вимову, а відповідно до регуляризації орфографія більше відповідає буквено-звуковим закономірностям, які простежуються в переважній більшості англійських слів (як правило, вилучають літери, які не вимовляються або замінюють надто складні комбінації букв простими, наприклад *plow* замість *plough*, *draft* замість *draught*) [38, с. 111-112]. Зважаючи на згадані тенденції, орфографічні відмінності між двома варіантами англійської мови

поділяють на системні та несистемні. До системних відносять відмінності, які простежуються в правописі певних груп слів, до несистемних – відмінності, які притаманні правопису поодиноких слів, тобто винятки [38, с. 111]. Відтак, найчастіше виокремлюють такі групи слів: а) слова, які в британській англійській закінчуються на *-our* в американській закінчуються на *-or*; б) слова, які в британській англійській закінчуються на *-tre*, а в американській відповідно на *-ter*; в) слова, які в британській англійській закінчуються на *-ise*, в американській на *-ice*; г) слова, які в британській англійській закінчуються на *-(i)se*, в американській на *-(i)ze*; ґ) слова, які в британській англійській закінчуються на *-mme*, в американській на *-m*; слова, які в британській англійській закінчуються на *-og*; д) слова, які закінчуються на *-ence* в британській англійській, в американській на *-ense*; е) слова, в яких відрізняється одна літера; є) слова, в яких відбувається подвоєння останньої приголосної *l*. Очевидно, що для британського варіанту англійської мови характерні такі закінчення слів *-our*; *-tre*; *-ise*; *-(i)se*; *-mme*; *-og*; *-ence*, натомість для американського варіанту звичними є *-or*; *-ter*; *-ice*; *-(i)ze*; *-m*; *-og*; *-ense* відповідно. Крім того, на противагу американському варіанту англійської мови, в британському варіанті поширеним явищем є подвоєння останньої приголосної слова, якщо їй передують голосна, перед додаванням закінчень *-ed*, *-er*, *-est*, *-ing* тощо, наприклад *referring* [38, с. 113, 118; 44, с. 3-8]. Щодо написання складених слів через дефіс, окремо чи разом, науковці наголошують, що американському варіанту англійської мови притаманне написання їх частин окремо, в той час як типовою особливістю написання складених іменників в британському варіанті англійської мови є їх написання через дефіс [38, с. 119-120].

Найменш піддатливим до змін виявився граматичний рівень, де немає таких істотних відмінностей як, приміром, на лексичному чи фонетичному мовному рівнях. У традиційному розумінні складовими граматичного рівня є морфологія (відмінності у будові слів та словотворчих процесах) і синтаксис (відмінності в будові речень, додавання та вилучення слів або частин речень, зміна порядку слів, використання часів тощо) [38, с. 100]. Як правило, відмінності, які існують на граматичному рівні між британським та американським мовними варіантами

зводиться до частотності їх використання. Найчастіше відмінності проявляються при використанні часів Past Simple та Present Perfect, неправильних та допоміжних дієслів. Носії британського варіанту англійської, наприклад, в Past Simple (минулий простий / неозначений час) вживають неправильну форму певних дієслів, в той час як носії американського – правильну (наприклад, *dreamt* та *dreamed* відповідно) [44, с. 16] або, в британців, приміром, Past Participle від *get* – це *got*, натомість американці вживають *gotten*. Крім того, слід звернути увагу на вживання прийменників та узгодження дієслова-присудка із збірним іменником, коли той виступає у ролі підмета. В американській англійській зустрічаємо *on weekends*, в той час як в британській – *at weekends*. В британському варіанті англійської після збірних іменників здебільшого вживається дієслово (з якими ті узгоджуються) або в множині або в однині, в той час як в американському варіанті – в однині [44, с. 20; 45, с. 3; 49, с. 27-28, 35-36].

Отже, американський варіант англійської формувався саме на основі її британського варіанту, хоча до уваги варто взяти і факт, що й інші мови також певною мірою (як європейські, так і мови корінного населення Америки, а також мови Африканського континенту) здійснили свій вплив. На лексичному, граматичному та фонетичному мовному рівнях між британським та американським варіантами англійської мови існує чимала кількість відмінностей, також до уваги слід взяти і орфографію.

Орфографія американського варіанту англійської мови тяжіє до симпліфікації (спрощення), яка передбачає вилучення літери або комбінації літер, що не змінює вимову слова. Очевидно, що для британського варіанту англійської мови характерні такі закінчення слів *-our*; *-tre*; *-ise*; *-(i)se*; *-tme*; *-ogue*; *-ence*, натомість для американського варіанту звичними є *-or*; *-ter*; *-ice*; *-(i)ze*; *-m*; *-og*; *-ense* відповідно. На додачу, американському варіанту англійської мови притаманне написання складених іменників окремо, в той час як в британському варіанті англійської мови їх пишуть через дефіс. В силу низки історичних факторів, найбільш піддатливим до змін виявився лексичний мовний рівень: вважається, що найбільше відмінностей знаходять в межах трьох основних лексико-семантичних груп – страви та продукти

харчування, одяг, транспорт. На граматичному рівні найчастіше відмінності проявляються при використанні часів Past Simple та Present Perfect; при використанні неправильних та допоміжних дієслів; при узгодженні дієслова-присудка із збірним іменником, коли останній виступає у ролі підмета; при вживанні прийменників та артиклів.

Підсумовуючи зазначимо, що англійська мова, як і будь-яка інша мова, це динамічна система, яка постійно змінюється, тому відмінностей між її різними варіантами, зокрема британським та американським, які існують та розвиваються пліч-о-пліч, не уникнути, а відтак з'являється необхідність у подоланні непорозумінь між носіями різних варіантів однієї і тієї ж мови, себто виникає потреба у використанні міжваріантного перекладу як одного із способів усунення такого роду непорозумінь.

3.2. Адаптація вихідного тексту романів “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” для американської аудиторії

3.2.1. Орфографічні заміни

Лексичні, граматичні та орфографічні відмінності між британським та американським варіантом англійської мови можуть бути перешкодою для адекватного сприйняття дитячою аудиторією Америки книги британської письменниці Дж. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь». Сам редактор книги, Артур Левін, зазначає, що він не прагнув «американізувати» книгу, а навпаки ставив перед собою завдання перекласти її. Тобто необхідно було адаптувати текст оригіналу до цільової аудиторії так, щоб донести закладений автором посил. Відтак, текст зазнав певних змін на лексичному, граматичному та орфографічному рівнях.

Під орфографічними замінами ми розуміємо адаптацію вихідного тексту шляхом певних змін в написанні лексичних одиниць. Проаналізувавши британський та американський варіанти перших двох книг про Гаррі Поттера ми виявили, що правопис складених іменників зазнав змін, зокрема написані через дефіс в британському оригіналі твору складені іменники та прикметники, а також прислівники в американському виданні написані або разом, або окремо. Прикладом

написання складених іменників та прикметників, а також прислівників разом в американському виданні книги слугують далі подані речення:

*“Dudley snored but Harry stayed awake, sitting on the **window-sill**, staring down at the lights...”* [66, с. 45]. – *“Dudley snored but Harry stayed awake, sitting on the **windowsill**, staring down at the lights...”* [67].

*“The Fat Lady had gone on a **night-time** visit and Hermione was loked out of Gryffindor Tower.”* [66, с. 167]. – *“The Fat Lady had gone on a **nighttime** visit and Hermione was loked out of Gryffindor Tower.”* [67].

*“The fact was that even though he knew the diary was blank, he kept **absent-mindedly** picking it up and turning the pages, as though it were a story he wanted to finish.”* [65, с. 247]. – *“The fact was that even though he knew the diary was blank, he kept **absentmindedly** picking it up and turning the pages, as though it were a story he wanted to finish.”* [64, с. 233].

Низка слів, які в оригіналі книги написані через дефіс, у адаптованому варіанті книг написані окремо, наприклад, в британському варіанті обох книг перелічені далі іменники та прикметники пишуться через дефіс – *air-rifle* [66, с. 40], *dining-room* [66, с. 45], *coat-hanger* [66, с. 46], *first-years* [66, с. 72], *ice-cream* [66, с. 84], *time-wasters* [66, с. 97], *high-security* [66, с. 69], *snowy-white* [66, с. 77], *top-security* [66, с. 82], *interesting-looking* [66, с. 221], *blood-curdling* [66, с. 221], *icy-blue* [65, с. 143], *newt-tail* [65, с. 195], *upside-down* [65, с. 214], *front-row* [65, с. 106], *second-years* [65, с. 89, 265], *fifth-years* [65, с. 102], *fourth-year* [65, с. 113] натомість в американському варіанті всі вище подані приклади пишуться окремо. Наприклад:

*“The **second-years** were given something new to think about during their Easter holidays.* [65, с. 265]. – *“The **second years** were given something new to think about during their Easter holidays.”* [64, с. 251].

Згідно з аналізом твору-першоджерела та вихідного твору, окремо написані в оригіналі роману складені іменники (почасти власні назви) та прикметники, а також прислівники, в американському варіанті написані або разом, або через дефіс. Наприклад слова *stomach ache* [65, с. 3, 235], *for ever* [65, с. 14, 169, 187, 309, 331], *school work* [65, с. 47], *school books* [65, с. 61], *any more* [65, с. 83, 102, 280, 311, 330,

346] в адаптованій версії книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets” написані разом, а складені прикметники *pink and gold sky* [65, с. 110], *black and white* [65, с. 111], *midnight blue* [65, с. 139], *charcoal black* [65, с. 140], *face to face* [65, с. 208, 274, 283], *black and white striped* [65, с. 214], *jade green* [65, с. 313], *flaming red* [65, с. 307], *black and gold* [65, с. 135] та власні назви (антропоніми зокрема) – через дефіс. Наприклад:

“*Professor McGonagall came running, followed by her own class, one of whom still had **black and white striped** hair.*” [65, с. 214]. – “*Professor McGonagall came running, followed by her own class, one of whom still had **black-and-white-striped** hair.*” [64, с. 203].

“*...Dobby has heard Dumbledore’s powers rival those of **He Who Must Not Be Named** at the height of his strength...*” [65, с. 17]. – “*...Dobby has heard Dumbledore’s powers rival those of **He-Who-Must-Not-Be-Named** at the height of his strength...*” [64, с. 17].

В ході аналізу вихідного тексту книги “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” виявили певні закономірності, зокрема іменники (зрідка прикметники), для яких в британському варіанті англійської характерні кінцеві групи літер *-our*, були адаптовані для читачів американської аудиторії шляхом заміни вище вказаної буквосполуки на *-or*. Тобто *vapour* [66, с. 316] перетворилося на *vapor* [67], *neighbours* [66, с. 1] на *neighbors* [67], *humour* [66, с. 73] на *humor* [67], *honour* [66, с. 74] на *honor* [67], *colour* [66, с.85, 100, 198] на *color* [67], *armour* [66, с. 141, 169, 221] на *armor* [67]. Аналогію простежуємо і у адаптованій для американської читацької аудиторії версії книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”: слово *honour* [65, с. 12] перетворилося на *honor* [64, с. 12], *flavour* [65, с. 140] на *flavor* [64, с. 133], *armour* [65, с. 194] на *armor* [64, с. 184], *colour* [65, с. 211, 228] на *color* [64, с. 199, 216], *rumour* [65, с.30, 54, 240] на *rumor* [64, с. 29, 51, 227], *favour* [65, с. 245] на *favor* [64, с. 232], *favourite* [65, с. 171, 197, 212] на *favorite* [64, с. 162, 186, 224], *favourites* [65, с. 54] на *favorites* [64, с. 52]. Наприклад:

*“The Dursleys shuddered to think what the **neighbours** would say if the Potters arrived in the street.”* [66, с. 1]. – *“The Dursleys shuddered to think what the **neighbors** would say if the Potters arrived in the street.”* [67].

*“The air was suddenly thick with **rumour** and suspicion.”* [65, с. 195]. – *“The air was suddenly thick with **rumor** and suspicion.”* [64, с. 185].

Разом з тим дієслова та їх похідні, які в британських виданнях книг “Harry Potter and the Philosopher’s stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” мають суфікс *-ise*, були адаптовані для читачів американської аудиторії шляхом заміни вище вказаного суфікса на *-ize* або *-ise*, відтак *realise* [66, с. 2, 35, 170, 246, 276] перетворилося на *realize* [67], *realised* [65, с. 25, 135, 208, 230, 268, 301, 346] на *realized* [64, с. 26, 128, 197, 217, 253, 285, 328], *realising* [65, с. 168] на *realizing* [64, с. 159], *recognise* [66, с. 130, 233, 242] на *recognize* [67], *recognisable* [65, с. 347] на *recognizable* [64, с. 329], *memorise* [66, с. 264] на *memorize* [67], *criticise* [65, с. 120] на *criticize* [64, с. 115], *finalise* [65, с. 225] на *finalize* [64, с. 213], *apologise* [65, с. 283, 358] на *apologize* [64, с. 268, 339], *practise* [65, с. 223] на *practice* [64, с. 211]. Наприклад:

*“He, Ron, and Hermione kept to themselves, working late into the night, trying to remember the ingredients in complicated potions, learn charms and spells by heart, **memorise** the dates of magical discoveries and goblin rebellions...”* [66, с. 264]. – *“He, Ron, and Hermione kept to themselves, working late into the night, trying to remember the ingredients in complicated potions, learn charms and spells by heart, **memorize** the dates of magical discoveries and goblin rebellions...”* [67].

*“Harry and Ron had barely finished their third helpings of Christmas pudding when Hermione ushered them out of the Hall to **finalise** their plans for the evening.”* [65, с. 225]. – *“Harry and Ron had barely finished their third helpings of Christmas pudding when Hermione ushered them out of the hall to **finalize** their plans for the evening.”* [64, с. 213].

Так само і іменники, що закінчуються на *-tute* та *-ence*, було адаптовано для американських читачів шляхом заміни вище названих названих комбінацій літер

на *-m* та *-ense* відповідно, наприклад *programme* [66, с. 40] перетворилося на *program* [67], а *defence* [66, с. 237] на *defense* [67]. Наприклад:

“*It’s part of our new training programme...*” [65, с. 110]. – “*It’s part of our new training program...*” [64, с. 105].

В британському виданні обох книг в словах, що закінчуються на приголосну літеру *l*, перед якою стоїть голосна літера (*a* або *e*), перед додаванням закінчень *-ing* та *-ed* або суфікса *-er* відбувається подвоєння приголосної *l*, однак таке явище не є типовим для тексту американської англійської, наприклад у вихідному тексті слово *snivelled* [66, с. 46] написано як *sniveled* [67], а *dialling* [66, с. 4] як *dialing* [67], *travelled* [66, с. 313] як *traveled* [67], *travelling* [65, с. 277] як *traveling* [64, с. 262], *traveller* [65, с. 293] як *traveler* [64, с. 277], *pummelling* [64, с. 208] як *pummeling* [64, с. 197], *cancelled* [65, с. 85, 208, 270, 358] як *canceled* [64, с. 81, 197, 256, 340], *labelled* [65, с. 184] як *labeled* [64, с. 174], *duelling* [65, с. 200, 226] як *dueling* [64, с. 189, 214], *unravelling* [65, с. 53] як *unraveling* [64, с. 51], *signalling* [65, с. 103] як *signaling* [64, с. 98]. Проілюструємо:

“*I met him when I travelled around the world...*” [66, с. 313]. – “*I met him when I traveled around the world...*” [67].

“*Snape looked as though Christmas had been cancelled.*” [65, с. 277]. – “*Snape looked as though Christmas had been canceled.*” [64, с. 81].

Низка слів, які мають різне характерне для британського та американського варіантів написання, також зазнали орфографічної адаптації в обох книгах американського видання: *moustache* [66, с. 1, 27, 109] перетворилося на *mustache* [67], *grey* [66, с. 2, 35, 111, 193] на *gray* [67], *greyish* [66, с. 37] на *grayish* [67], *pyjamas* [66, с. 226] на *pajamas* [67], *liquorice* [66, с. 108] на *licorice* [67], *aeroplane* [66, с. 33] на *airplane* [67], *draughty* [66, с. 208] на *drafty* [67], *moulting* [65, с. 46] на *molting* [64, с. 44], *fertiliser* [65, с. 94] на *fertilizer* [64, с. 90], *disasterous* [65, с. 109] на *disastrous* [64, с. 104], *smouldering* [65, с. 137] на *smoldering* [64, с. 130], *castor* [65, с. 205] на *caster* [64, с. 195], *enquiry* [65, с. 234] на *inquiry* [64, с. 221], *artefact* [65, с. 234] на *artifact* [64, с. 221], *sizeable* [65, с. 323] на *sizable* [64, с. 323], *draught* [65, с. 213] на *draft* [64, с. 202]. Тобто в кожному з цих випадків в американському

тексті типове британське написання було замінено на характерне американське. Наприклад:

“...*the torches had been extinguished by a strong, icy draught that was blowing through a loose windowpane.*” [65, с. 213]. – “...*the torches had been extinguished by a strong, icy draft that was blowing through a loose windowpane.*” [64, с. 202].

“*Within seconds it was the greyish white of old porridge.*” [66, с. 37] – “*Within seconds it was the grayish white of old porridge.*” [67].

Отже, під орфографічними замінами ми розуміємо адаптацію вихідного тексту шляхом певних змін в написанні лексичних одиниць, тобто адаптацію правопису низки лексичних одиниць для американського читача. В ході аналізу британського та американського видань книг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” (Додаток А) та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” (Додаток Б) було виявлено наступні заміни:

- заміна окремо написаних в оригіналі твору складених іменників та прикметників на такі, що написані разом – 27 разів;
- заміна окремо написаних в оригіналі твору складених іменників та прикметників на такі, що написані через дефіс – 19 разів;
- заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників, прикметників, прислівників на такі, що написані разом – 45 разів;
- заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників, прикметників, прислівників на такі, що написані окремо – 47 разів;
- заміна характерного для твору-оригіналу суфікса *-ise* на суфікс *-ize* або *-ice* – 81 раз;
- заміна характерних для іменників твору-оригіналу фінальних комбінацій літер *-tite* та *-ence* на *-t* та *-ense* – 22 рази;
- заміна характерного для іменників та прикметників твору-оригіналу суфікса *-our* на суфікс *-or* – 59 разів;
- спрощення подвійного написання І перед додаванням закінчень *-ing* та *-ed* – 33 рази;

- винятки (заміна певних літер в правописі низки іменників – це несистемні заміни, які не можна включити до жодного з вище перелічених типів) – 94 рази.

Підсумовуючи зазначимо, що орфографічні заміни вихідного тексту в американському виданні було застосовано у 427 випадках.

3.2.2. Лексичні заміни

Під лексичними замінами ми розуміємо адаптацію лексичного наповнення оригінального тексту для американської аудиторії. Лексичні одиниці, які зазнали замін у адаптованих для американської аудиторії текстах книг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets”, було об’єднано у перелічені далі лексико-семантичні групи: а) назви предметів повсякденного оточення; б) назви одягу; в) назви страв та солодощів; г) назви предметів, явищ, дій зі сфери спорту та відпочинку; г) реалії системи освіти; д) назви професій; е) розмовні вислови; є) якісна характеристика предмета або ознака дії, якості, стану предмета; ж) ідіоми; з) інше.

В ході аналізу лексичних одиниць кожної з груп ми виявили, що найчастіше у вихідному тексті замін зазнавали саме назви предметів повсякденного оточення (120 замін). Чимало таких речей мають різні назви в британському та американському варіанті англійської [71; 73; 74; 75], тому для американського читача необхідна їх адаптація, наприклад:

“*Uncle Vernon dumped Harry’s trunk on to a **trolley** and wheeled it in to the station for him.*” [66, с. 96]. – “*Uncle Vernon dumped Harry’s trunk on to a **cart** and wheeled it in to the station for him.*” [67].

“*The same thing happened in the middle of a ploughed field, halfway across a suspension bridge and at the top of a **multi-storey car park**.*” [66, с. 46]. – “*The same thing happened in the middle of a plowed field, halfway across a suspension bridge and at the top of a **multilevel parking garage**.*” [67].

“Harry heard her walking towards the kitchen and then the sound of the frying pan being put on the *cooker*.” [66, с. 20]. – “Harry heard her walking toward the kitchen and then the sound of the frying pan being put on the *stove*.” [67].

Бачимо, що в американському виданні першої книги з цілої серії романів про Гаррі Поттера слова *trolley*, *multi-storey car park*, *cooker* були замінені іншими, більш звичними для американської читацької аудиторії [71; 73; 74; 75]. Пояснюється це тим, що перелічені слова, які вживаються в британському варіанті англійської мови, можуть бути незнайомими для пересічного носія її американського варіанту, тим більше для дитячої аудиторії, а це зі свого боку означає, що існує висока ймовірність того, що реципієнт не зможе адекватно сприйняти смисл закладений автором у першоджерелі. Звідси вище перелічені лексичні одиниці у вихідному тексті замінено на характерні для американського варіанту англійської мови – *cart*, *multilevel parking garage* та *stove* [71; 73; 74; 75]. Наприклад, в американській англійській *trolley* це трамвай, але аж ніяк не візок чи корзина, яку використовують у крамницях для складання та перенесення продуктів. Цьому значенню в американській англійській відповідає слово *cart*. Наприклад, для багатоповерхового паркінгу носії британського варіанту англійської використовують *multi-storey car park*, в той час як носії американського варіанту – *multilevel parking garage*.

В американському виданні британської книги “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” нами були також зафіксовані наступні лексичні заміни: у вихідному тексті *cine camera* [66, с. 33, 40] замінено на *video-camera* [67], *bin* [66, с.26] на *trash can* [67], *letter-box* [66, с. 35, 42] на *mail slot* [67], *post* [66, с. 35, 29, 47, 87, 144] на *mail* [67], *toilet* [66, с. 42, 185] на *bathroom* [67], *food mixer* [66, с. 43] на *food processor* [67], *changing rooms* [66, с. 198, 238] на *locker room* [67], *lavatory seat* [66, с. 319] на *toilet seat* [67], *car park* [66, с. 38] на *parking lot* [67], *motorway* [66, с. 44] на *highway* [67] та інші.

Як правило, ці заміни мають стосунок до слів, що ідентифікують один і той же предмет, який по-різному називається в двох варіантах мови. Подібні лексичні заміни було знайдено і у другій книзі “Harry Potter and the Chamber of Secrets”. Наприклад в адаптованому для американського читача тексті характерні для

британського варіанту англійської слова *wardrobe* [65, с. 18], *plug hole* [65, с. 51], *parcel* [65, с. 91], *telephone box* [65, с. 98], *cistern of the toilet* [65, с. 315], *hangings* [65, с. 208] було замінено на *closet* [64, с. 17], *drain* [64, с. 46], *package* [64, с. 87], *telephone booth* [64, с. 94], *tank of the toilet* [64, с. 299], *curtains* [64, с. 197] відповідно. Така заміна цілком виправдана, адже без неї американський читач не зумів би повністю зрозуміти або зрозумів би дещо неправильно смисл, який прагнув донести автор.

Цілком ймовірно, що прочитавши далі наведене речення, американський читач залишився б дещо спантеличеним:

*“Not a word to Molly, ’ he whispered to Harry as he opened the **boot** and showed him how it had been magically expanded so that the **trunks** fitted easily.”* [65, с. 69].

Справа в тому, що іменник *boot* має додаткове значення в британському варіанті англійської – це не просто взуття, а багажник авто, натомість в носіїв американського варіанту це слово асоціюється тільки зі взуттям: багажник авто в американській англійській це *trunk* [71; 74]. Іменник *trunk* має декілька значень – багажник авто або ще одне, яке означає дерев’яну чи металеву скриню призначену для розміщення в ній речей, одягу, книг для перевезення під час подорожей [74]. Однак, варто бути обережним з цим словом, коли воно вживається у множині, тому що тоді в нього з’являється додаткове значення. В цілому, для дорослого читача з контексту цілком зрозуміло, що мова йде саме про скриню або багаж, а не про багажник чи спідню білизну призначену для плавання, однак чи змогла б американська дитина зрозуміти це? З метою уникнути таких ймовірних непорозумінь в адаптованому творі слова *boot* та *trunks* замінено на *trunk* та *luggage* відповідно:

*“Not a word to Molly, ” he whispered to Harry as he opened the **trunk** and showed him how it had been magically expanded so that the **luggage** fitted easily.”* [64, с. 66].

Деякі слова потребують перекладу для носіїв американського варіанту англійської, оскільки мають зовсім інше значення, як правило це стосується назв одягу та його елементів, наприклад:

“*Every year she makes us a **jumper**,*’ said Ron, unwrapping his own, ‘and mine’s always maroon.’” [66, с. 215]. – “*Every year she makes us a **sweater**,*’ said Ron, unwrapping his own, ‘and mine’s always maroon.’” [67].

Бачимо, що британське слово *jumper* в американському варіанті книги замінено на *sweater*. Це пояснюється тим, що під словом *jumper* носії американського варіанту англійської розуміють аж ніяк не теплий в’язаний светр з довгими рукавами, а сарафан [71; 73; 74; 75]. Щоб Гаррі та Рон не носили сарафанів, а теплі светри, слово *jumper* необхідно було замінити на підходяще за сенсом – *sweater* [26, с. 91]. Аналогію простежуємо і зі словами *knitted tank top*, які в адаптованому варіанті книги було замінено на *sweater vest*:

“*He was already dressed, his Hogwarts prefect badge pinned to his **knitted tank top**.*” [65, с. 46]. – “*He was already dressed, his Hogwarts prefect badge pinned to his **sweater vest**.*” [64, с. 44].

Справа в тому, що, згідно з Longman Dictionary of Contemporary English, для носіїв американського варіанту англійської *tank top* – це футболка без рукавів – майка, але аж ніяк не теплий в’язаний чоловічий жилет [74]. Для читача було б дивно, що один з героїв твору прикріпив значок на майку, а не на жилет. Щоб уникнути такого роду непорозуміння, було прийнято рішення замінити (адаптувати) назву цього елемента одягу з британського *knitted tank top* на більш звичне для американців *sweater vest* [25].

Бачимо, що в американському виданні двох перших книг про Гаррі Поттера були здійснені заміни слів, які вживаються на позначення назв або елементів одягу: у тексті американського видання *bobble hats* [66, с. 19] замінено на *bonnets* [67], *bobbles* [66, с. 26] на *puff balls* [67], *rucksack* [66, с. 98] на *backpack* [67], *trainers* [66, с. 118] на *sneakers* [67], *dressing-gown* [66, с. 166, 214] на *bathrobe* [67], *wellington boots* [66, с. 33] на *rubber boots* [67, с. 32] тощо.

Варто підкреслити, що перекладу зазнали і назви страв та солодоців, адже деякі з них є незвичними, невідомими американській культурі, як наприклад *crumpets* [71; 73; 74; 75].

“*They say by the hour eating anything they could spear on a toasting fork – bread, **crumpets**, marshmallows...*” [66, с. 213]. – “*They say by the hour eating anything they could spear on a toasting fork – bread, **English muffins**, marshmallows...*” [67].

Під словом *crumpet* носій британського варіанту англійської розуміє маленький круглий хлібець, який покриваючи маслом їдять гарячим, натомість для носія американського варіанту найбільш підходящим словом, яке опише подібну для нього страву є *English muffin*.

Попри те що і слово *fudge*, і слово *toffee* використовуються і в американському, і в британському варіантах англійської мови для позначення таких солодошів як іриски, у адаптованій версії книги слово *fudge* все ж замінили на *toffee* [71; 73; 74; 75]:

“*Hagrid had sent him a large tin of treacle **fudge**, which Harry decided to soften by the fire before eating...*” [65, с. 224]. – “*Hagrid had sent him a large tin of treacle **toffee**, which Harry decided to soften by the fire before eating...*” [64, с. 212].

До того ж, доволі часто носії британського варіанту англійської вживають слово *tea* маючи на увазі прийом їжі, який складається з десерту та чаю, або вечерю, але аж ніяк не сам напій, наприклад:

“*Great-uncle Algie came round for **tea** and he was hanging me out of an upstairs window by the ankles.*” [66, с. 134]. – “*Great Uncle Algie came round for **dinner** and he was hanging me out of an upstairs window by the ankles.*” [67].

Фраза *came round for tea* аж ніяк не говорить американському читачу, що на увазі мається прийом їжі або перекус, тому доцільним виявилось замінити слово *tea* на *dinner*. Така заміна сприяє кращому розумінню реципієнтом закладеного сенсу [26, с.92].

Ряд назв інших страв також зазнав адаптації у вихідному тексті: в американському виданні книги *sweets* [66, с. 107, 215] замінено на *candy* [67], *jacket potato* [66, с. 185] на *baked potato* [67], *beetroot* [66, с. 27] на *beet* [67], *ice lolly* [66, с. 27] на *ice pop* [67], *packet of crisps* [66, с. 47, 52] на *bag of chips* [67], *gummy walnut* [66, с. 74] на *toothless walnut* [67], *chips* [66, с. 132] на *fries* [67], *puddings* [66, с. 133, 135] на *desserts* [67] та інші.

Назви предметів, явищ, дій зі сфери спорту та відпочинку також зазнали адаптації в американському варіанті книг. Наприклад слова *roundabout* [66, с. 19], *cinema* [66, с. 23, 73], *holiday* [66, с. 24, 57], *glove puppet* [66, с. 26], *rowing boat* [66, с. 47], які фігурують в британському варіанті книги, в її американському виданні були замінені на *carousel* [67], *movies* [67], *vacation* [67], *hand puppet* [67], *rowboat* [67] відповідно. Наприклад:

“*Every year on Dudley’s birthday, his parents took him and a friend out for the day, to adventure parks, hamburger restaurants, or the **cinema**.*” [66, с. 23]. – “*Every year on Dudley’s birthday, his parents took him and a friend out for the day, to adventure parks, hamburger restaurants, or the **movies**.*” [67].

“*“On **holiday** in Majorca,” snapped Aunt Petunia.*” [66, с. 24] – “*“On **vacation** in Majorca,” snapped Aunt Petunia.*” [67].

Значні труднощі виникали при відтворенні назв спортивних ігор, які не поширені в Сполучених Штатах Америки, як наприклад *football* та *rounders* [71; 73; 74; 75]:

“*He handed Harry a small club, a bit like a **rounders** bat.*” [66, с. 180]. – “*He handed Harry a small club, a bit like a short **baseball** bat.*” [67].

“*Ron had already had a big argument with Dean Thomas, who shared their dormitory, about **football**.*” [66, с. 154]. – “*Ron had already had a big argument with Dean Thomas, who shared their dormitory, about **soccer**.*” [67].

Редактори американського видання ставили перед собою за мету забезпечити адекватне розуміння читачами тексту, тому слово *football* в американському виданні книги було замінено на *soccer*, яке є зрозумілим для американського читача й характерним саме для їхньої культури. Відповідно слова *football team* [66, с. 154] у вихідному тексті було замінено на *soccer team* [67], а футбольне поле, яке в британському варіанті книги *pitch* [66, с. 178, 197, 237; 65, с. 110, 118, 177, 270], в американському виданні було замінено на *field* [67; 64, с. 105, 113, 168, 255]. У випадку зі словом *rounders* (це гра англійського походження, що грається з м’ячем та битою й дещо нагадує бейсбол), яке не має еквіваленту в

американському варіанті англійської, редакторам довелося використати її наближений відповідник – *baseball* [26, с. 92].

Варто підкреслити, що реалії системи освіти також зазнали адаптації в американському виданні книги. У британському тексті читаємо:

“*Harry, on the other hand, was going to Stonewall High, the local comprehensive.*” [66, с. 34].

Натомість в американському:

“*Harry, on the other hand, was going to Stonewall High, the local public school.*” [67].

Очевидно, що в силу відмінностей в системі освіти Великої Британії та США, американський читач буде дещо спантеличений побачивши *local comprehensive*, під якою носії британського варіанту англійської розуміють державну середню школу. Тому редактори американського видання вдалися до заміни цього слова на *public school*, яке є звичною назвою для середньої школи, що фінансується державою, для носіїв американського варіанту англійської [71; 73; 74; 75].

“*At the start of their first lesson he took the register, and when he reached Harry’s name he gave an excited squeak and toppled out of sight.*” [66, с. 142]. – “*At the start of their first class he took the roll call, and when he reached Harry’s name he gave an excited squeak and toppled out of sight.*” [67].

Типовою для американського тексту є заміна слів *lesson* та *register* на *class* та *roll call*. Слово *class* вживається і в британському, і в американському варіантах англійської по відношенню до групи учнів, які навчаються разом. Однак, коли мова йде про урок, мається на увазі певний проміжок часу, відведений для заняття групою учнів тим чи іншим предметом, носії британського варіанту англійської мови переважно вживають *lesson*, натомість носії американського – *class* [71; 74]. Аналогічна ситуація зі словами *register* та *roll call*. В Британії під словом *register* розуміють перекличку учнів, яку вчитель робить на початку заняття. Однак, таке значення цього слова невідоме для американської аудиторії, звичним для неї є саме *roll call* [71; 74].

аптації у вихідному варіанті зазнали і інші слова з групи реалії системи освіти, зокрема *set books* [66, с. 71] в американському варіанті книги замінено на *course books* [67], *sports lessons* [66, с. 128] на *gym* [67], *revision timetables* [66, с. 245, 251; 65, с. 100, 250] на *study schedules* [67; 64, с. 95, 237], *revising* [66, с. 246] на *studying* [67], *writing* [66, с. 268] на *copying* [67], *summer term* [65, с. 359] на *final term* [64, с. 340]. Наприклад:

“*He remembered being picked for teams during **sports lessons** at his old school.*” [66, с. 128] – “*He remembered being picked for teams during **gym** at his old school.*” [67]

“*The rest of the **summer term** passed in a haze of blazing sunshine.*” [65, с. 359]. – “*The rest of the **final term** passed in a haze of blazing sunshine.*” [64, с. 340].

Адаптації зазнали і назви певних професій, зокрема *matron* [65, с. 128] в американському варіанті було замінено на *nurse* [64, с. 122], *barman* [66, с. 74] на *bartender* [67], а *news reader* [66, с. 6] на *newscaster* [67]. Наприклад:

“*The **news reader** allowed himself a grin.*” [66, с. 6]. – “*The **newscaster** allowed himself a grin.*” [67].

“*Madam Pomfrey, the **matron**, was kept busy by a sudden spate of colds among the staff and students.*” [65, с. 128]. – “*Madam Pomfrey, the **nurse**, was kept busy by a sudden spate of colds among the staff and students.*” [64, с. 122].

Варто звернути увагу і на лексичні одиниці з лексико-семантичної групи слів, які вживаються на позначення якісних характеристик предметів та ознак дії або стану предметів (прикметники та прислівники).

“*Of course, his hopes hadn't been high; they'd never given him a **proper** present, let alone a cake – but to ignore it completely...*” [65, с. 5]. – “*Of course, his hopes hadn't been high; they'd never given him a **real** present, let alone a cake – but to ignore it completely...*” [64, с. 5].

Вище вказаний приклад з твору ілюструє наступне: прикметник *proper* замінено у американському виданні книги на прикметник *real*. Попри те, що вживання цих обидвох слів є характерним для носів і американського, і

британського варіантів англійської мови, таку заміну можна пояснити тим, що в усному мовленні носії британського варіанту англійської здебільшого вживають слово *proper* перед іменником у тому випадку, коли мають на меті наголосити, що річ, предмет, ідея тощо є загальноприйнятим стандартом, натомість для носіїв американського варіанту англійської мови в такому значенні характерно вживання слова *real* [74]. Тому, така заміна цілком виправдана, адже редактори прагнули наблизити текст оригіналу до американського читача.

Певні слова з цієї групи є зовсім непритаманними для носіїв американського варіанту англійської мови, наприклад *wonky* у значенні хиткий, ненадійний (про речі) [68]:

“...and in a tiny junk shop full of broken wands, **wonky** brass scales, and old cloaks covered in potion stains they found Percy.” [65, с. 61]. – “...and in a tiny junk shop full of broken wands, **lopsided** brass scales, and old cloaks covered in potion stains they found Percy.” [64, с. 58].

Згідно із Cambridge Dictionary та Longman Dictionary of Contemporary English, це слово здебільшого вживають носії британського варіанту англійської, відтак існувала ймовірність, що для американської дитячої читацької аудиторії таке слово могло видатися чужим [71; 74]. Тому, щоб звести до мінімуму ризик викривленого сприйняття прочитаного дітьми редактори прийняли цілком виправдане, з нашої точки зору, рішення – замінити слово *wonky* на більш звичне *lopsided*.

Чимало розмовних висловів зазнали змін в американському виданні, як-от:

“‘That’s your **lookout**, isn’t it?’” [66, с. 268]. – “‘That’s your **problem**, isn’t it?’” [67].

“‘...Well, **there’s nothing for it** ... I’ll run.’” [66, с. 300]. – “‘...Well, **there’s no other choice** ... I’ll run.’” [67].

“‘There was **nothing else for it**.’” [66, с. 304]. – “‘There was **no alternative**.’” [67].

Вище наведені приклади ілюструють, що в американському варіанті книги замість розмовного вислову *it is someone’s look out* вживають *it is your problem*, а замість *there’s nothing for it* використовують або *there’s no other choice*, або *no alternative*. Власне, перший вислів характерний для носіїв британського варіанту

англійської, під ним вони розуміють, що хтось відповідає за наслідки своїх дій навіть тоді, коли за них доведеться серйозно поплатитися, носії ж американського варіанту англійської не знайомі з таким його сенсом, тому, аби читач правильно зрозумів закладений смисл, довелося замінити вислів на більш вживаний серед американців. Аналогічно з висловом *there's nothing for it*, під яким британці розуміють, що є тільки один, єдиний спосіб розв'язання проблеми. Цей вислів не є зрозумілим для американського читача, тому адаптації було не уникнути [71; 74].

Для виданої американським видавництвом другої книги з серії романів про Гаррі Поттера заміна розмовних висловів також є доволі типовим явищем. Найчастіше для американської аудиторії адаптували розмовну фразу, частиною якої є слово *mad*. В американському варіанті англійської мови слово *mad* означає *злий, сердитий*, натомість в британському варіанті – *шалений, божевільний* [73; 74]. Якби редактори американського варіанту книги не адаптували це слово (замінивши його синонімами), то в читача могло б скластися хибне враження від прочитаного, наприклад:

“‘Proud?’ said Harry. ‘**Are you mad?** All those times I could’ve died, and I didn’t manage it? They’ll be furious...’” [65, с. 360]. – “‘Proud?’ said Harry. “‘**Are you crazy?** All those times I could’ve died, and I didn’t manage it? They’ll be furious...’” [64, с. 341].

В контексті вище наведених речень американського читача могла дещо спантеличити питання *Are you mad?*, адже для нього фраза *to be mad* означає бути сердитим. Однак, за контекстом це значення не підходить. В британській англійській *to be mad* вживається у значенні *бути шаленим, божевільним*. Щоб усунути ймовірність неправильного сприйняття закладеного автором смислу читачем редактори вдалися до цілком виправданої дії – замінити більш часто вживану в британській англійській фразу на її американський відповідник.

“‘**MIND THAT TREE!**’ Harry bellowed, lunging for the steering wheel, but too late...” [65, с. 77]. – “‘**WATCH OUT FOR THAT TREE!**’ Harry bellowed, lunging for the steering wheel, but too late...” [64, с. 74].

Відповідно до словників англійської мови, частіше саме в британському варіанті слово (вигук) *mind* вживається для попередження людини з метою

застерегти її, щоб вона не покалічила себе, або не завдала шкоди. Натомість для носіїв американського варіанту англійської в такій ситуації більш підходящий вигук *watch out*. Американський читач на підсвідомому рівні відчує, що *mind that tree* звучить дещо на британський манер, тому заміна більш часто вживаного в Британії слова на більш часто вживане в Америці цілком очевидна [72; 74; 77].

Для носіїв американського варіанту англійської *wait a minute* більш звичне, аніж *hang on*, коли на увазі мається наступна ситуація: в ході розмови несподівано спадає на думку щось що цікавить вас і ви хочете поділитися цим з співрозмовником [72; 74]. Тому одразу після цієї фрази прозвучить або запитання або стверджувальне речення, яке наштовхне співрозмовника на роздуми, як у прикладі, наведеному нижче, коли Доббі довелося зізнатися Гаррі Поттеру про підлість, яку той утнув:

“*I expect they’ve just been – **hang on,**’ said Harry, frowning.*” [65, с. 18]. –
“*I expect they’ve just been – **wait a minute,**” said Harry, frowning.*” [64, с. 18].

Однак, коли мова йде про ділове спілкування, то фразу *hang on* частіше за все використовують тоді, коли є необхідність попросити клієнта зачекати продовж короткого проміжку часу. В такому значенні серед носіїв американського варіанту англійської більш вживаним є синонім *hold on* [72; 74].

У вихідному тексті другої книги з гепталогії про хлопчика-чарівника в ході аналізу натрапили на чотири ідіоми, які було адаптовано для американського читача. Наприклад *hard-done-by* [65, с. 15] було замінено на *had it bad* [64, с. 14-15], *can’t say fairer than that* [65, с. 103] на *do better than that* [64, с. 98], *that’s done it* [65, с. 178] на *gotcha* [64, с. 168], *bit rich coming from you* [65, с. 26] на *you should talk* [64, с. 25]. Проілюструємо:

“***Bit rich coming from you,**’ said Harry, staring at the floating car.*” [65, с. 26]. –
“***You should talk,**” said Harry, staring at the floating car.*” [64, с. 25].

Окрім того, що вказані ідіоми здебільшого характерні для носіїв британської англійської, слід було врахувати і той факт, що вік юних читачів міг стати на заваді розумінню цих сталих виразів, тому в американському варіанті книги їх було замінено на більш звичні для дітей вислови [71; 74].

Вважаємо за потрібне розглянути декілька прикладів із лексико-семантичної групи під назвою «інше». До їх числа ми віднесли лексичні одиниці, які не увійшли в жодну із зазначених на початку підрозділу груп, наприклад *boogies* [66, с. 189] на *boogers* [67], *queuing* [66, с. 140] на *lining up* [67], а також подані нижче:

“*Harry pulled back his **fringe** to show the lightning scar.*” [66, с. 104]. – “*Harry pulled back his **bangs** to show the lightning scar.*” [67].

“*They had been looking for a **fortnight**, after all, but as they only had odd moments between lessons it wasn't surprising they'd found nothing.*” [66, с. 213]. – “*They had been looking for **two weeks**, after all, but as they only had odd moments between lessons it wasn't surprising they'd found nothing.*” [67].

Вище наведені приклади слугують ілюстрацією того, що в американському виданні першої книги відбулися заміни слів *fringe* та *fortnight*, які є не характерними для носіїв американського варіанту англійської. Слова вказані в попередньому реченні є типовими для британської англійської, їм в американській англійській відповідають *bangs* та *two weeks* [71; 73; 74; 75]. Ця адаптація мала на меті не допустити спотворення сприйняття реципієнтом змісту першоджерела, тому вона цілком виправдана. Паралель проводимо зі словами тексту-оригіналу другої книги, які зазнали адаптації у її американському варіанті: слово *cutting* [65, с. 234, 235] було замінено на *clipping* [64, с. 221, 222], *ticks* [65, с. 265] на *checks* [64, с. 251], *straight away* [65, с. 303, 319, 348] на *right away* [64, с. 287, 302, 330], *chivvy* [65, с. 166] на *bustle* [64, с. 157], *shift* [65, с. 127] на *get smth off* [64, с. 121], *Father Christmas* [65, с. 38] на *Santa Claus* [64, с. 37]. Наведемо візуальну репрезентацію заміни двох з вище вказаних слів у адаптованому варіанті книг:

“*He read the **cutting** quickly, gave a very forced laugh and handed it to Harry.*” [65, с. 234]. – “*He read the **clipping** quickly, gave a very forced laugh and handed it to Harry.*” [64, с. 221].

Коли мова йде про вирізку з газети, для носія американського варіанту англійської мови слово *cutting* незвичне так, як його здебільшого вживають в британській англійській, на відміну від слова *clipping* [71; 74]. Бачимо, що на

позначення одного і того ж поняття в кожному з варіантів англійської мови є свій відповідник.

До лексико-семантичної групи під назвою «інше» ми також віднесли заміну слова *Philosopher's stone* на *Sorcerer's stone* в назві першої з семи книг про Гаррі Поттера. В оригіналі книга має назву “*Harry Potter and the Philosopher's stone*”, в той час, як в адаптованому до американської аудиторії варіанті – “*Harry Potter and the Sorcerer's stone*”. Заміна *Philosopher's stone* на *Sorcerer's stone* одна з найбільш спірних на думку дослідників. Побуває думка, що така заміна диктована комерційною вигодою [55, с. 274]. Видавництво вважало, що словосполучення «філософський камінь» малознайоме дитячій аудиторії і на додачу може спантеличити батьків і стати причиною відмови придбати книгу. Натомість під словом *sorcerer* мається на увазі чарівник, а це вже певним чином натякає читачу і батькам, що мова йтиме не про філософію, а про магію. Звідси, цікавість до книги в потенційних маленьких читачів тільки зростає, що зіграє на руку видавництву [37, с. 150-151; 57, с.23]. Власне, будь-яка заміна, що здійснена в адаптованому тексті має на меті позбавити текст оригіналу тих елементів, які здаються носіям іншого варіанту англійської мови чужими, або такими, що відрізняються від традицій чи усталених норм одного з варіантів англійської мови. Однак, не варто забувати і про зворотній бік медалі: здебільшого адаптації зазнають ті елементи, які можуть здійснити кардинальний вплив на дохід від проданих книг [37, с. 142].

Отже, під лексичними замінами ми розуміємо адаптацію (заміну) лексичного наповнення оригінального тексту для американської аудиторії. Як правило замін зазнавали слова, які (1) мають різні значення у двох варіантах англійської мови, (2) мають додаткове значення в одному з варіантів мови, (3) ідентифікують один і той же предмет, який по-різному називається в двох варіантах мови, (4) пояснюють невідоме носіям іншого варіанту мови поняття в силу культурних розбіжностей.

Лексичні одиниці, які зазнали замін у адаптованих для американської аудиторії текстах книг “*Harry Potter and the Sorcerer's Stone*” та “*Harry Potter and the Chamber of Secrets*”, було об'єднано у перелічені далі групи: а) назви предметів повсякденного оточення (120 замін); б) назви одягу (22 замін); в) назви страв та

солодощів (24 замін); г) назви предметів, явищ, дій зі сфери спорту та відпочинку (59 замін); г) реалії системи освіти (34 замін); д) назви професій (8 заміни); е) розмовні вислови (26 замін); є) якісна характеристика предмета або ознака дії, якості, стану предмета (16 замін); ж) ідіоми (4 заміни); з) інше (59 замін). Отже, загальна кількість лексичних замін в адаптованих для американської аудиторії текстах книг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” становить 372 заміни (Додатки В, Г).

3.2.3. Граматичні заміни

Під граматичними замінами ми розуміємо адаптацію вихідного тексту на морфологічному та синтаксичному рівнях. До граматичних замін відносимо: а) заміну допоміжного дієслова у формі майбутнього часу; б) заміни, пов’язані з вживанням означеного (*the*) артикля; в) заміни прийменників; г) додавання прийменників; г) додавання сполучників; д) заміну неправильної форми дієслова правильною; е) заміна дієслова-присудка у формі однини, коли у функції підмета виступає збірний іменник; є) розширення контексту шляхом додавання речень; ж) звуження контексту шляхом вилучення речень; з) заміни фразових дієслів; и) заміни займенників; і) заміни часових форм дієслова; к) заміна форм певних прислівників та прийменників. Щоб проілюструвати вище вказані типи замін, необхідно розглянути цитати з американського та британського видань книг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets”.

Для британського варіанту англійської характерне вживання допоміжного дієслова *shall* та його заперечної форми *shan't* у формі майбутнього часу, що в свою чергу є зовсім нетиповим для американської англійської. Носії американської англійської натомість вживають *will* та *won't* відповідно [26, с. 92]:

“Dudley had learnt a new word (*‘Shan't!’*)” [66, с. 6]. – “Dudley had learnt a new word (*‘Won't!’*)” [67].

У американському тексті обох книг спостерігаємо додавання артикля *the* до словосполучень *next morning*, *next second*, *next day*:

*“Malfoy couldn’t believe his eyes when he saw that Harry and Ron were still at Hogwarts **next day**, looking tired but perfectly cheerful. Indeed, by **next morning** Harry and Ron”* [66, с. 175]. – *“Malfoy couldn’t believe his eyes when he saw that Harry and Ron were still at Hogwarts **the next day**, looking tired but perfectly cheerful. Indeed, by **the next morning** Harry and Ron”* [67].

Крім того, зіставлення американської версії книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets” з її оригіналом виявило випадки заміни неозначеного артикля “a” на означений артикль “the” та опущення останнього перед порядковими числівниками.

*“Professor Sprout put **a** pink, fluffy pair over her own ears, rolled up the sleeves of her robes... .”* [65, с. 97]. – *“Professor Sprout put **the** pink, fluffy pair over her own ears, rolled up the sleeves of her robes... .”* [64, с. 92].

*“Lockhart’s idea of a morale-booster became clear at breakfast time on February **the** fourteenth.”* [65, с. 249]. – *“Lockhart’s idea of a morale-booster became clear at breakfast time on February fourteenth.”* [64, с. 235].

Під час порівняння текстів були виявлені поодинокі випадки заміни прийменника *against* на *into*, *from* на *out of*, *on* на *at*, *on* на *for*. Наприклад:

*“It would have been my instinct, but **from** respect for Hagrid, I never harmed a human... ”* [65, с. 294]. – *“It would have been my instinct, but **out of** respect for Hagrid, I never harmed a human... ”* [64, с. 278].

*“He flew backward off the stage, smashed **against** the wall, and slid down it to sprawl on the floor.”* [65, с. 336]. – *“He flew backward off the stage, smashed **into** the wall, and slid down it to sprawl on the floor.”* [64, с. 318].

Як правило замість прийменників *in* та *into*, які фігурують в британському варіанті книги “Harry Potter and the Philosopher’s Stone”, в американському виданні книги вживаються прийменник *on* та *onto*, наприклад (спочатку подано цитату з британського видання, потім з американського):

*“Twelve times he clicked the Put-Outer, until the only lights left **in** the whole street were two tiny pinpricks in the distance...”* [66, с. 9]. – *“Twelve times he clicked the Put-*

*Outer, until the only lights left **on** the whole street were two tiny pinpricks in the distance...*” [67].

“*That was far easier than I thought it would be,*’ said Hermione, as they joined the crowds flocking out **into** the sunny grounds.” [66, с. 282]. – ““*That was far easier than I thought it would be,*” said Hermione, as they joined the crowds flocking out **onto** the sunny grounds.” [67].

Однак, є і виняток – в одному з речень в оригіналі твору вжито прийменник *on*, а в американській адаптації бачимо, що його замінили на прийменник *in* (спочатку подано цитату з британського видання, потім з американського):

“*About a hundred more goblins were sitting on high stools behind a long counter, scribbling in large ledgers, weighing coins **on** brass scales, examining precious stones through eyeglasses.*” [66 с. 78]. – “*About a hundred more goblins were sitting on high stools behind a long counter, scribbling in large ledgers, weighing coins **in** brass scales, examining precious stones through eyeglasses.*” [67].

Крім того, в американському варіанті книги простежуємо додавання таких прийменників як *on* до словосполучення *the other side of* та вживання *from* з герундієм після *stop*, наприклад:

“*Standing either side of the pale boy they looked like bodyguards.*” [66, с. 115]. – “*Standing **on** either side of the pale boy they looked like bodyguards.*” [67].

“*...Snape was trying to stop Gryffindor winning...*” [66, с. 311]. – “*...Snape was trying to stop Gryffindor **from** winning...*” [67].

Подібні заміни мали місце і у адаптованій версії другого з семи романів про Гаррі Поттера: не тільки прийменники *on* та *from* з’явилися у вихідному тексті, але і *of* та *out*. Підтвердженням слугують цитати з твору:

“*Underage wizards weren’t allowed to use magic outside school.*” [65, с. 8]. – “*Underage wizards weren’t allowed to use magic outside **of** school.*” [64, с. 7].

Варто підкреслити, що у поданому далі реченні спостерігаємо заміну звичайного дієслова фразовим дієсловом з постпозитивом *out*:

“The rest of Harry’s sentence was drowned by a high-pitched mewling from somewhere near his ankles.” [65, с. 130]. – *“The rest of Harry’s sentence was drowned out by a high-pitched mewling from somewhere near his ankles.”* [64, с. 124].

За необхідне вважаємо підкреслити, що в ході порівняльного аналізу тексту джерела та вихідного тексту, ми помітили ще одну заміну – додавання сполучників *although* та *because* у адаптованому варіанті першоджерела. До слова, частотність використання такої заміни на сторінках роману низька: зафіксовано всього два випадки. Наприклад:

“Myrtle gave a tragic sob, ... and vanishing from sight, from the direction of her muffled sobs, she had come to rest somewhere in the U-bend.” [65, с. 157]. – *“Myrtle gave a tragic sob, ... and vanishing from sight, **although** from the direction of her muffled sobs, she had come to rest somewhere in the U-bend.”* [64, с. 166].

Характерним явищем для книги американського видавництва є вживання правильної форми певних дієслів у Past Simple на відміну від тексту першоджерела, наприклад (спочатку подано цитату з британського видання, потім з американського):

*“Harry **leant** over the side of his own bed and pulled the Cloak out from under it.”* [66, с. 219]. – *“Harry **leaned** over the side of his own bed and pulled the Cloak out from under it.”* [67].

Вище подані речення ілюструють, що носії британського варіанту англійської в Past Simple (минулий простий / неозначений час) вживають неправильну форму дієслова *to lean* – це *leant*, в той час як носії американського – правильну (*leaned* відповідно). Вважаємо за необхідне підкреслити, що аналогія простежується і з дієсловом *to learn* (британці використовують *learnt*, в той час як американці – *learned*).

Типовою заміною, яка характерна для американського варіанту книги, є вживання форми дієприкметника *gotten* замість британської *got*, наприклад (спочатку подано цитату з британського видання, потім з американського) [26, с. 93]:

*“It looked as though Dudley had **got** the new computer he wanted, not to mention the second television and racing bike” [66, с. 21]. – “It looked as though Dudley had **gotten** the new computer he wanted, not to mention the second television and racing bike.” [67].*

Характерним для носіїв американського варіанту англійської є вживання після дієслова-присудка однини, коли перед ним розміщено збірний іменник, наприклад (спочатку подано цитату з британського видання, потім з американського):

*“Within seconds, the whole class **were** standing on their stools, while Neville, ... , moaned in pain as angry red boils sprang up all over his arms and legs.” [66, с. 148]. – “Within seconds, the whole class **was** standing on their stools, while Neville, ... , moaned in pain as angry red boils sprang up all over his arms and legs.” [67]. Або:*

*““Ravenclaw **have** four hundred and twenty-six and Slytherin, four hundred and seventy-two.”” [66, с. 328]. – ““Ravenclaw **has** four hundred and twenty-six and Slytherin, four hundred and seventy-two.”” [67].*

З вище поданих речень, розуміємо, що в американській англійській перевагу віддають однині, тобто після збірних іменників *class* та *Ravenclaw* (один з чотирьох гуртожитків школи магії) вживається дієслово-присудок в однині – *was*, відтак під збірними іменниками американський читач розуміє групу як єдине ціле. Натомість в оригіналі твору після вище зазначених збірних іменників дієслово-присудок вживається в множині (*were*), тобто британський читач сприймає *class* та *Ravenclaw* не як єдине ціле, а як кожного з членів групи окремо.

Аналогічну заміну простежуємо і в американському тексті другої книги про хлопчика-чарівника:

*““Slytherin **have** better brooms than us,” he began.” [65, с. 176]. – ““Slytherin **has** better brooms than us,” he began.” [64, с. 167].*

Порівняльний аналіз вихідного та перекладеного текстів виявив випадки розширення контексту. Так, у британському виданні книги “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” читаємо:

“This isn’t football, Dean,’ Ron reminded him. ‘You can’t send people off in Quidditch – and what’s a red card?’ But Hagrid was on Dean’s side.” [66, с. 202].

Натомість в американському варіанті з’являються додаткові речення, які допомагають американському читачеві сформуванню цілісного образу того, що відбувається в ході описаної гри [26, с. 93]:

““What are you talking about, Dean?” said Ron. “Red card!” said Dean furiously. “In soccer you get shown the red card and you’re out of the game!” “But this isn’t soccer, Dean,” Ron reminded him. Hagrid, however, was on Dean’s side.” [67].

Аналогічну заміну було виявлено і у адаптованій для американського читача книзі “Harry Potter and the Chamber of Secrets”, де контекст було розширено шляхом додавання одразу декількох речень поспіль. Наведемо приклад, в оригіналі книги читаємо:

“Dobby went scurrying in after him, crouching at the hem of his cloak, a look of abject terror on his face. ‘So!’ said Lucius Malfoy, his cold eyes fixed on Dumbledore. ‘You’ve come back. The governors suspended you, but you still saw fit to return to Hogwarts.’” [65, с. 353].

Натомість в американській адаптації спостерігаємо розширення контексту шляхом додавання трьох речень поспіль, що дає можливість читачу отримати більш детальне зображення описаних подій та вичерпну характеристику істинного обличчя одного з героїв твору:

*“Dobby went scurrying in after him, crouching at the hem of his cloak, a look of abject terror on his face. **The elf was carrying a stained rag with which he was attempting to finish cleaning Mr. Malfoy’s shoes. Apparently Mr. Malfoy had set out in a great hurry, for not only were his shoes half-polished, but his usually sleek hair was disheveled. Ignoring the elf bobbing apologetically around his ankles, he fixed his cold eyes upon Dumbledore.** “So!” he said “You’ve come back. The governors suspended you, but you still saw fit to return to Hogwarts.””* [64, с. 334].

Ще одним яскравим прикладом розширення контексту слугують далі наведені цитати з вище згаданого роману написаного Дж. Роулінг. В оригіналі твору читаємо:

“...*And even underage wizards are allowed to use magic if it's a real emergency, section nineteen or something of the Restriction of Thingy...*’ Harry’s feeling of panic turned suddenly to excitement.” [65, с. 72].

Натомість перед очима юного американського читача вимальовується ціла змістовна розмова двох друзів, які швидко зметикувавши, здогадуються що саме потрібно зробити, аби дістатися до Хогвартсу новим для них способом:

“...*And even underage wizards are allowed to use magic if it's a real emergency, section nineteen or something of the Restriction of Thingy –*’ **“But your mum and dad...”** said Harry, pushing against the barrier again in the vain hope that it would give way. **“How will they get home?”** **“They don’t need the car!”** said Ron impatiently. **“They know how to Apparate! You know, just vanish and reappear at home! They only bother with Floo powder and the car because we’re all underage and we’re not allowed to Apparate yet...”** Harry’s feeling of panic turned suddenly to excitement.” [64, с. 69].

Отже, переконуємося, що внутрішньомовний переклад (в тому числі і його різновид – міжваріантний переклад) торкається заміन не тільки на морфологічному, але і на синтаксичному рівнях, підтвердженням слугують подані вище і наведені нижче приклади цитат з досліджуваних романів, в яких поряд з явищем розширення контексту шляхом додавання розповідних, питальних чи окличних речень простежуються і явище звуження контексту шляхом їх вилучення [31, с. 143].

Характерним для другої книги про Гаррі Поттера є і звуження контексту шляхом вилучення речень. Так, наприклад, американський читач не дізнається, що Рон з радістю обійняв свою сестру після того, що вона пережила, бо з адаптованого тексту вилучено далі подані речення:

“*He tried to hug her but Ginny held him off, sobbing. ‘Ginny!’ Ron thrust an arm through the gap in the rock to pull her through first. ‘You’re alive! I don’t believe it! What happened?’*” [65, с. 342].

Слід підкреслити, що в американській адаптації книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets” бачимо і заміни часових форм дієслова, як-от Present Perfect

замінено на Past Simple або Past Perfect на Past Simple. Для унаочнення написаного наведемо приклад:

“*Dobby **has got** a sock,*’ said Dobby in disbelief.” [65, с. 357]. – ““***Got** a sock,*” said Dobby in disbelief.” [64, с. 338].

Зауважимо, що непоодинокими є заміни фразових дієслів (власне, аналогічної заміни в адаптованій версії першої книги не знайдено). Наприклад:

“*If Lockhart’s still **putting** that **about** –*” [65, с. 122]. – ““*If Lockhart’s still **spreading** that **around** –*”” [64, с. 116].

Згідно із Cambridge Dictionary, фразове дієслово *put something about* вживається здебільшого носіями британського варіанту англійської мови, а від так є маловідомим для носіїв його американського варіанту, тому заміна цього фразового дієслова на *spreading around* у вихідному тексті є цілком виправданою [71]. Замінено було і інші фразові дієслова, зокрема *clear off* [65, с. 187] на *get lost* [64, с. 177], а *grass on* [65, с. 264] на *squeal on* [64, с. 250].

Разом з тим, порівнявши текст оригіналу та перекладу, вдалося виокремити ще один тип замін – заміна займенників, зокрема особових на антропоніми (власні назви людей). Щоб проілюструвати, наведемо цитати з книги:

“*Clutching his broken glasses to his face, **he** stared around.*” [65, с. 56]. – “*Clutching his broken glasses to his face, **Harry** stared around.*” [64, с. 53].

“***He** paused to examine a long coil of hangman’s rope and to read, smirking, the card propped on a magnificent necklace of opals.*” [65, с. 55]. – “***Draco** paused to examine a long coil of hangman’s rope and to read, smirking, the card propped on a magnificent necklace of opals.*” [64, с. 52].

Доволі поширеним явищем в тексті перекладу є заміна відносного займенника *which* на *that* (15 замін), наприклад:

“*On their last evening, Mrs. Weasley conjured up a sumptuous dinner **which** included all of Harry’s favorite things, ending with a mouthwatering treacle pudding.*” [65 с. 68]. – “*On their last evening, Mrs. Weasley conjured up a sumptuous dinner **that***

included all of Harry's favorite things, ending with a mouthwatering treacle pudding." [64, с. 65].

*"Behind the wall was a spiral staircase **which** was moving smoothly upward, like an escalator."* [65, с. 216]. – *"Behind the wall was a spiral staircase **that** was moving smoothly upward, like an escalator."* [64, с. 204].

Зіставлення тексту оригіналу та тексту перекладу показало, що типовим явищем для останнього є заміна форм певних прислівників та прийменників такими, які є більш частотно вживаними носіями американського варіанту англійської мови, зокрема: *skywards* [66, с. 183, 200] на *skyward* [67], *round* [65, с. 26] на *around* [64, с. 25], *backwards* [65, с. 10, 71, 190, 288; 66, с. 275] на *backward* [64, с. 9, 68, 201, 283; 67], *towards* [65, с. 16, 71, 199, 208, 325; 66, с. 58] на *toward* [64, с. 15, 68, 133, 198, 308; 67], *afterwards* [65, с. 128; 66, с. 19, 28] на *afterward* [64, с. 122; 67], *amongst* [65, с. 227] на *among* [64, с. 214], *onwards* [65, с. 286] на *onward* [64, с. 270], *downwards* [65, с. 288, 318; 66, с. 299] на *downward* [64, с. 273, 301; 67] тощо. Наприклад:

*"Harry and Seamus swished and flicked, but the feather they were supposed to be sending **skyward** just lay on the desktop."* [66, с. 183]. – *"Harry and Seamus swished and flicked, but the feather they were supposed to be sending **skyward** just lay on the desktop."* [67]. *"Once they were safely stowed **amongst** the buckets and mops, Harry yanked out a couple of the bristles..."* [65, с. 227] – *"Once they were safely stowed **among** the buckets and mops, Harry yanked out a couple of the bristles..."* [64, с. 214].

Отже, проаналізувавши американське та британське видання книг Дж. Роулінг "Harry Potter and the Sorcerer's Stone" та "Harry Potter and the Chamber of Secrets", ми виокремили низку граматичних заміन, яких зазнав вихідний текст. Під граматичними замінами ми розуміємо адаптацію вихідного тексту на морфологічному та синтаксичному рівнях. Серед виявлених змін – а) заміна допоміжного дієслова *shall* на *will* (їхніх негативних форм) – 1 заміна; б) заміни пов'язані з вживанням артикля *the* (додавання, вилучення або заміна артикля *the* у вихідному тексті) – 8 замін; в) заміни прийменників – 16 замін; г) додавання прийменників – 23 заміни; д) додавання сполучників – 2 заміни; е) заміна

неправильної форми дієслова правильною – 11 замін; е) заміна дієслова-присудка у формі однини, коли у функції підмета виступає збірний іменник – 6 замін; є) розширення контексту шляхом додавання речень – 6 замін; ж) звуження контексту шляхом вилучення речень – 2 заміни; з) заміна фразових дієслів – 4 заміни; и) заміна займенників – 28 замін; і) заміна часових форм дієслова – 4 заміни; к) заміна форми прислівника та прийменника – 227 замін. Відтак, загальна кількість разів перелічені вище граматичні заміни було використано у вихідному тексті дорівнює 338 (Додатки Д, Е).

Отже, перші дві книги Дж. Роулінг з серії про Гаррі Поттера – “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” – в американському виданні зазнали адаптації на орфографічному, лексичному та граматичному рівнях. Загальна кількість орфографічних замін у вихідних текстах дорівнює 427, лексичних – 372, граматичних – 338 (Додаток Ж). Зважаючи на результати дослідження, найбільшим відсотком замін характеризується графічний рівень – 37%, далі – лексичний – 33% і наостанок – граматичний – 30% (Додаток З). Застосування всіх вище перелічених типів замін вважаємо необхідними для адекватного сприйняття американським читачем адаптованого тексту джерела.

ВИСНОВКИ

1. Зважаючи на основне завдання перекладу – забезпечення адекватного розуміння реципієнтом створеного автором продукту мовлення – вважаємо, що термін «внутрішньомовний переклад» має всі підстави для існування. Відтак, вважаємо за необхідне підкреслити, беручи за основу типологію Р. О. Якобсона, що під поняттям «внутрішньомовний переклад» ми розуміємо такий вид перекладу, що вживається для позначення процесу передачі вербальними знаками однієї й тієї ж мови змісту продукту мовлення, який, зважаючи на еволюцію мови в контексті історичного аспекту, на її територіальну чи соціальну різноманітність, не може бути адекватно сприйнятим носієм сучасного мовного стандарту.

2. Англійська мова має неоднорідний характер, який проявляється в існуванні її територіальних та соціальних варіантів. Наявність варіантів у межах однієї мови може бути причиною непорозуміннь у ході комунікації між носіями цих варіантів. Засобом нейтралізації такого роду комунікативних проблем може бути свідомий процес адаптації відмінних особливостей одного із сучасних варіантів мови з метою запобігти нерозумінню або неправильному розумінню вихідного тексту реципієнтом, який є носієм іншого сучасного варіанту тієї ж мови. Такий процес пропонуємо розглядати як своєрідний «міжваріантний переклад», який можна ввести в парадигму внутрішньомовного перекладу.

3. Мовна специфіка сучасних британського та американського варіантів англійської мови характеризується відмінностями в межах лексичної, граматичної та орфографічної площин. Ці відмінності є результатом розбіжної історії розвитку англійської мови у Великій Британії та в Сполучених Штатах. Такого роду відмінності можуть ускладнювати процес сприйняття інформації реципієнтом не тільки в ході спілкування, але й у ході читання. З метою зменшення ймовірності виникнення такої ситуації редактори американського видання книг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” вдалися до міжваріантного перекладу – адаптації британського оригіналу книги для американської читацької аудиторії шляхом використання орфографічних, лексичних та граматичних замін.

4. Під орфографічними замінами ми розуміємо адаптацію вихідного тексту шляхом певних змін у написанні лексичних одиниць, тобто адаптацію правопису низки лексичних одиниць для американського читача. В ході аналізу британського та американського видань книг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” було виявлено наступні заміни:

- заміна окремо написаних в оригіналі твору складених іменників та прикметників на такі, що написані разом – 27 разів;
- заміна окремо написаних в оригіналі твору складених іменників та прикметників на такі, що написані через дефіс – 19 разів;
- заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників, прикметників, прислівників на такі, що написані разом – 45 разів;
- заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників, прикметників, прислівників на такі, що написані окремо – 47 разів;
- заміна характерного для твору-оригіналу суфікса *-ise* на суфікс *-ize* або *-ice* – 81 раз;
- заміна характерних для іменників твору-оригіналу кінцевих груп літер *-tne* та *-ense* на *-t* та *-ense* – 22 рази;
- заміна характерного для іменників та прикметників твору-оригіналу суфікса *-our* на суфікс *-or* – 59 разів;
- спрощення подвійного написання приголосної літери *l* перед додаванням закінчень *-ing* та *-ed* – 33 рази;
- інше (заміна певних літер в правописі низки іменників) – 94 рази.

Звідси, загальна кількість разів названі орфографічні заміни було застосовано у вихідному тексті дорівнює числу 427.

5. Під лексичними замінами ми розуміємо адаптацію (заміну) лексичного наповнення оригінального тексту книг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” для американської аудиторії. Лексичні одиниці, які зазнали замін у вихідному тексті, було об’єднано в перелічені далі лексико-семантичні групи:

- назви предметів повсякденного оточення (120 замін);
- назви одягу (22 заміни);
- назви страв та солодоців (24 замін);
- назви предметів, явищ, дій зі сфери спорту та відпочинку (59 замін);
- реалії системи освіти (34 заміни);
- назви професій (8 замін);
- розмовні вислови (26 замін);
- якісна характеристика предмета або ознака дії, якості, стану предмета (16 замін);
- ідіоми (4 заміни);
- інше (59 замін).

Загальна кількість замін лексичних одиниць з перелічених вище лексико-семантичних груп в американських текстах становить 372.

6. Під граматичними замінами ми розуміємо адаптацію вихідного тексту на морфологічному та синтаксичному рівнях. До цих замін відносимо:

- заміну допоміжного дієслова *shall* на *will* (їхніх негативних форм) – 1 заміна;
- заміни, пов'язані з вживанням артикля *the* (додавання, вилучення або заміна артикля *the* у вихідному тексті) – 8 замін;
- заміни прийменників – 16 замін;
- додавання прийменників та постпозивів – 23 заміни;
- додавання сполучників – 2 заміни;
- заміни неправильної форми дієслова правильною – 11 замін;
- заміна дієслова-присудка, коли у функції підмета виступає збірний іменник (заміна дієслова-присудка у формі множини на дієслово-присудок у формі однини) – 6 замін;
- розширення контексту шляхом додавання речень – 6 замін;
- звуження контексту шляхом вилучення речень – 2 заміни;

- заміни фразових дієслів – 4 заміни;
- заміни займенників – 28 замін;
- заміни часових форм дієслова – 4 заміни;
- заміна форм певних прислівників та прийменників – 227 заміни.

Загальна кількість граматичних замін вихідного тексту в американських виданнях дорівнює 338.

Отже, у ході міжваріантного перекладу британські оригінали книги Дж. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets” зазнали адаптації на орфографічному, лексичному та граматичному рівнях. Загальна кількість усіх типів замін (на орфографічному, лексичному та граматичному рівнях) становить 1137. Орфографічні заміни було застосовано у 427 випадках, лексичні у 372 випадках, граматичні у 338 випадках. Зважаючи на результати дослідження, найбільшим відсотком замін характеризується графічний рівень – 37%, далі – лексичний – 33% і, наостанок, граматичний – 30%. Усі вище перелічені заміни вважаємо такими, що мають на меті запобігти нерозумінню або неправильному розумінню вихідного тексту обох романів реципієнтом, який є носієм американського варіанту англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові праці

1. Антонюк В.С., Полонський Л.Г., Аверченко В.І., Малахов Ю.А. *Методологія наукових досліджень : навч. посібник*. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 276 с.
2. Бакалінський М.Л. Внутрішньомовний переклад як проблема прикладної соціолінгвістики (на матеріалі кримінального соціолекту і соціолекту італо-американської мафії). *Нова філологія*. 2012. № 48. С. 14–20.
3. Білоус О.М. *Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений: навч. посібник для студентів перекладацьких відділень*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
4. Білуха М.Т. *Методологія наукових досліджень*. Київ, 2006. 520 с.
5. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. *Методологія і організація наукових досліджень: навч. посібник*. Київ, 2014. 142 с.
6. Довбуш О. Семіосфера як генератор інтра- та інтеркультурних перекладів. *Питання літературознавства*. 2009. Вип. 78. С. 235–242.
7. Журавлева О.А. К вопросу о переводческих ошибках при внутриязыковом переводе. *Вестник СПбГУ*. 2013. Вып. 1 (9). С. 97–102.
8. Журавлева О.А. Структурно-семантические особенности внутриязыкового перевода (на материале «Кентерберийских рассказов» Дж. Чосера и их переводов на современный английский язык): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.14. Санкт-Петербург, 2003. 20 с.
9. Збірник наукових праць В.О. Подміногіна з історії та теорії перекладу / упоряд. О.А. Кальниченко, Д.І. Панченко. – Харків: НУА, 2017. 468 с.
10. Зінякова В.В. Неперекладність як проблема філософії. *Грані: Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. 2013. № 9. С. 35–40.
11. Кальниченко О.А. *Історія перекладу та думок про переклад у стародавні часи: навч. посіб. для студ. 5 курсу ф-ту інозем. мов освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр/спеціаліст” денної форми навчання*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 184 с.

12. Кальниченко О.А., Зарубіна З.В. Концепція перекладу Андре Лефевра та її термінологія. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2014. № 1102. Вип. 77. С. 210–218.
13. Колесников О.В. Основи наукових досліджень. 2-ге вид. випр. та доп: навч. посібник. Київ, 2011. 144 с.
14. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М.: Высшая школа, 1990. 253 с.
15. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник. Київ, 2010. 464 с.
16. Масленникова Е.М. Художественный перевод: новое о старом. Художественный перевод: способі інтерпретації вербальних знаків: монографія / Е.М. Масленникова. Тверь: Твер. гос. ун-т, 2014. С. 8–73.
17. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / І.С. Добронравова, О.В. Руденко, Л.І. Сидоренко та ін.; за ред. І.С. Добронравової (ч. 1), О.В. Руденко (ч. 2). Київ, 2018. 607 с.
18. Микоян А.С. Роль перевода во взаимопознании и взаимообогащении культур. Вестник Московского университета. Серия 22. Теория перевода. 2011. № 4. С. 20–34.
19. Паршин А. Теория и практика перевода. СПб, 1999. 202 с.
20. Радчук В. Протей чи Янус? : (про різновиди перекладу). *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. 2005. № 7. С. 21–43.
21. Саитбатталов И.Р., Фаткуллина Ф.Г., Саитбатталова Ю.А. Перевод в контексте межкультурного диалога. Вестник Башкирского университета. 2017. Т. 22. № 3. С. 778–784.
22. Сидоренко С.И. К вопросу о статусе и типологии внутриязыкового перевода. *Язык и культура в эпоху глобализации: сборник научных трудов по материалам первой международной научной конференции (СПб., 2013 г.)*. Санкт-Петербург, 2013. С. 194–203.

23. Сидоренко С.І. Внутрішньомовний переклад: види та функції. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (філологічні науки)*. 2012. Вип. 13 (248). С. 221–231.
24. Сидоренко С.І. Міжваріантний переклад як соціолінгвістичне явище. *Мовні і концептуальні картини світу*. КНУ імені Тараса Шевченка, 2009. Вип. 26. Ч. 3. С. 105–109.
25. Сидоренко С.І., Гнатів О.В. «Американізація» британського тексту як вид внутрішньомовного перекладу (на матеріалі американського видання британського оригіналу книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”). *Філологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: Міжнародна науково-практична конференція (м. Львів, 11–12 грудня 2020 р.)*. Львів: Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2020.
26. Сидоренко С.І., Гнатів О.В. Відтворення мовної специфіки британського оригіналу книги «Гаррі Поттер і філософський камінь» в американському виданні. *Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку: Міжнародна науково-практична конференція (Одеса, 22–23 травня 2020 р.)*. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2020. – Ч. I. – С. 90–94.
27. Стрекаловская Ю.О. Обучение внутриязыковому переводу как подготовительный этап профессионального тренинга устного переводчика. *Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н.А. Добролюбова*. 2018. № 43. С. 132–140.
28. Теорія перекладу: для студентів 3-4 курсів ф-ту «Референтперекладач», які навчаються за спеціальністю 035 Філологія (Переклад) / упоряд. О.А. Кальниченко. Харків: НУА, 2017. Ч. 1. 64 с.
29. Тороп П. Тотальний переклад: монографія / пер. з рос.: О.А. Кальниченко, О.І. Оржицького. Вінниця: Нова книга. 2015. 264 с.
30. Шмігер Т.В. Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами: автореф. дис. ... д-р. філол. наук: 10.01.01 та 10.02.16. Львів, 2019. 36 с.

31. Шмігер Т.В. Перекладознавчий аналіз – теоретичні та прикладні аспекти: давня українська література сучасними українською та англійською мовами. *Історіографія та методологія: монографія* / Т.В. Шмігер. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 29–163.
32. Якобсон Р.О лингвистических аспектах перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике: сб. статей: пер. с англ., нем., франц.* – М.: Международные отношения, 1978. С.16–24.
33. Agnetta M., Cercel L. George Steiner’s After Babel in contemporary Translation Studies. *Church, Communication and Culture*. 2019. Vol. 4. No. 3. P. 363–369.
34. Algeo J. *British or American English? A Handbook of Word and Grammar Patterns*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 362 p.
35. Algeo J. Foreign Elements in the English Word Stock. *The Origins and development of the English Language. Sixth edition.* / J. Algeo. Boston, 2010. P. 247–268.
36. Ashraf Abdel Fattah Musleh Abu Fares British English and American English: History and Differences. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*. 2019. Vol. 2 (1). P. 176–181.
37. Balińska A.M. The Intralingual Translation or Rewording of British and American Literary Works on the Basis of Children’s and Young Adult Literature. *Między Oryginałem a Przekładem*. 2020. Vol. 26 No. 47. P. 139–164.
38. Balogné-Bérce K. *Beginner’s English Dialectology: An Introduction to the Accents and Dialects of English*. Budapest: AD LIBRUM, 2008. 130 p.
39. Barber Charles, Beal Joan C., Shaw Phillip A. *The English Language: A historical introduction*. 2nd Ed. Cambridge and New York, 2009. 320 p.
40. Bekir SAVAŞ Intralingual Translation as a Means of Intergenerational Communication: a Linguistic Approach. *The Journal of International Social Research Volume*. 2018. Vol. 11 Issue 55. P. 182–193.
41. Berk Albachten Ö. Intralingual translation as ‘modernization’ of the language: the Turkish case. *Perspectives: Studies in Translatology*. 2013. Vol. 21. No. 2. P. 257–271.

42. Brems E. Separated by the same language: Intralingual translation between Dutch and Dutch. *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*. 2018. Vol. 26. Issue 4. P. 509–525.
43. Da Silva A.C. On Jakobson's Intersemiotic Translations in Asterix Comics. *Comparatismi*. 2017. Issue 2. P. 71–81.
44. Darragh G. A to Zed, A to Zee: A Guide to the Differences Between British and American English. Editorial Stanley, 2000. 119 p.
45. Davies C. Divided by a common language: a guide to British and American English. New York: Houghton Mifflin Company, 2005. 248 p.
46. Davies E. A Goblin or a Dirty Nose? The Treatment of Culture-Specific References in Translations of Harry Potter Books. *The Translator*. 2003. Vol. 9. No. 1. P. 65–100.
47. Denton, J. "...waterlogged somewhere in mid-Atlantic." Why American Readers Need Intralingual Translation but don't often Get it. *TTR*. 2007. Vol. 20. No. 2. P. 243–270.
48. Eastwood A.A. Fantastic Failure: Displaced Nationalism and the Intralingual Translation of Harry Potter. *The English Languages: History, Diaspora, Culture*. 2010. Vol. 1. P. 1–14.
49. Finegan E., Rickford R. J. Language in the USA – Themes for the Twenty-first Century. New York: Cambridge University Press, 2004. 522 p.
50. Hatim B., Munday J. Translation: An Advanced Resource Book Routledge Applied Linguistics. Routledge Taylor & Francis, 2004. 400 p.
51. Hill-Madsen A. Lexical Strategies in Intralingual Translation between Registers. *Hermes: Journal of Language and Communication in Business*. 2017. Vol. 27. No. 54. P. 85–105.
52. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation. *On Translation*. Ed. by R.A. Brower. New York. 1966. p. 232–239.
53. Kajzer-Wietrzny M., Whyatt B., Stachowiak K. Simplification in inter- and intralingual translation – combining corpus linguistics, key logging and eye-tracking.

- Poznań Studies in Contemporary Linguistics*. 2016. Vol. 52. No. 2. P. 235–267.
54. Lerer S. *The History of the English Language Volume II*. Virginia, 2008. 218 p.
55. Nel P. (2002). You Say 'Jelly,' I Say 'Jell-O'? Harry Potter and the Transfiguration of Language. *The Ivory Tower and Harry Potter: Perspectives on a Literary Phenomenon* / A. Lana. White. Columbia: U of Missouri Press, 2002. P. 261–284.
56. Screnock J. Is Rewriting Translation?: Chronicles and Jubilees in Light of Intralingual Translation. *Vetus Testamentum*. 2018. Vol. 68. No.3. P. 475–504.
57. Silvana Núñez-Becerra Harry Potter and the Linguistic, Cultural Ethnocentrism: Some Reflections on the Americanization of J.K. Rowling's books. *Dialogía*, 2018. Vol. 12. P. 3–29.
58. Steiner G. *After Babel: Aspects of language and translation*. London: Oxford University Press, 1975. 507 p.
59. *The Oxford Companion to the English Language* / T. McArthur: Oxford University Press, 1992. 1216 p.
60. Zethsen K.K. Access is not the same as understanding why intralingual translation is crucial in a world of information overload. *Across Languages and Cultures*. 2018. Vol. 19. No. 1. P. 79–98.
61. Zethsen K.K. Beyond Translation Proper – Extending the Field of Translation Studies. *TTR*. 2007. Vol. 20. No. 1. P. 281–308.
62. Zethsen K.K. Intralingual translation: An attempt at description. *Meta*. 2009. Vol. 54. No. 4. P. 795–812.
63. Zethsen K.K., Hill-Madsen, A. Intralingual translation and its place within Translation Studies – a theoretical discussion. *Meta: Translators' Journal*. 2016. Vol. 61. No. 3. P. 692–708.

Джерела ілюстративного матеріалу

64. Rowling J. K. *Harry Potter and the Chamber of Secrets*. New York: Scholastic Press, 1999. 341 p.
65. Rowling J.K. *Harry Potter and the Chamber of Secrets*. 20th Anniversary Edition. London: Bloomsbury, 2018. 371 p.

66. Rowling J.K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. London: Bloomsbury, 2014. 332 p.
67. Rowling J.K. Harry Potter and the Sorcerer's Stone. New York: Scholastic Press; First American Edition, 1997. URL: <http://thefreeonlinenovel.com/bi/harry-potter-and-the-sorcerers-stone> (дата звернення 10.01.2020).

Довідкова література

68. Словари и энциклопедии на Академике. URL: <https://dic.academic.ru> (дата звернення 13.11.2020).
69. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення 13.11.2020).
70. Толковый переводоведческий словарь / Л. Л. Нелюбин. – 3-е изд., перераб., – М.: Флинта: Наука, 2003. – 320 с.
71. Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press, 1995. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення 13.11.2020).
72. Collins Online English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com> (дата звернення 13.11.2020).
73. Dictionary by Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com> (дата звернення: 13.11.2020).
74. Longman Dictionary of Contemporary English. Harlow and London, 1978. URL: <https://www.ldoceonline.com> (дата звернення 13.11.2020).
75. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (дата звернення: 13.11.2020).
76. Routledge Encyclopedia of Translation Studies / M. Baker. London and New York: Routledge, 2005. 654 p.

Інтернет-джерела

77. English Language Learners Stack Exchange. URL: <https://ell.stackexchange.com>
(дата звернення: 14.11.2020).
78. Ersland A. IS CHANGE NECESSARY? A study of norms and translation universals in intralingual translation. MA thesis Bergen, Norway. <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/7967/119571513.pdf;sequence=1> (дата звернення: 21.05.2020).
79. Gleick P. Harry Potter, Minus a Certain Flavour. *The New York Times*. (2000). July 10. URL: <http://movies2.nytimes.com/books/00/07/23/specials/rowling-gleick.html>
(дата звернення: 17.05.2020).
80. Radosh D. Why American Kids Don't Consider Harry Potter an Insufferable Prig. *The New Yorker*. 1999. September 20. URL: www.radosh.net/writing/potter.html
(дата звернення: 14.05.2020).

ДОДАТКИ

**Візуальна та кількісна репрезентація орфографічних замін в американському виданні книги
Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone”**

Тип орфографічної заміни	Норма твору оригіналу (британське видання книги “Harry Potter and the Philosopher’s Stone”)	Візуальна репрезентація слова, до якого було застосовано названий тип заміни у адаптованому тексті (американське видання книги “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone”)	Загальна кількість разів тип орфографічної заміни було застосовано у вихідному тексті
Заміна окремо написаних в оригіналі твору складених іменників та прикметників на такі, що написані разом	<i>He made his way down to the staff room and knocked.</i> [62, с. 195].	<i>He made his way down to the staffroom and knocked</i> [63].	7
	<i>‘Yes,’ said Dumbledore. ‘He’ll have that scar for ever.’</i> [62, с. 16].	<i>“Yes,” said Dumbledore. “He’ll have that scar forever.”</i> [63].	
Заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників, прикметників, прислівників на такі, що написані разом	<i>He turned his broomstick sharply to face Malfoy in mid-air</i> [62, с. 159].	<i>He turned his broomstick sharply to face Malfoy in midair</i> [63].	19
	<i>Passers-by stared a lot at Hagrid as they walked through the little town to the station</i> [62, с. 70].	<i>Passersby stared a lot at Hagrid as they walked through the little town to the station</i> [63].	
	<i>...there was a large bird-cage, which had once held a parrot that Dudley had swapped at school for a real air-rifle...</i> [62, с. 40].	<i>...there was a large birdcage, which had once held a parrot that Dudley had swapped at school for a real air rifle...</i> [63].	
	<i>A piercing, blood-curdling shriek split the silence – the book was screaming!</i> [62, с. 221].	<i>A piercing, bloodcurdling shriek split the silence – the book was screaming!</i> [63]	
	<i>Dumbledore now became very interested in a bird out on the window-sill, which gave Harry time to dry his eyes on the sheet</i> [62, с. 322].	<i>Dumbledore now became very interested in a bird out on the windowsill, which gave Harry time to dry his eyes on the sheet</i> [63].	

Заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників та прикметників на такі, що написані окремо	“ First-years should note that the forest on the grounds is forbidden to all pupils...” [62, с. 135].	“ First years should note that the forest on the grounds is forbidden to all pupils...” [63].	27
	...last year, the Dursleys had given him a coat-hanger and a pair of Uncle Vernon’s old socks [62, с. 46].	...last year, the Dursleys had given him a coat hanger and a pair of Uncle Vernon’s old socks. [63].	
	They had reached a snowy-white building that towered over the other little shops. [62, с. 77].	They had reached a snowy white building that towered over the other little shops [63].	
	Harry was rather quiet as he ate the ice-cream Hagrid had bought him (chocolate and raspberry with chopped nuts) [62, с. 84].	Harry was rather quiet as he ate the ice cream Hagrid had bought him (chocolate and raspberry with chopped nuts) [63].	
	In the end the guard strode away, muttering about time-wasters [62, с. 97].	In the end the guard strode away, muttering about time wasters [63].	
Заміна характерного для твору-оригіналу суфікса <i>-ise</i> на суфікс <i>-ize</i> або <i>-ice</i>	After all, to the well-organised mind, death is but the next great adventure [62, с. 320].	After all, to the well-organized mind, death is but the next great adventure [63].	43
	It was a few seconds before Mr. Dursley realised that the man was wearing a violet cloak [62, с. 5].	It was a few seconds before Mr. Dursley realized that the man was wearing a violet cloak [63].	
	Perhaps because it was dark, he didn't recognise where he was at all [62, с. 221].	Perhaps because it was dark, he didn't recognize where he was at all [63].	
Заміна характерних для іменників твору-оригіналу кінцевих груп літер <i>-mme</i> та <i>-ence</i> на <i>-m</i> та <i>-ense</i>	...in the corner was Dudley's first-ever television set, which he'd put his foot through when his favorite programme had been canceled... [62, с. 40].	...in the corner was Dudley's first-ever television set, which he'd put his foot through when his favorite program had been canceled... [63].	7
	“...You have slain something pure and defenceless to save yourself, and you will have but a half-life, a cursed life, from the moment the blood touches your lips.” [62, с. 278].	“...You have slain something pure and defenseless to save yourself, and you will have but a half-life, a cursed life, from the moment the blood touches your lips.” [63].	

Заміна характерного для іменників та прикметників твору-оригіналу суфікса <i>-our</i> на суфікс <i>-or</i>	<i>If Harry hadn't known that the Dursleys had no sense of humour, he might have thought so</i> [62, c. 73].	<i>If Harry hadn't known that the Dursleys had no sense of humor, he might have thought so</i> [63].	26
	<i>Harry cheered up a bit when he found a bottle of ink that changed colour as you wrote</i> [62, c. 122].	<i>Harry cheered up a bit when he found a bottle of ink that changed color as you wrote</i> [63].	
	<i>They had a good time eating the Every Flavour Beans</i> [62, c. 111].	<i>They had a good time eating the Every Flavor Beans</i> [63].	
	<i>'Mere shadow and vapour ... I have form only when I can share another's body...'</i> [62, c. 316].	<i>"Mere shadow and vapor ... I have form only when I can share another's body..."</i> [63].	
	<i>They heard him zooming away, rattling coats of armour as he passed</i> [62, c. 138].	<i>They heard him zooming away, rattling coats of armor as he passed.</i> [63].	
Спрощення подвійного написання <i>l</i> перед додаванням закінчень <i>-ing</i> та <i>-ed</i>	<i>His eyes fell on the empty grate with the shrivelled chip bags in it and he snorted</i> [62, c.47].	<i>His eyes fell on the empty grate with the shriveled chip bags in it and he snorted</i> [63].	4
	<i>Dud ley snivelled</i> [62, c. 46].	<i>Dud ley sniveled</i> [63].	
	<i>'I met him when I traveled around the world...'</i> [62, c. 313].	<i>"I met him when I traveled around the world..."</i> [63].	
Інше	<i>At that moment the telephone rang and Aunt Petunia went to answer it while Harry and Uncle Vernon watched Dudley unwrap the racing bike, a cine-camera, a remote control aeroplane, sixteen new computer games, and a video-recorder</i> [62, c. 23].	<i>At that moment the telephone rang and Aunt Petunia went to answer it while Harry and Uncle Vernon watched Dudley unwrap the racing bike, a video camera, a remote control airplane, sixteen new computer games, and a VCR</i> [63].	34
	<i>He looked so dangerous with half his moustache missing that no one dared argue</i> [62, c. 44].	<i>He looked so dangerous with half his mustache missing that no one dared argue</i> [63].	
	<i>Pumpkin Pasties, Cauldron Cakes, Liquorice Wands, and a number of other strange things Harry had never seen in his life</i> [62, c.108].	<i>Pumpkin Pasties, Cauldron Cakes, Licorice Wands, and a number of other strange things Harry had never seen in his life</i> [63].	

	<i>Too tired to talk much, they pulled on their pyjamas and fell into bed [62, c. 138].</i>	<i>Too tired to talk much, they pulled on their pajamas and fell into bed [63].</i>	
	<i>The same thing happened in the middle of a ploughed field, halfway across a suspension bridge, and at the top of a multilevel parking garage [62, c. 46].</i>	<i>The same thing happened in the middle of a plowed field, halfway across a suspension bridge, and at the top of a multilevel parking garage [63].</i>	
	<i>The Dursleys shuddered to think what the neighbours would say if the Potters arrived in the street [62, c. 1].</i>	<i>The Dursleys shuddered to think what the neighbors would say if the Potters arrived in the street [63].</i>	
	<i>Professor McGonagall Harry had forgotten they still had detentions to do in the furore over the points they'd lost [62, c. 266].</i>	<i>Professor McGonagall Harry had forgotten they still had detentions to do in the furor over the points they'd lost [63].</i>	
			167 разів

**Візуальна та кількісна репрезентація орфографічних заміни в американському виданні книги
Дж. Роулінг “Harry Potter and the Chamber of Secrets”**

Тип орфографічної заміни	Норма твору оригіналу (британське видання книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”)	Візуальна репрезентація слова, до якого було застосовано названий тип заміни у адаптованому тексті (американське видання книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”)	Загальна кількість разів тип орфографічної заміни було застосовано у вихідному тексті
Заміна окремо написаних в оригіналі твору складених іменників та прикметників на такі, що написані разом	<i>He missed Hogwarts so much it was like having a constant stomach ache [61, с. 3].</i>	<i>He missed Hogwarts so much it was like having a constant stomachache [60, с. 3].</i>	20
	<i>‘I’m very busy with school work, of course’ — How can she be?’ said Ron in horror [61, с. 47].</i>	<i>“I’m very busy with schoolwork, of course’ — How can she be?” said Ron in horror [60, с. 45].</i>	
	<i>‘We’ll all meet at Flourish and Blotts in an hour to buy your school books,’ said Mrs. Weasley, setting off with Ginny [61, с. 61].</i>	<i>“We’ll all meet at Flourish and Blotts in an hour to buy your schoolbooks,” said Mrs. Weasley, setting off with Ginny [60, с. 57].</i>	
	<i>Harry couldn’t take any more [61, с. 211].</i>	<i>Harry couldn’t take anymore [60, с. 199].</i>	
Заміна окремо написаних в оригіналі твору складених іменників та прикметників на такі, що написані через дефіс	<i>There was a thin mist hanging across the pink and gold sky [61, с. 110].</i>	<i>There was a thin mist hanging across the pink-and-gold sky [60, с. 105].</i>	19
	<i>A moving, black and white Lockhart was tugging hard on an arm Harry recognised as his own [61, с. 111].</i>	<i>A moving, black-and-white Lockhart was tugging hard on an arm Harry recognized as his own [60, с. 106].</i>	
	<i>Behind him, Harry could see the wreckage of a large black and gold cabinet which appeared to have been dropped from a great height [61, с. 135].</i>	<i>Behind him, Harry could see the wreckage of a large black-and-gold cabinet that appeared to have been dropped from a great height [60, с. 129].</i>	
	<i>‘... Dobby has heard Dumbledore’s powers rival those of He Who Must Not Be Named at the height of his strength. ...’ [61, с. 17].</i>	<i>“... Dobby has heard Dumbledore’s powers rival those of He-Who-Must-Not-Be-Named at the height of his strength. ...” [60, с. 17].</i>	

	<i>A chandelier overhead blazed midnight blue with a thousand more black candles [61, c. 139].</i>	<i>A chandelier overhead blazed midnight-blue with a thousand more black candles [60, c. 132].</i>	
	<i>Large, rotten fish were laid on handsome silver platters; cakes, burned charcoal black, were heaped on salvers ... [61, c. 140].</i>	<i>Large, rotten fish were laid on handsome silver platters; cakes, burned charcoal-black, were heaped on salvers ... [60, c. 133].</i>	
	<i>Professor McGonagall came running, followed by her own class, one of whom still had black and white striped hair [61, c. 214].</i>	<i>Professor McGonagall came running, followed by her own class, one of whom still had black-and-white-striped hair [60, c. 203].</i>	
	<i>'Stand back,' said Lockhart, who was rolling up his jade green sleeves [61, c. 313].</i>	<i>"Stand back," said Lockhart, who was rolling up his jade-green sleeves [60, c. 296].</i>	
	<i>And between the feet, facedown, lay a small, black-robed figure with flaming red hair [61, c. 324].</i>	<i>And between the feet, facedown, lay a small, black-robed figure with flaming-red hair [60, c. 307].</i>	
	<i>At the very end of last term, Harry had come face to face with none other than Lord Voldemort himself [61, c. 8].</i>	<i>At the very end of last term, Harry had come face-to-face with none other than Lord Voldemort himself [60, c. 8].</i>	
Заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників, прикметників, прислівників на такі, що написані разом	<i>...Dobby bounded off the bed, seized Harry's desk lamp, and started beating himself around the head with ear-splitting yelps [61, c. 18].</i>	<i>...Dobby bounded off the bed, seized Harry's desk lamp, and started beating himself around the head with earsplitting yelps [60, c. 17].</i>	26
	<i>Mrs. Weasley and Ginny were going to a second-hand robe shop [61, c. 60].</i>	<i>Mrs. Weasley and Ginny were going to a secondhand robe shop [60, c. 57].</i>	
	<i>The fact was that even though he knew the diary was blank, he kept absent-mindedly picking it up and turning the pages, as though it were a story he wanted to finish [61, c. 247].</i>	<i>The fact was that even though he knew the diary was blank, he kept absentmindedly picking it up and turning the pages, as though it were a story he wanted to finish [60, c. 233].</i>	
	<i>Feeling that it would be a bit of a give-away if Ron punched Malfoy, Harry shot him a warning look and said... [61, c. 237].</i>	<i>Feeling that it would be a bit of a giveaway if Ron punched Malfoy, Harry shot him a warning look and said... [60, c. 224].</i>	
	<i>...he was a pure-blood, and therefore unlikely to be attacked [61, c. 195].</i>	<i>...he was a pureblood, and therefore unlikely to be attacked [60, c. 185].</i>	
	<i>A knot of Slytherin fifth-years nearby laughed loudly at this [61, c. 102].</i>	<i>A knot of Slytherin fifth years nearby laughed loudly at this [60, c. 97].</i>	

Заміна написаних в оригіналі твору через дефіс складених іменників, прикметників, прислівників на такі, що написані окремо	... said Nearly Headless Nick loudly, striding toward the podium and climbing into an icy-blue spotlight [61, c. 143].	... said Nearly Headless Nick loudly, striding toward the podium and climbing into an icy blue spotlight [60, c. 136].	20
	...and seven sets of fine gold lettering spelling the words <i>Nimbus Two Thousand and One</i> gleamed under the Gryffindors' noses in the early-morning sun [61, c. 116].	... and seven sets of fine gold lettering spelling the words <i>Nimbus Two Thousand and One</i> gleamed under the Gryffindors' noses in the early morning sun [60, c. 111].	
	Upside-down , he spotted Justin and Nearly Headless Nick [61, c. 214].	Upside down , he spotted Justin and Nearly Headless Nick [60, c. 203].	
	Neville Longbottom bought a large, evil-smelling green onion, a pointed purple crystal, and a rotting newt-tail before the other Gryffindor boys pointed out that he was in no danger... [61, c. 195].	Neville Longbottom bought a large, evil-smelling green onion, a pointed purple crystal, and a rotting newt tail before the other Gryffindor boys pointed out that he was in no danger... [60, c. 185].	
Заміна характерного для твору-оригіналу суфікса <i>-ise</i> на суфікс <i>-ize</i> або <i>-ice</i>	...when he resurfaced as Lord Voldemort, he was barely recognizable [61, c. 347].	...when he resurfaced as Lord Voldemort, he was barely recognizable [60, c. 329].	38
	It was most unlike Hagrid to criticise a Hogwarts teacher, and Harry looked at him in surprise [61, c. 120].	It was most unlike Hagrid to criticize a Hogwarts teacher, and Harry looked at him in surprise [60, c. 115].	
	It was surrounded by trees that blocked it from view of the village below, meaning that they could practise Quidditch there... [61, c. 48].	It was surrounded by trees that blocked it from view of the village below, meaning that they could practice Quidditch there... [60, c. 45].	
	Harry and Ron had barely finished their third helpings of Christmas pudding when Hermione ushered them out of the hall to finalise their plans for the evening [61, c. 225].	Harry and Ron had barely finished their third helpings of Christmas pudding when Hermione ushered them out of the hall to finalize their plans for the evening [60, c. 213].	
	"I just want to say, Harry, that I'm sorry I ever suspected you. I know you'd never attack Hermione Granger, and I apologise for all the stuff I said..." [61, c. 283].	"I just want to say, Harry, that I'm sorry I ever suspected you. I know you'd never attack Hermione Granger, and I apologize for all the stuff I said..." [60, c. 268].	

Заміна характерних для іменників твору-оригіналу кінцевих груп літер <i>-mme</i> та <i>-ence</i> на <i>-m</i> та <i>-ense</i>	'... <i>He could be a Slytherin spy, trying to find out about our new training programme.</i> ' [61, c. 115].	"... <i>He could be a Slytherin spy, trying to find out about our new training program.</i> " [60, c. 110].	15
	' <i>You're the Defence Against the Dark Arts teacher!</i> ' said Harry [61, c. 313-114].	" <i>You're the Defense Against the Dark Arts teacher!</i> " said Harry [60, c. 297].	
Заміна характерного для іменників та прикметників твору-оригіналу суфікса <i>-our</i> на суфікс <i>-or</i>	' <i>So long has Dobby wanted to meet you, sir... Such an honour it is...</i> ' [61, c. 12].	" <i>So long has Dobby wanted to meet you, sir... Such an honor it is...</i> " [60, c. 12].	33
	" <i>Possibly my very favourite book. You enjoyed it?</i> " [61, c. 171].	" <i>Possibly my very favorite book. You enjoyed it?</i> " [60, c. 162].	
	<i>Harry had heard these rumours about Malfoy's family before, and they didn't surprise him at all.</i> [61, c. 30].	<i>Harry had heard these rumors about Malfoy's family before, and they didn't surprise him at all</i> [60, c. 29].	
	"... <i>Maybe he murdered Myrtle; that would've done everyone a favour</i> ..." [61, c. 245].	"... <i>Maybe he murdered Myrtle; that would've done everyone a favor</i> ..." [60, c. 232].	
	' <i>They walked past muttering portraits and creaking suits of armour, and climbed narrow flights of stone stairs...</i> ' [61, c. 87].	" <i>They walked past muttering portraits and creaking suits of armor, and climbed narrow flights of stone stairs...</i> " [60, c. 83].	
Спрощення подвійного написання <i>l</i> перед додаванням закінчень <i>-ing</i> та <i>-ed</i>	<i>...said Mr. Malfoy, taking a roll of parchment from his inside pocket and unravelling it for Mr. Borgin to read.</i> [61, c. 53].	<i>... said Mr. Malfoy, taking a roll of parchment from his inside pocket and unraveling it for Mr. Borgin to read</i> [60, c. 51].	29
	' <i>Remember Millicent Bulstrode wrestling with me at the Duelling Club?</i> ' [61, c. 226]. p226	" <i>Remember Millicent Bulstrode wrestling with me at the Dueling Club?</i> " [60, c. 214].	
	<i>Madam Pomfrey was holding a large bottle of something labelled Skele-Gro.</i> [61, c. 184]. p184	<i>Madam Pomfrey was holding a large bottle of something labeled Skele-Gro</i> [60, c. 174].	
	<i>Snape looked as though Christmas had been cancelled.</i> [61, c. 85].	<i>Snape looked as though Christmas had been canceled</i> [60, c. 81].	
	<i>...which (he thought angrily, pummelling his pillow) any fool should have realized.</i> [61, c. 208].	<i>...which (he thought angrily, pummeling his pillow) any fool should have realized</i> [60, c. 197].	
	<i>A traveller gave me to Hagrid when I was an egg.</i> [61, c. 293].	<i>A traveler gave me to Hagrid when I was an egg</i> [60, c. 277].	

ІНШЕ	<i>'Hermione, are you OK?' said Harry through the door [61, c. 231].</i>	<i>"Hermione, are you okay?" said Harry through the door [60, c. 218].</i>	60
	<i>The castle was darker than it usually was in daytime because of the thick, swirling grey snow at every window [61, c. 209].</i>	<i>The castle was darker than it usually was in daytime because of the thick, swirling gray snow at every window [60, c. 198].</i>	
	<i>Since the disasterous episode of the pixies, Professor Lockhart had not brought live creatures to class [61, c. 109].</i>	<i>Since the disastrous episode of the pixies, Professor Lockhart had not brought live creatures to class [60, c. 104].</i>	
	<i>All he knew was that his legs were carrying him forward as though he was on castors and that he had shouted stupidly at the snake... [61, c. 205].</i>	<i>All he knew was that his legs were carrying him forward as though he was on casters and that he had shouted stupidly at the snake... [60, c. 194].</i>	
	<i>Mr. Weasley was facing an enquiry at work. enquiry [61, c. 93].</i>	<i>Mr. Weasley was facing an inquiry at work [60, c. 89].</i>	
	<i>Arthur Weasley, Head of the Misuse of Muggle Artefacts Office, was today fined fifty Galleons for bewitching a Muggle car [61, c. 234].</i>	<i>Arthur Weasley, Head of the Misuse of Muggle Artifacts Office, was today fined fifty Galleons for bewitching a Muggle car [60, c. 221].</i>	
	<i>...the torches had been extinguished by a strong, icy draught that was blowing through a loose windowpane [61, c. 213].</i>	<i>...the torches had been extinguished by a strong, icy draft that was blowing through a loose windowpane [60, c. 202].</i>	
	<i>...and they turned the next bend to see his eager face staring through the sizeable gap he had managed to make in the rockfall [61, c. 323].</i>	<i>... and they turned the next bend to see his eager face staring through the sizable gap he had managed to make in the rockfall [60, c. 323].</i>	
			260 разів

**Візуальна та кількісна репрезентація лексичних замінів в американському виданні книги
Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone”**

Групи ЛО, які зазнали замінів у адаптованому тексті	Норма твору оригіналу (британське видання книги “Harry Potter and the Philosopher’s Stone”)	Візуальна репрезентація адаптованих лексичних одиниць в тексті (американське видання книги “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone”)	Загальна кількість разів слова з вказаної групи ЛО зазнавали замінів у адаптованому тексті
Назви предметів повсякденного оточення або назви їх частин	<i>Harry heard her walking toward the kitchen and then the sound of the frying pan being put on the cooker [62, с. 20].</i>	<i>Harry heard her walking toward the kitchen and then the sound of the frying pan being put on the stove [63].</i>	60
	<i>...and now the photographs showed a large blond boy riding his first bicycle, on a roundabout at the fair, playing a computer game with his father, being hugged and kissed by his mother [62, с. 19].</i>	<i>...and now the photographs showed a large blond boy riding his first bicycle, on a carousel at the fair, playing a computer game with his father, being hugged and kissed by his mother [63].</i>	
	<i>Ten minutes later they had wrenched their way through the boarded-up doors and were in the car, speeding toward the motorway [62, с. 44].</i>	<i>Ten minutes later they had wrenched their way through the boarded-up doors and were in the car, speeding toward the highway [63].</i>	
	<i>The same thing happened in the middle of a ploughed field, halfway across a suspension bridge, and at the top of a multi-storey car park [62, с. 46].</i>	<i>The same thing happened in the middle of a plowed field, halfway across a suspension bridge, and at the top of a multilevel parking garage [63].</i>	
	<i>A toothless old man came ambling up to them, pointing, with a rather wicked grin, at an old rowing boat in the iron-gray water below them [62, с. 47].</i>	<i>A toothless old man came ambling up to them, pointing, with a rather wicked grin, at an old rowboat bobbing in the iron-gray water below them [63].</i>	
	<i>Harry pushed his trolley off down the platform in search of an empty seat [62, с. 100].</i>	<i>Harry pushed his cart off down the platform in search of an empty seat [63].</i>	
	<i>Meanwhile, in the changing rooms, Harry and the rest of the team were changing into their scarlet Quidditch robes... [62, с. 198].</i>	<i>Meanwhile, in the locker room, Harry and the rest of the team were changing into their scarlet Quidditch robes... [63].</i>	

Назви одягу	<i>Harry had torn open the parcel to find a thick, hand-knitted jumper in emerald green and a large box of homemade fudge [62, c. 160].</i>	<i>Harry had torn open the parcel to find a thick, hand-knitted sweater in emerald green and a large box of homemade fudge [63].</i>	16
	<i>Another time, Aunt Petunia had been trying to force him into a revolting old sweater of Dudley's (brown with orange bobbles) [62, c. 26].</i>	<i>Another time, Aunt Petunia had been trying to force him into a revolting old sweater of Dudley's (brown with orange puff balls) [63].</i>	
	<i>Ron's were a bit short for him, you could see his trainers underneath them [62, c. 118].</i>	<i>Ron's were a bit short for him, you could see his sneakers underneath them [63].</i>	
Назви страв та солодоців	<i>Uncle Vernon's rations turned out to be a packet of crisps each and four bananas [62, c. 47].</i>	<i>Uncle Vernon's rations turned out to be a bag of chips each and four bananas [63].</i>	20
	<i>He tried to start a fire but the empty crisp packets just smoked and shriveled up [62, c. 47].</i>	<i>He tried to start a fire but the empty chip bags just smoked and shriveled up [63].</i>	
	<i>Uncle Vernon nearly crashed into the car in front. He turned right around in his seat and yelled at Harry, his face like a gigantic beetroot with a moustache... [62, c. 27].</i>	<i>Uncle Vernon nearly crashed into the car in front. He turned right around in his seat and yelled at Harry, his face like a gigantic beet with a mustache... [63].</i>	
	<i>... they bought him a cheap lemon ice lolly [62, c. 27].</i>	<i>... they bought him a cheap lemon ice pop [63].</i>	
	<i>Great Uncle Algie came round for tea... [62, c. 134].</i>	<i>Great Uncle Algie came round for dinner... [63].</i>	
	<i>He had never had any money for sweets with the Dursleys ... [62, c. 107].</i>	<i>He had never had any money for candy with the Dursleys ... [63].</i>	
	<i>Harry was just helping himself to a jacket potato when Professor Quirrell came sprinting into the hall, his turban askew and terror on his face [62, c. 185].</i>	<i>Harry was just helping himself to a baked potato when Professor Quirrell came sprinting into the hall, his turban askew and terror on his face [63].</i>	
	<i>They sat by the hour eating anything they could spear on a toasting fork – bread, crumpets, marshmallows... [62, c. 213].</i>	<i>They sat by the hour eating anything they could spear on a toasting fork – bread, English muffins, marshmallows ... [63].</i>	
<i>'A sherbet lemon. They're a kind of Muggle sweet I'm rather fond of.' [62, c. 11].</i>	<i>'A lemon drop. They're a kind of Muggle sweet I'm rather fond of.' [63].</i>		
<i>'On holiday in Majorca,' snapped Aunt Petunia [62, c. 24].</i>	<i>"On vacation in Majorca," snapped Aunt Petunia [63].</i>		
<i>Oliver Wood will meet you tonight on the Quidditch</i>	<i>Oliver Wood will meet you tonight on the</i>		

Назви предметів, явищ, дій зі сфери спорту та відпочинку	<i>pitch at seven o'clock for your first training session [62, c. 176].</i>	<i>Quidditch field at seven o'clock for your first training session [63].</i>	33
	<i>He handed Harry a small club, a bit like a rounders bat [62, c. 180].</i>	<i>He handed Harry a small club, a bit like a short baseball bat [63].</i>	
	<i>Every year on Dudley's birthday, his parents took him and a friend out for the day, to adventure parks, hamburger bars, or the cinema [62, c. 23].</i>	<i>Every year on Dudley's birthday, his parents took him and a friend out for the day, to adventure parks, hamburger restaurants, or the movies [63].</i>	
	<i>Ron had already had a big argument with Dean Thomas, who shared their dormitory, about football [62, c. 154].</i>	<i>Ron had already had a big argument with Dean Thomas, who shared their dormitory, about soccer [63].</i>	
Реалії системи освіти	<i>Harry, on the other hand, was going to Stonewall High, the local comprehensive [62, c. 34].</i>	<i>Harry, on the other hand, was going to Stonewall High, the local public school [63].</i>	21
	<i>He remembered being picked for teams during sports lessons at his old school [62, c. 128].</i>	<i>He remembered being picked for teams during gym at his old school [63].</i>	
	<i>At the start of their first lesson he took the register, and when he reached Harry's name he gave an excited squeak and toppled out of sight [62, c. 145].</i>	<i>At the start of their first class he took the roll call, and when he reached Harry's name he gave an excited squeak and toppled out of sight [63].</i>	
	<i>She had started drawing up revision timetables and colour-coding at her notes [62, c. 245].</i>	<i>She had started drawing up study schedules and color-coding at her notes [63].</i>	
	<i>I thought we'd be writing lines or something [62, c. 268].</i>	<i>I thought we'd be copying lines or something [63].</i>	
	<i>All the revision he had to do kept his mind off his misery [62, c. 264].</i>	<i>All the studying he had to do kept his mind off his misery [63].</i>	
Назви професій	<i>The news reader allowed himself a grin [62, c. 6].</i>	<i>The newscaster allowed himself a grin [63].</i>	7
	<i>...they waved and smiled at him, and the barman reached for a glass, saying, 'The usual, Hagrid?' [62, c. 74].</i>	<i>...they waved and smiled at him, and the bartender reached for a glass, saying, "The usual, Hagrid?" [63].</i>	
	<i>'...I've just been up to the front to ask the driver, and he says we're nearly there...' [62, c. 117].</i>	<i>'...I've just been up to the front to ask the conductor, and he says we're nearly there...' [63].</i>	
	<i>'...Well, there's nothing for it...' [62, c. 300].</i>	<i>"...Well, there's no other choice..." [63].</i>	
	<i>There was nothing else for it [62, c. 304].</i>	<i>There was no alternative [63].</i>	

Розмовні вислови	<i>“That’s your lookout, isn’t it?” said Filch, his voice cracking with glee [62, c. 268].</i>	<i>“That’s your problem, isn’t it?” said Filch, his voice cracking with glee [63].</i>	7
	<i>Ron was in a very bad temper by the end of the class [62, c. 184].</i>	<i>Ron was in a very bad mood by the end of the class [63].</i>	
	<i>‘...because he felt that would make him and your father quits.’ [62, c. 323].</i>	<i>“...because he felt that would make him and your father even.” [63].</i>	
Якісна характеристика предмета або ознака дії, якості чи стану предмета	<i>‘No post on Sundays,’ he reminded them happily as he spread marmalade on his newspapers, “no damn letters today – ’ [62, c. 43].</i>	<i>“No post on Sundays,” he reminded them cheerfully as he spread marmalade on his newspapers, “no damn letters today – ” [63].</i>	1
Інше	<i>Harry pulled back his fringe to show the lightning scar [62, c. 105].</i>	<i>Harry pulled back his bangs to show the lightning scar [63].</i>	29
	<i>Dudley had laughed himself silly at Harry, who spent a sleepless night imagining school the next day, where he was already laughed at for his baggy clothes and Sellotaped glasses [62, c. 25-26].</i>	<i>Dudley had laughed himself silly at Harry, who spent a sleepless night imagining school the next day, where he was already laughed at for his baggy clothes and taped glasses [63].</i>	
	<i>The ancient study of alchemy is concerned with making the Philosopher’s Stone, a legendary substance with astonishing powers [62, c. 236].</i>	<i>The ancient study of alchemy is concerned with making the Sorcerer’s Stone, a legendary substance with astonishing powers [63].</i>	
	<i>‘You’ve got to make some sacrifices! I’ll make my move and she’ll take me – that leaves you free to checkmate the king, Harry!’ [62, c. 304].</i>	<i>“You’ve got to make some sacrifices! I take one step forward and she’ll take me – that leaves you free to checkmate the king, Harry!” [63].</i>	
	<i>...until finally it might have fitted a glove puppet, but certainly wouldn’t fit Harry [62, c. 26].</i>	<i>...until finally it might have fitted a hand puppet, but certainly wouldn’t fit Harry [63].</i>	
	<i>They had been looking for a fortnight, after all, but as they only had odd moments between lessons it wasn’t surprising they’d found nothing [62, c. 213].</i>	<i>They had been looking for two weeks, after all, but as they only had odd moments between lessons it wasn’t surprising they’d found nothing [63].</i>	
	<i>People queuing outside classrooms stood on tiptoe to get a look at him, or doubled back to pass him in the corridors again, staring [62, c. 140].</i>	<i>People lining up outside classrooms stood on tiptoe to get a look at him, or doubled back to pass him in the corridors again, staring [63].</i>	
			194 рази

**Візуальна та кількісна репрезентація лексичних замінів в американському виданні книги
Дж. Роулінг “Harry Potter and the Chamber of Secrets”**

Групи ЛО, які зазнали замінів у адаптованому тексті	Норма твору оригіналу (британське видання книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”)	Візуальна репрезентація адаптованих лексичних одиниць в тексті (американське видання книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”)	Загальна кількість разів слова з вказаної групи ЛО зазнавали замінів у адаптованому тексті
Назви предметів повсякденного оточення або назви їх частин	<i>‘Post’s due any minute – I think Gran’s sending on a few things I forgot.’ [61, с. 90].</i>	<i>“Mail’s due any minute – I think Gran’s sending a few things I forgot.” [60, с. 86].</i>	60
	<i>Shaking, Harry let Dobby out of the wardrobe [61, с. 18].</i>	<i>Shaking, Harry let Dobby out of the closet [60, с. 18].</i>	
	<i>It felt as though he were being sucked down a giant plug hole [61, с. 51].</i>	<i>It felt as though he were being sucked down a giant drain [60, с. 49].</i>	
	<i>The car stopped so suddenly that they were nearly thrown into the windscreen [61, с. 296].</i>	<i>The car stopped so suddenly that they were nearly thrown into the windshield [60, с. 280].</i>	
	<i>‘Not a word to Molly,’ he whispered to Harry as he opened the boot and showed him how it had been magically expanded so that the trunks fitted easily [61, с. 69].</i>	<i>“Not a word to Molly,” he whispered to Harry as he opened the trunk and showed him how it had been magically expanded so that the luggage fitted easily [60, с. 66].</i>	
	<i>Mr. Weasley’s car was thundering down the slope, headlamps glaring, its horn screeching, knocking spiders aside... [61, с. 295].</i>	<i>Mr. Weasley’s car was thundering down the slope, headlights glaring, its horn screeching, knocking spiders aside... [60, с. 279].</i>	
Назви одягу	<i>Harry opened the last present to find a new, hand-knitted jumper from Mrs. Weasley and a large plum cake [61, с. 224].</i>	<i>Harry opened the last present to find a new, hand-knitted sweater from Mrs. Weasley and a large plum cake [60, с. 212].</i>	6
	<i>He was already dressed, his Hogwarts prefect badge pinned to his knitted tank top [61, с. 46].</i>	<i>He was already dressed, his Hogwarts prefect badge pinned to his sweater vest [60, с. 44].</i>	
	<i>Round the front door lay a jumble of wellington boots and a very rusty cauldron [61, с. 33].</i>	<i>Around the front door lay a jumble of rubber boots and a very rusty cauldron [60, с. 32].</i>	

Назви страв та солодощів	<i>Hagrid had sent him a large tin of treacle fudge, which Harry decided to soften by the fire before eating [61, c. 224].</i>	<i>Hagrid had sent him a large tin of treacle toffee, which Harry decided to soften by the fire before eating [60, c. 212].</i>	4
Назви предметів, явищ, дій зі сфери спорту та відпочинку	<i>As Harry walked onto the pitch, he saw Ron and Hermione sitting in the stands [61, c. 114].</i> <i>The end of the summer holidays came too quickly for Harry's liking [61, c. 68].</i>	<i>As Harry walked onto the field, he saw Ron and Hermione sitting in the stands [60, c. 109].</i> <i>The end of the summer vacation came too quickly for Harry's liking [60, c. 65].</i>	26
Реалії системи освіти	<i>The rest of the summer term passed in a haze of blazing sunshine [61, c. 359].</i> <i>But he had no time to dwell on this; Professor McGonagall was moving along the Gryffindor table, handing out timetables [61, c. 93].</i> <i>Revising hard! [61, c. 300].</i>	<i>The rest of the final term passed in a haze of blazing sunshine [60, c. 340].</i> <i>But he had no time to dwell on this; Professor McGonagall was moving along the Gryffindor table, handing out course schedules [60, c. 89].</i> <i>Studying hard! [60, c. 284].</i>	13
Назви професій	<i>Madam Pomfrey, the matron, was kept busy by a sudden spate of colds among the staff and students [61, c. 128].</i>	<i>Madam Pomfrey, the nurse, was kept busy by a sudden spate of colds among the staff and students [60, c. 122].</i>	1
Розмовні вислови	<i>'Proud?' said Harry. 'Are you mad? All those times I could've died, and I didn't manage it? They'll be furious...' [61, c. 360].</i> <i>'Yeah, Dad's mad about everything to do with Muggles...' [61, c. 32].</i> <i>'Oliver, this is mad,' said Alicia Spinnet angrily [61, c. 179].</i> <i>Much the most difficult bit was hiding them in the closet across the hall [61, c. 227].</i> <i>'There's just no point talking to a Petrified person,' she said, and they had to admit she was right... [61, c. 305].</i>	<i>"Proud?" said Harry. "Are you crazy? All those times I could've died, and I didn't manage it? They'll be furious..." [60, c. 341].</i> <i>"Yeah, Dad's crazy about everything to do with Muggles..." [60, c. 31].</i> <i>"Oliver, this is insane," said Alicia Spinnet angrily [60, c. 170].</i> <i>By far the hardest part was hiding them in the closet across the hall [60, c. 214].</i> <i>"There's just no point talking to a Petrified person," she said, and they had to admit she had a point ... [60, c. 289].</i>	19

	<i>'It's brilliant here, isn't it? ...'</i> [61, c. 101].	<i>"It's amazing here, isn't it? ..."</i> [60, c. 96].	
	<i>"Brilliant!" said Fred and George together</i> [61, c. 58].	<i>"Excellent!" said Fred and George together</i> [60, c. 55].	
	<i>"It's brilliant," said Harry happily, thinking of Privet Drive</i> [61, c. 33].	<i>"It's wonderful," said Harry happily, thinking of Privet Drive</i> [60, c. 32].	
	<i>'And mind you get out at the right grate...'</i> [61, c. 50].	<i>"And be sure to get out at the right grate..."</i> [60, c. 48].	
	<i>'MIND THAT TREE!' Harry bellowed, lunging for the steering wheel, but too late...</i> [61, c. 77].	<i>"WATCH OUT FOR THAT TREE!" Harry bellowed, lunging for the steering wheel, but too late... [60, c. 74].</i>	
	<i>Harry, however, was completely at sea</i> [61, c. 17].	<i>Harry, however, was completely lost</i> [60, c. 17].	
	<i>'I expect they've just been – hang on,' said Harry, frowning</i> [61, c. 18].	<i>"I expect they've just been – wait a minute," said Harry frowning</i> [60, c. 18].	
Якісна характеристика предмета або ознака дії, якості чи стану предмета	<i>...they'd never given him a proper present, let alone a cake – but to ignore it completely...</i> [61, c. 5].	<i>...they'd never given him a real present, let alone a cake – but to ignore it completely...</i> [60, c. 5].	15
	<i>With two smart clunks, the doors flew open and Harry felt his seat tip sideways...</i> [61, c. 79].	<i>With two sharp clunks, the doors flew open and Harry felt his seat tip sideways...</i> [60, c. 75].	
	<i>Ginny Weasley, who had been looking peaky, was bullied into taking some by Percy</i> [61, c. 128].	<i>Ginny Weasley, who had been looking pale, was bullied into taking some by Percy</i> [60, c. 122].	
	<i>'And we're not losing to Slytherin just because of a mad Bludger!..'</i> [61, c. 179].	<i>"And we're not losing to Slytherin just because of a crazy Bludger!.."</i> [60, c. 170].	
	<i>His lip was trembling, and in the absence of his usually toothy grin, he looked weak-chinned and weedy</i> [61, c. 311].	<i>His lip was trembling, and in the absence of his usually toothy grin, he looked weak-chinned and feeble</i> [60, c. 294].	
	<i>They had been in the locker room so long that the sun was up properly now...</i> [61, c. 114].	<i>They had been in the locker room so long that the sun was up completely now...</i> [60, c. 109].	
Ідіоми	<i>"A double portrait, can't say fairer than that, and we'll both sign it for you."</i> [61, c. 103].	<i>"A double portrait, can't do better than that, and we'll both sign it for you."</i> [60, c. 98].	4
	<i>'That's done it!' Fred yelled happily, but he was wrong</i> [61, c. 178].	<i>"Gotcha!" Fred yelled happily, but he was wrong</i> [60, c. 168].	
	<i>'And I thought I was hard-done-by staying here for another four weeks,' he said</i> [61, c. 15].	<i>"And I thought I had it bad staying here for another four weeks," he said</i> [60, c. 14-15].	

	<i>'Bit rich coming from you,' said Harry, staring at the floating car [61, c. 26].</i>	<i>'You should talk,' said Harry, staring at the floating car [60, c. 25].</i>	
Інше	<i>He'd been talking of nothing else for a fortnight [61, c. 5].</i>	<i>He'd been talking of nothing else for a two weeks [60, c. 5].</i>	30
	<i>It was certainly nothing like Father Christmas [61, c. 38].</i>	<i>It was certainly nothing like Santa Claus [60, c. 37].</i>	
	<i>"Everyone queue up!" Malfoy roared to the crowd [61, c. 101].</i>	<i>"Everyone line up!" Malfoy roared to the crowd [60, c. 97].</i>	
	<i>He read the cutting quickly, gave a very forced laugh and handed it to Harry [61, c. 234].</i>	<i>Malfoy came back a minute later, holding what looked like a newspaper clipping [60, c. 221].</i>	
	<i>...as they pored over lists of new subjects, marking them with ticks [61, c. 265].</i>	<i>...as they pored over lists of new subjects, marking them with checks [60, c. 251].</i>	
			178 разів

**Візуальна та кількісна репрезентація граматичних замін в американському виданні книги
Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone”**

Тип граматичної заміни	Норма твору оригіналу (британське видання книги “Harry Potter and the Philosopher’s Stone”)	Візуальна репрезентація використаного типу заміни у адаптованому тексті (американське видання книги “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone”)	Загальна кількість разів тип граматичної заміни було застосовано у вихідному тексті
Заміна допоміжного дієслова shall на will (їхніх негативних форм)	“Dudley had learnt a new word (‘Shan’t!’)” [62, с. 6].	“Dudley had learnt a new word (“Won’t!”)” [63].	1
Заміни, пов’язані з вживанням означеного артикля the	<p><i>They ate stale cornflakes and cold tinned tomatoes on toast for breakfast next day</i> [62, с. 45].</p> <p><i>Next morning in Defense Against the Dark Arts, ..., Harry and Ron were still discussing what they’d do with a Philosopher’s Stone if they had one</i> [62, с. 237].</p>	<p><i>They ate stale cornflakes and cold tinned tomatoes on toast for breakfast the next day</i> [63].</p> <p>The <i>next morning in Defense Against the Dark Arts, ..., Harry and Ron were still discussing what they’d do with a Sorcerer’s Stone if they had one</i> [63].</p>	3
Заміни прийменників	<p><i>‘If he hadn’t stolen Neville’s Remembrall I wouldn’t be in the team....’</i> [62, с. 178].</p> <p><i>...said Hermione as they joined the crowds flocking out into the sunny grounds</i> [62, с. 282].</p> <p><i>At three-thirty that afternoon, Harry, Ron, and the other Gryffindors hurried down the front steps into the grounds for their first flying lesson.</i> [62, с. 156].</p>	<p><i>“If he hadn’t stolen Neville’s Remembrall I wouldn’t be on the team....”</i> [63].</p> <p><i>...said Hermione as they joined the crowds flocking out onto the sunny grounds</i> [63].</p> <p><i>At three-thirty that afternoon, Harry, Ron, and the other Gryffindors hurried down the front steps onto the grounds for their first flying lesson</i> [63].</p>	5

Додавання прийменників та постпозивів	<i>...keep him in enough pain to stop him doing a curse</i> [62, с. 317].	<i>...keep him in enough pain to stop him from doing a curse</i> [63].	15
	<i>All the other teachers thought Snape was trying to stop Gryffindor winning, he did make himself unpopular...</i> [62, с. 311].	<i>All the other teachers thought Snape was trying to stop Gryffindor from winning, he did make himself unpopular...</i> [63].	
	<i>It was so dark either side of them that Harry thought there must be thick trees there</i> [62, с. 118].	<i>It was so dark on either side of them that Harry thought there must be thick trees there</i> [63].	
Заміна форми дієслова	<i>'If either of you get us caught, I'll never rest until I've learnt that Curse of the Bogies Quirrell told us about, and used it on you.'</i> [62, с. 168].	<i>"If either of you get us caught, I'll never rest until I've learned that Curse of the Bogies Quirrell told us about, and used it on you."</i> [63].	11
	<i>Harry leant over the side of his own bed and pulled the cloak out from under it</i> [62, с. 219].	<i>Harry leaned over the side of his own bed and pulled the cloak out from under it</i> [63].	
	<i>Harry had got used to this by now, but it had given him a bit of a shock on the first morning...</i> [62, с. 144].	<i>Harry had gotten used to this by now, but it had given him a bit of a shock on the first morning ...</i> [63].	
Заміна дієслова- присудка, коли у функції підмета виступає збірний іменник	<i>'...Ravenclaw have four hundred and twenty-six and Slytherin, four hundred and seventy- two.'</i> [62, с. 238].	<i>"...Ravenclaw has four hundred and twenty-six and Slytherin, four hundred and seventy-two."</i> [63].	3
	<i>'Ron! Ron! Where are you? The game's over! Harry's won! We've won! Gryffindor are in the lead!' shrieked Hermione...</i> [62, с. 241].	<i>"Ron! Ron! Where are you? The game's over! Harry's won! We've won! Gryffindor is in the lead!" shrieked Hermione...</i> [63].	
	<i>Within seconds, the whole class were standing on their stools while Neville, ..., moaned in pain as angry red boils sprang up all over his arms and legs</i> [62, с. 148].	<i>Within seconds, the whole class was standing on their stools while Neville, ..., moaned in pain as angry red boils sprang up all over his arms and legs</i> [63].	
Розширення контексту шляхом	<i>Down in the stands, Dean Thomas was yelling, 'Send him off, ref! Red card!' 'This isn't football, Dean,' Ron reminded him. 'You can't send people off in Quidditch – and what's a red card?' But Hagrid was on Dean's side</i> [62, с. 202].	<i>Down in the stands, Dean Thomas was yelling, 'Send him off, ref! Red card!' 'What are you talking about, Dean?'</i> said Ron. <i>'Red card!' said Dean furiously. 'In soccer you get shown the red card and you're out of the game!'</i>	2

додавання речень		<i>'But this isn't soccer, Dean' Ron reminded him. Hagrid, however, was on Dean's side [63].</i>	
	<i>'Yer not from a Muggle family. If he'd known who yeh were – he's grown up knowin' yer name if his parents are wizardin' folk – you saw 'em in the Leaky Cauldron [62, c. 85].</i>	<i>"Yer not from a Muggle family. If he'd known who yeh were – he's grown up knowin' yer name if his parents are wizardin' folk. You saw what everyone in the Leaky Cauldron was like when they saw yeh [63].</i>	
Заміна займенників	<i>They were looking straight into the eyes of a monstrous dog, a dog which filled the whole space between ceiling and floor [62, c. 172].</i>	<i>They were looking straight into the eyes of a monstrous dog, a dog that filled the whole space between ceiling and floor [63].</i>	7
	<i>It was lit by thousands and thousands of candles which were floating in midair over four long tables... [62, c. 124].</i>	<i>It was lit by thousands and thousands of candles that were floating in midair over four long tables ... [63].</i>	
	<i>They had reached a snowy-white building which towered over the other little shops [62, c. 177].</i>	<i>They had reached a snowy white building that towered over the other little shops [63].</i>	
	<i>The only thing Harry liked about his own appearance was a very thin scar on his forehead which was shaped like a bolt of lightning [62, c. 21].</i>	<i>The only thing Harry liked about his own appearance was a very thin scar on his forehead that was shaped like a bolt of lightning [63].</i>	
	<i>Harry, Ron, and Hermione looked at each other, wondering what to tell him [62, c. 206].</i>	<i>Harry, Ron, and Hermione looked at one another, wondering what to tell him [63].</i>	
			46 разів
Заміна форми прислівника та прийменника	<i>Harry felt, afterwards, that he should have known it was all too good to last [62, c. 28].</i>	<i>Harry felt, afterward, that he should have known it was all too good to last [63].</i>	106
	<i>He pushed his trolley round and stared at the barrier [62, c. 99].</i>	<i>He pushed his trolley around and stared at the barrier [63].</i>	
	<i>It was very difficult. Harry and Seamus swished and flicked, but the feather they were supposed to be sending skywards just lay on the desktop [62, c. 183].</i>	<i>It was very difficult. Harry and Seamus swished and flicked, but the feather they were supposed to be sending skyward just lay on the desktop [63].</i>	
			153 рази

**Візуальна та кількісна репрезентація граматичних заміни в американському виданні книги
Дж. Роулінг “Harry Potter and the Chamber of Secrets”**

Тип граматичної заміни	Норма твору оригіналу (британське видання книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”)	Візуальна репрезентація використаного типу заміни у адаптованому тексті (американське видання книги “Harry Potter and the Chamber of Secrets”)	Загальна кількість разів тип граматичної заміни було застосовано у вихідному тексті
Заміни, пов’язані з вживанням означеного артикля the	<i>They woke next day to brilliant sunshine and a light, refreshing breeze</i> [61, с. 268].	<i>They woke the next day to brilliant sunshine and a light, refreshing breeze</i> [60, с. 254].	5
	<i>Lockhart’s idea of a morale-booster became clear at breakfast time on February the fourteenth</i> [61, с. 249].	<i>Lockhart’s idea of a morale-booster became clear at breakfast time on February fourteenth</i> [60, с. 235].	
	<i>“But I’ve got to go back – term starts on the September first...”</i> [61, с. 16].	<i>“But I’ve got to go back – term starts on September first...”</i> [60, с. 16].	
	<i>Professor Sprout put a pink, fluffy pair...</i> [61, с. 97].	<i>Professor Sprout put the pink, fluffy pair...</i> [60, с. 92].	
Заміни прийменників	<i>He flew backward off the stage, smashed against the wall, and slid down it to sprawl on the floor</i> [61, с. 336].	<i>He flew backward off the stage, smashed into the wall, and slid down it to sprawl on the floor</i> [60, с. 318].	11
	<i>‘It would have been my instinct, but from respect for Hagrid, I never harmed a human...’</i> [61, с. 294].	<i>‘It would have been my instinct, but out of respect for Hagrid, I never harmed a human...’</i> [60, с. 278].	
	<i>‘Well, I’m sure no one will mind me giving the best student in the year a little extra help,’ said Lockhart warmly...</i> [61, с. 172].	<i>‘Well, I’m sure no one will mind me giving the best student of the year a little extra help,’ said Lockhart warmly...</i> [60, с. 163].	
	<i>Harry was on the point of telling Ron and Hermione</i>	<i>Harry was at the point of telling Ron and Hermione</i>	

	<i>about and the Kwikspell course when the salamander suddenly whizzed into the air...</i> [61, c. 137].	<i>about and the Kwikspell course when the salamander suddenly whizzed into the air...</i> [60, c. 130-131].	
	<i>...Harry lost his place in the house Quidditch team because ... ?</i> [61, c. 3].	<i>...Harry lost his place on the house Quidditch team because ... ?</i> [60, c. 3].	
	<i>He didn't think the Dursleys would like him any better in Majorca than they did in Privet Drive</i> [61, c. 7].	<i>He didn't think the Dursleys would like him any better in Majorca than they did on Privet Drive</i> [60, c. 7].	
	<i>"Good on you," said a fifth-year Harry had never spoken to</i> [61, c. 88].	<i>"Good for you," said a fifth year Harry had never spoken to</i> [60, c. 84].	
Додавання прийменників та постпозивів	<i>Uncle Vernon had even padlocked Harry's owl, Hedwig, inside her cage, to stop her carrying messages to anyone in the wizarding world</i> [61, c. 4].	<i>Uncle Vernon had even padlocked Harry's owl, Hedwig, inside her cage, to stop her from carrying messages to anyone in the wizarding world</i> [60, c. 4].	8
	<i>Underage wizards weren't allowed to use magic outside school</i> [61, c. 8].	<i>Underage wizards weren't allowed to use magic outside of school</i> [60, c. 7].	
	<i>Sending the family servant to stop Harry going back to Hogwarts...</i> [61, c. 30].	<i>Sending the family servant to stop Harry from going back to Hogwarts...</i> [60, c. 30].	
	<i>'We were twenty feet above her, stopping the other Bludger murdering Harry, Oliver,' said George angrily</i> [61, c. 179].	<i>'We were twenty feet above her, stopping the other Bludger from murdering Harry, Oliver,' said George angrily</i> [60, c. 169].	
	<i>The rest of Harry's sentence was drowned by a high-pitched mewling from somewhere near his ankles</i> [61, c. 130].	<i>The rest of Harry's sentence was drowned out by by a high-pitched mewling from somewhere near his ankles</i> [60, c. 124].	
Додавання сполучника	<i>...splashing water all over them and vanishing from sight, from the direction of...</i> [61, c. 166].	<i>...splashing water all over them and vanishing from sight, although from the direction of...</i> [60, c. 157].	2
	<i>I wondered, you see. There are strange likenesses between us, after all.'</i> [61, c. 334].	<i>'...I wondered, you see. Because there are strange likenesses between us, Harry Potter.'</i> [60, c. 317].	
	<i>'Slytherin have better brooms than us,' he began.</i> [61, c. 176].	<i>"Slytherin has better brooms than us," he began</i> [60, c. 167].	

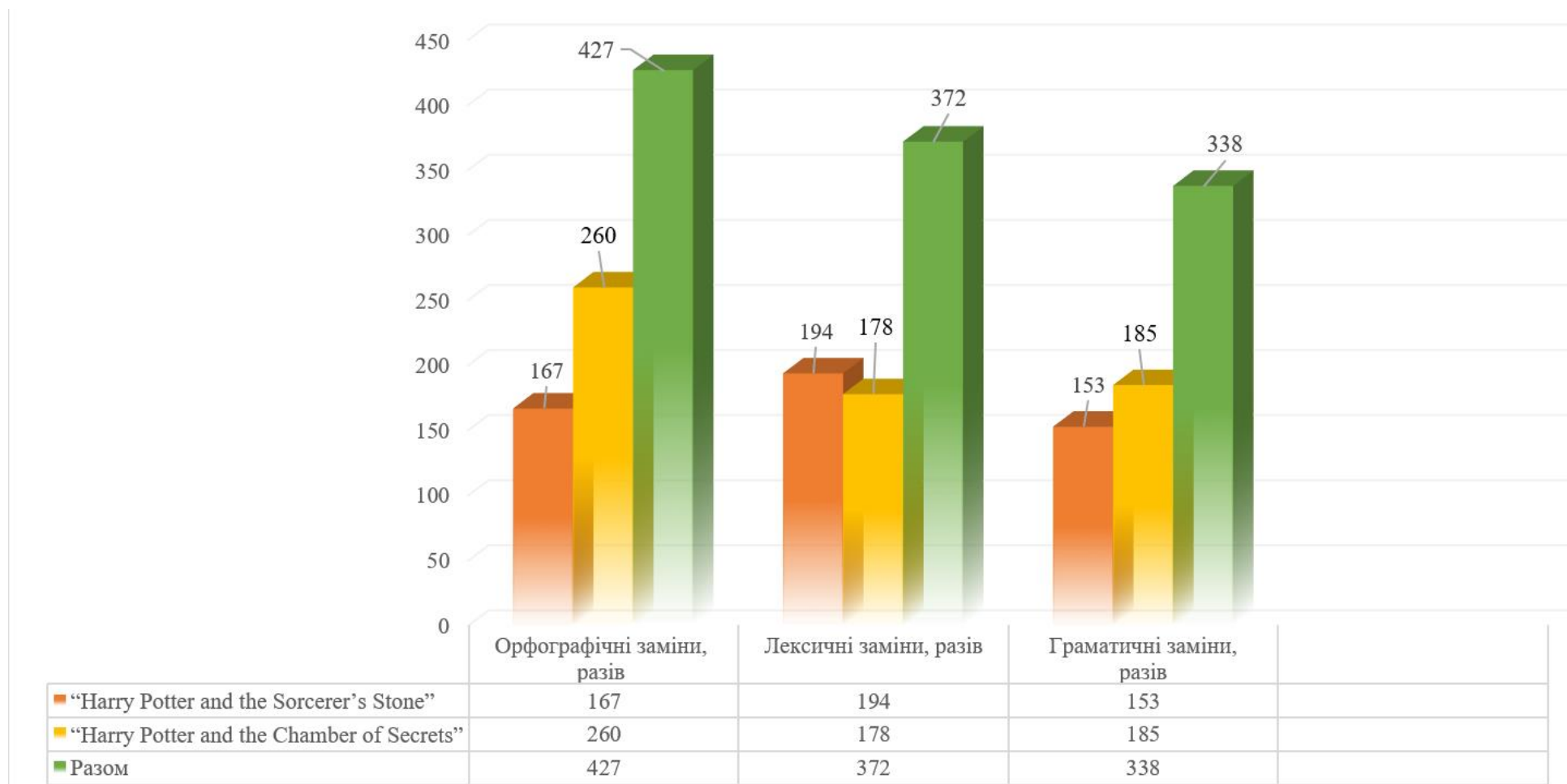
Заміна дієслова-присудка, коли у функції підметв виступає збірний іменник	<p>‘...Gryffindor have just taken the lead for the House Cup – you earned fifty points!’ [61, c. 193].</p> <p>They reported that the Slytherin team were no more than seven greenish blurs, shooting through the air like jump-jets [61, c. 129].</p>	<p>“Gryffindor has just taken the lead for the House Cup – you earned fifty points!” [60, c. 184].</p> <p>They reported that the Slytherin team was no more than seven greenish blurs, shooting through the air like missiles [60, c. 123].</p>	3
Розширення контексту шляхом додавання речень	<p>Dobby went scurrying in after him, crouching at the hem of his cloak, a look of abject terror on his face.</p> <p>‘So!’ said Lucius Malfoy, his cold eyes fixed on Dumbledore. ‘You’ve come back. The governors suspended you, but you still saw fit to return to Hogwarts.’ [61, c. 353].</p> <p>‘No,’ said Harry, so firmly that Ernie and Hannah stared. A second later, Harry spotted something that made him hit Ron over the hand with his pruning shears.</p> <p>‘Ouch! What’re you –’</p> <p>Harry was pointing at the ground a few feet away. Several large spiders were scurrying across the earth. “Oh, yeah,” said Ron, trying, and failing, to look pleased. “But we can’t follow them now ...”</p> <p>Ernie and Hannah were listening curiously.</p> <p>Harry watched the spiders running away [61, c. 283-284].</p>	<p>Dobby went scurrying in after him, crouching at the hem of his cloak, a look of abject terror on his face.</p> <p>The elf was carrying a stained rag with which he was attempting to finish cleaning Mr. Malfoy’s shoes. Apparently Mr. Malfoy had set out in a great hurry, for not only were his shoes half-polished, but his usually sleek hair was disheveled. Ignoring the elf bobbing apologetically around his ankles, he fixed his cold eyes upon Dumbledore.</p> <p>“So!” he said “You’ve come back. The governors suspended you, but you still saw fit to return to Hogwarts.” [60, c. 334].</p> <p>“No,” said Harry, so firmly that Ernie and Hannah stared. A second later, Harry spotted something. Several large spiders were scuttling over the ground on the other side of the glass, moving in an unnaturally straight line as though taking the shortest route to a prearranged meeting. Harry hit Ron over the hand with his pruning shears.</p> <p>‘Ouch! What’re you —’</p> <p>Harry pointed out the spiders, following their progress with his eyes screwed up against the sun. “Oh, yeah,” said Ron, trying, and failing, to look pleased. “But we can’t follow them now —”</p> <p>Ernie and Hannah were listening curiously.</p> <p>Harry’s eyes narrowed as he focused on the spiders. If they pursued their fixed course, there</p>	4

		<i>could be no doubt about where they would end up.</i> [60, c. 268-269].	
	<p><i>'...And even underage wizards are allowed to use magic if it's a real emergency, section nineteen or something of the Restriction of Thingy...'</i></p> <p><i>Harry's feeling of panic turned suddenly to excitement</i> [61, c. 72].</p>	<p><i>'...And even underage wizards are allowed to use magic if it's a real emergency, section nineteen or something of the Restriction of Thingy –'</i></p> <p><i>"But your mum and dad..." said Harry, pushing against the barrier again in the vain hope that it would give way. "How will they get home?"</i></p> <p><i>"They don't need the car!" said Ron impatiently. "They know how to Apparate! You know, just vanish and reappear at home! They only bother with Floo powder and the car because we're all underage and we're not allowed to Apparate yet..."</i></p> <p><i>Harry's feeling of panic turned suddenly to excitement</i> [60, c. 69].</p>	
Звуження контексту шляхом вилучення речень	<p><i>'Ginny!' Ron thrust an arm through the gap in the rock to pull her through first. 'You're alive! I don't believe it! What happened?'</i></p> <p><i>He tried to hug her but Ginny held him off, sobbing. 'But you're OK, Ginny', said Ron, beaming at her. 'It's over now, it's – where did that bird come from?'</i></p> <p><i>Fawkes had swooped through the gap after Ginny.</i> [61, c. 342].</p>	<p><i>"Ginny!" Ron thrust an arm through the gap in the rock to pull her through first. "You're alive! I don't believe it! What happened?"</i></p> <p><i>How — what — where did that bird come from?"</i></p> <p><i>Fawkes had swooped through the gap after Ginny.</i> [60, c. 323-324].</p>	2
	<p><i>'I don't blame him for wanting to stay here...'</i></p> <p><i>Ron bit his lip, then said tentatively, 'You met Hagrid down Knockturn Alley, didn't you, Harry?'</i></p> <p><i>'He was buying...'</i> [61, c. 264].</p>	<p><i>"I don't blame him for wanting to stay here..."</i></p> <p><i>"You met Hagrid down Knockturn Alley, didn't you, Harry?"</i></p> <p><i>"He was buying..."</i> [60, c. 250].</p>	
Заміна фразових дієслів	<i>'Riddle does sound like Percy – who asked him to grass on Hagrid, anyway?'</i> [61, c. 264].	<i>"Riddle does sound like Percy – who asked him to squeal on Hagrid, anyway?"</i> [60, c. 250].	4

	<i>'If Lockhart's still putting that about –'</i> [61, c. 122].	<i>"If Lockhart's still spreading that around –"</i> [60, c. 116].	
	<i>'You'd better clear off before my bones come back, Dobby, or I might strangle you.'</i> [61, c. 187].	<i>"You'd better get lost before my bones come back, Dobby, or I might strangle you."</i> [60, c. 177].	
Заміна займенників	<i>They traipsed back to the castle for a quick wash and then the Gryffindors hurried off to Transfiguration</i> [61, c. 99].	<i>Everyone traipsed back to the castle for a quick wash and then the Gryffindors hurried off to Transfiguration</i> [60, c. 94].	21
	<i>The man who followed could only be his father</i> [61, c. 52].	<i>The man who followed could only be Draco's father</i> [60, c. 50].	
	<i>He paused to examine a long coil of hangman's rope and to read, smirking, the card propped on a magnificent necklace of opals</i> [61, c. 55].	<i>Draco paused to examine a long coil of hangman's rope and to read, smirking, the card propped on a magnificent necklace of opals</i> [60, c. 52].	
	<i>Clutching his broken glasses to his face, he stared around</i> [61, c. 56].	<i>Clutching his broken glasses to his face, Harry stared around</i> [60, c. 53].	
	<i>'Obviously not,' he said</i> [61, c. 65].	<i>"Obviously not," Mr. Malfoy said</i> [60, c. 62].	
	<i>But it was a subdued group who headed back to the fireside in the Leaky Cauldron...</i> [61, c. 67].	<i>But it was a subdued group that headed back to the fireside in the Leaky Cauldron...</i> [60, c. 63].	
	<i>"Positive," said Hermione, shirting Scabbers the rat so that she could sit down on the end of his four-poster</i> [61, c. 223].	<i>"Positive," said Hermione, shirting Scabbers the rat so that she could sit down on the end of Ron's four-poster</i> [60, c. 211].	
	<i>Standing on a golden perch behind the door was a decrepit-looking bird which resembled a half-plucked turkey</i> [61, c. 218].	<i>Standing on a golden perch behind the door was a decrepit-looking bird that resembled a half-plucked turkey</i> [60, c. 206].	
	<i>Hermione gave her a weak smile which she did not return</i> [61, c. 202].	<i>Hermione gave her a weak smile that she did not return</i> [60, c. 191].	
	<i>Behind the wall was a spiral staircase which was moving smoothly upward, like an escalator</i> [61, c. 216].	<i>Behind the wall was a spiral staircase that was moving smoothly upward, like an escalator</i> [60, c. 204].	
<i>'As soon as they have reached their full size, I will have a potion made which will revive Mrs. Norris.'</i> [61, c. 153].	<i>"As soon as they have reached their full size, I will have a potion made that will revive Mrs. Norris."</i> [60, c. 145].		
<i>He let out a snort of laughter which even Lockhart couldn't mistake for a scream of terror</i> [61, c. 106].	<i>He let out a snort of laughter that even Lockhart couldn't mistake for a scream of terror</i> [60, c. 101].		

Заміна часових форм дієслова	<i>There was nobody else to ask. Harry lay down, still thinking about what Aragog said [61, c. 298].</i>	<i>There was nobody else to ask. Harry lay down, still thinking about what Aragog had said [60, c. 282].</i>	4
	<i>Now she said it, that seemed the obvious thing to have done [61, c. 84].</i>	<i>Now she'd said it, that seemed the obvious thing to have done [60, c. 80].</i>	
Заміна форми прислівника та прийменника	<i>He reached into Ginny's cauldron and extracted, from amidst the glossy Lockhart books, a very old, very battered copy... [61, c. 65].</i>	<i>He reached into Ginny's cauldron and extracted, from amid the glossy Lockhart books, a very old, very battered copy... [60, c. 62].</i>	121
	<i>The bell rang and there was a mad rush towards the exit [61, c. 107].</i>	<i>The bell rang and there was a mad rush toward the exit [60, c. 102].</i>	
	<i>The Gryffindor common room was always very crowded these days, because from six o'clock onwards the Gryffindors had nowhere else to go [61, c. 286].</i>	<i>The Gryffindor common room was always very crowded these days, because from six o'clock onward the Gryffindors had nowhere else to go [60, c. 270-271].</i>	
			185 разів

**Графічна репрезентація частотності використання орфографічних, лексичних та граматичних замінів
в американському виданні книг Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та
“Harry Potter and the Chamber of Secrets”**

Відсоткове співвідношення частотності використання орфографічних, лексичних та граматичних замін в американському виданні книг Дж. Роулінг “Harry Potter and the Sorcerer’s Stone” та “Harry Potter and the Chamber of Secrets”

